

A-94402 1

PREFERENCJE TURYSTYCZNE
MŁODYCH MAŁŻEŃSTW

/ I etap badań/

Praca zbiorowa wykonana
w ramach CPBP 0.8. 0.6.
"Turystyka jako czynnik
rozwoju społeczno-gospo-
darczego "
pod kierunkiem naukowym i
redakcją doc.dr hab. Henryka Mruka

Poznań, listopad 1986

Autorzy opracowania:

doc.dr hab.Henryk Mruk: wstęp, rozdział I, zakończenie,
redakcja

dr Piotr Rzepczyński: rozdział II, rozdział IV,

mgr Grzegorz Cieloch: rozdział III,

mgr Marzena Pinkowska: rozdział V,

Spis treści

str.

1. Wstęp	1
2. Rozdział I	4
3. Rozdział II	26
4. Rozdział III	34
5. Rozdział IV	68
6. Rozdział V	80
7. Zakończenie	100
8. Bibliografia	103
9. Spis Tabel	104
10. Spis rysunków	107
11. Aneks	

Wstęp

Dotychczasowe badania nad rynkiem dóbr i usług turystycznych dotyczyły przede wszystkim ogólnych zależności między poszczególnymi jego elementami i obejmowały przeważnie większość grup społecznych. Uzyskane w ten sposób informacje, sformułowane prawidłowości oraz zależności przyczynowo-skutkowe wykazują istotne zróżnicowanie w odniesieniu do wyodrębnianych segmentów rynku. Problematyka segmentacji nabiera znaczenia w sytuacji przekroczenia pewnego poziomu progowego przez wyodrębnione zjawiska ekonomiczne. Rozwój rynku turystycznego w Polsce jest już na tyle zaawansowany, że konieczne jest podjęcie badań bardziej wycinkowych, o ~~ogólnym~~ ^{większym} zakresie szczegółowości. W niniejszym opracowaniu podjęte zostały badania nad grupą gospodarstw domowych młodych małżeństw, które zgłaszają szczególny rodzaj popytu. Celem pracy jest określenie preferencji na dobra i usługi turystyczne oraz ich uwarunkowań w badanej grupie społecznej. Wysoki przyrost naturalny w Polsce powoduje, że corocznie przybywa duża liczba gospodarstw domowych /około 300 tysięcy/, które zgłaszają popyt pierwotny na wiele dóbr i usług. Piramida wieku ludności wskazuje, że pod koniec wieku zwiększać się będzie liczba tworzonych gospodarstw domowych młodych małżeństw. Ponadto można oczekiwać, że preferencje turystyczne ukształtowane w pierwszym okresie trwania gospodarstwa, rzutować będą na dalsze zachowania tych podmiotów rynkowych. Wszystko to uzasadnia podjęcie badań nad zachowaniami i preferencjami turystycznymi gospodarstw domowych młodych małżeństw.

Postawiony cel badawczy oraz przyjęta metoda przesądzają o zakresach opracowania. Badania prowadzone będą wśród gospodarstw miejskich /poszczególne dzielnice miasta Poznania/ w latach 1985-1987. Horyzont czasowy rozszerzony zostanie poprzez rozpoznanie przeszłości oraz zapytywanie o zamiary zakupów w przyszłości. Podmiotem badań będą gospodarstwa domowe młodych małżeństw zawarte w mieście Poznaniu w 1985 r. i spełniających przyjęte kryteria. Zakres przedmiotowy obejmować będzie szeroko rozumiane uwarunkowania preferencji związanych z popytem na dobra i usługi turystyczne.

Źródłem informacji - poza istniejącą literaturą - będą badania prowadzone wśród członków panelu gospodarstw domowych młodych małżeństw. Utworzony w 1986 r. panel tych gospodarstw obejmuje młode małżeństwa, zawarte i zamieszkałe na terenie miasta Poznania. Regularne badania ankietowe prowadzone w tej grupie gospodarstw pozwolą na wyodrębnienie czynników i określenie preferencji turystycznych, a także - poprzez powtarzanie badań - uchwycenie zmian w przekroju czasowym. Bliska i stała współpraca z panelem pozwoli na pogłębienie tematyki badań oraz jej uzupełnianie w kolejnych badaniach. Wylosowana liczba gospodarstw /ponad 500/ gwarantuje pełną reprezentatywność dla ogółu takich gospodarstw miejskich w Poznaniu, a także pozwala na postawienie hipotezy, że wyniki badań będą reprezentatywne w skali całego kraju.

Niniejsze opracowanie zawiera wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w powyższym panelu gospodarstw domowych w 1986 roku. Jest to zatem pierwszy etap badań. Drugi etap badań obejmować będzie opracowanie wyników uzyskanych w następnym badaniu opartym o kwestionariusz ankietowy, a także wykonanie syntezy z całości badań.

Niniejsze opracowanie obejmuje pierwszy etap badań, składa się z pięciu rozdziałów.

W rozdziale pierwszym omówiona została metoda badań, sposób losowania próby, zastosowany kwestionariusz ankietowy oraz scharakteryzowano cechy społeczno-ekonomiczne badanych gospodarstw domowych młodych małżeństw. Rozdział drugi zawiera charakterystykę warunków mieszkaniowych, które są istotnym czynnikiem wyznaczającym postępowanie gospodarstw, w tym także w zakresie rynku dóbr i usług turystycznych.

Preferencje urlopowe stanowią centrum zainteresowań zawartych w rozdziale trzecim. Obok badań nad ilością urlopu, prowadzone są rozważania dotyczące okresu wykorzystania urlopu oraz form jego spędzenia w roku 1985 i 1986. Kolejny rozdział, czwarty, poświęcony został ocenie różnorodnych form korzystania z usług turystycznych oraz scharakteryzowaniu wydatków związanych z uprawianiem turystyki. Rozpatrzono tutaj również preferencje związane z wypoczynkiem sobotnio-niedzielnym oraz korzystaniem z wypożyczalni sprzętu turystycznego.

Rozdział piąty obejmuje analizę uwarunkowań zasobów dóbr trwałego użytku związanych z uprawianiem turystyki, a posiadanych przez gospodarstwa domowe młodych małżeństw. Dodatkowo badano tutaj stopień wykorzystania kredytu dla młodych małżeństw, na cele zakupu dóbr trwałego użytku służących turystyce.

2. Rozdział I. Charakterystyka badanych gospodarstw domowych młodych małżeństw.

Liczba zawieranych małżeństw.

Popyt na różnorodne artykuły, a szczególnie na dobra trwałego użytku, pochodzić może z różnych typów gospodarstw domowych. Jedna z takich możliwości ^{zawarta} jest w fakcie tworzenia nowych gospodarstw domowych, które pojawiają się z popytem pierwotnym na wiele dóbr i usług. Zasadniczym źródłem tworzenia nowych gospodarstw domowych jest zawieranie małżeństw przez ludność kraju. Prześledzenie tendencji w zakresie ilości zawieranych małżeństw w Polsce i mieście Poznaniu pozwoli na zorientowanie się w perspektywie tworzenia nowych gospodarstw domowych. Corocznie w Polsce zawieranych jest około 300 tys. małżeństw, co należy uwzględniać w planowaniu obrotów rynkowych. Ponadto należy podkreślić, że młode gospodarstwa domowe łatwiej przyswajają sobie nowe style zachowań niż gospodarstwa istniejące dłuższy czas. Nie bez znaczenia dla kształtowania polityki rynkowej jest rozpoznanie potrzeb, zachowań i preferencji gospodarstw domowych młodych małżeństw. Jest to istotne także z punktu widzenia kształtowania popytu na dobra i usługi turystyczne. Z jednej strony gospodarstwa te pojawiają się z określonym rodzajem popytu, a z drugiej strony nabywają trwałych nawyków konsumpcyjnych w pierwszej fazie cyklu swego istnienia.

Szczególnie silne przyrosty liczby gospodarstw obserwuje się na obszarach miast. Nie jest to wynikiem przyrostu naturalnego, ale wynikiem migracji ludności ze wsi do miast.¹

Liczba zawieranych małżeństw jest w Polsce bardzo silnie związana ze strukturą wieku ludności. Wyjątkowa nieregularność kształtu piramidy wieku ludności w naszym kraju wpływa na wahania w liczbie zawieranych małżeństw. Jak obrazują to dane zawarte w tabelach, najwyższa liczba zawartych małżeństw przypada na rok 1975 i od tego momentu obserwowany jest systematyczny spadek ich liczby. Wartym odnotowania jest fakt, że dynamika liczby zawieranych małżeństw była prawie dwukrotnie wyższa w mieście Poznaniu niż przeciętnie w kraju, co - w świetle podanych tendencji demograficznych - nie budzi zdumienia. Najbliższe lata przyniosą niewielki spadek liczby zawieranych małżeństw, aż do chwili, kiedy odpowiedni wiek osiągną kolejne roczniki wyżu demograficznego. Wartym odnotowania, ale także obserwowania i badania jest wyraźna, wzrostowa tendencja ilości małżeństw rozwiązywanych i wpływu tych zmian na poziom oraz strukturę popytu, szczególnie w odniesieniu do dóbr trwałego użytku. Nie znany jest na razie wpływ faktu rozpadania się gospodarstw domowych na zachowania turystyczne. Trudno tutaj stawiać jakąkolwiek hipotezę, co do kierunku i skali tych zmian, bowiem nie ulega wątpliwości, że rozwiązanie gospodarstwa przekształca dotychczasowe zachowania konsumpcyjne a także zmienia zakres i intensywność wykorzystania posiadanego sprzętu turystycznego.

¹ Przyrost naturalny ludności w miastach /szczególnie w dużych miastach/ jest niewielki; natomiast nieporównanie wyższy jest przyrost naturalny ludności wiejskiej.

Tabela 2.1

Ludność Polski i małżeństwa nowo zawarte w latach 1975-1984

Lata	Ludność ogółem /w tys./	Dynamika 1975=100	Małżeństwa nowo zawarte			Mężczyźni wstę- pujący w zwią- zek małżeński mężczyźni ogółem / w %/	Kobiety wstę- pujące w zwią- zek małżeński kobiety ogółem / w %/
			Ogółem /w tys./	na 1000 ludności	Dynamika 1975=100		
1975	34 185	.	330,8	9,7	.	2,0	1,9
1976	34 528	101,0	326,7	9,5	98,8	1,9	1,8
1977	34 850	101,9	326,3	9,4	98,6	1,9	1,8
1978	35 081	102,6	327,2	9,3	98,9	1,9	1,8
1979	35 414	103,6	319,0	9,0	96,4	1,8	1,8
1980	35 735	104,5	307,4	8,6	92,9	1,8	1,7
1981	36 062	105,5	322,7	8,9	97,5	1,8	1,8
1982	36 399	106,5	315,8	8,7	95,5	1,8	1,7
1983	36 745	107,5	305,9	8,3	92,5	1,7	1,6
1984	37 063	108,4	285,3	7,7	86,2	1,6	1,5

Źródło: Roczniki Statystyczne GUS za lata 1977-1985, Warszawa

Tabela 2.2

Ludność Poznania i małżeństwa nowo zawarte w latach 1975 - 1984

Lata	Ludność			Małżeństwa nowo zawarte			Mężczyźni wstę- pujący w zwią- zek małżeński	Kobiety wstę- pujące w zwią- zek małżeński
	Ogółem /w tys./	Dynamika 1975=100	Na 100 mę- żczyzn przypada kobiet	Ogółem /w tys./	Na 1000 ludności	Dynamika 1975=100	Mężczyźni ogółem /w %/	Kobiety ogółem /w %/
1975	515,9	.	113	5,1	10,0	.	2,1	1,9
1976	527,0	102,1	113	5,1	9,7	100	2,1	1,8
1977	534,4	103,6	113	5,2	9,8	102,0	2,1	1,8
1978	536,4	104,0	114	5,5	10,3	107,8	2,2	1,9
1979	544,0	105,4	114	5,3	9,7	103,9	2,1	1,8
1980	552,9	107,2	114	4,8	8,8	94,1	1,9	1,6
1981	558,0	108,2	114	5,2	9,3	102,0	2,0	1,7
1982	563,0	109,1	114	4,9	8,7	96,1	1,9	1,6
1983	570,9	110,7	113	4,7	8,5	92,1	1,7	1,5
1984	574,1	111,3	113	4,4	10,4	86,3	1,6	1,4

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Poznańskiego WUS, Poznań 1977, s.21, tab.2;
 1979, s.31 tab.1; 1981, s.115, tab.1, 1984, s.143, tab.1
 Rocznik Demograficzny GUS Warszawa 1985, s.12, tab.6

Tabela 2,3

Małżeństwa zawarte w USC w Poznaniu w 1984 roku
i wylosowane do próby generalnej.

Wyszczególnienie	Ilość		
	ogółem	małżeństwa zawarte /w %/	małżeństwa wylosowane /w %/
Małżeństwa zawarte	4292	100,0	x
Małżeństwa wylosowane w tym:	1271	29,6	100,0
-poddano ankietowaniu	505	11,8	39,7
-nie poddano ankieto- waniu	560	13,0	44,1
-nie mieszkało z ro- dzicami- mężatki	103	2,4	8,1
-trudno było zostać w domu	53	1,2	4,2
-odmówiło odpowiedzi	22	0,5	1,7
-przeprowadziło się poza Poznań	10	0,2	0,8
-zmieniło adres	7	0,2	0,5
-tymczasowo wyjechało	7	0,2	0,5
-rozwiódł się	4	0,1	0,3

Źródło: Dane USC w Poznaniu

Dobór próby gospodarstw domowych młodych małżeństw.

W celu przeprowadzenia badań w zakresie uwarunkowań społeczno-ekonomicznych preferencji turystycznych gospodarstw młodych małżeństw, dobrano próbę takich podmiotów.

Zgodnie z postawionym celem i przyjętymi założeniami, chodziło o obserwację miejskich gospodarstw domowych. Stąd też badania przeprowadzone zostały na obszarze miasta Poznania.

Losowanie próby małżeństw poddanych badaniom oparto o dane zawarte w księgach głównych Urzędu Stanu Cywilnego miasta Poznania. Dobór próby następował w drodze losowania gospodarstw z 9 ksiąg głównych, które zostały wypełnione w 1984 roku informacjami szczegółowymi o zawartych w tym okresie małżeństwach. Przyjęto założenie, że każde z dobranych gospodarstw spełniać będzie następujące kryteria:

- każdy z małżonków charakteryzuje się niższym niż 30 lat wiekiem w chwili zawierania małżeństwa,
- małżeństwo było zawierane poraz pierwszy i nadal istnieje,
- małżonkowie zamieszkują na terenie miasta Poznania,

W 1984 roku liczba zawartych małżeństw wynosiła 4292.

Dobór próby następował w ten sposób, że z każdej z 9 ksiąg losowano - poczynając od innej liczby początkowej - co drugie małżeństwo. Taki interwał losowania przyjęto w wyniku tego, że znaczna część dobieranych małżeństw nie spełniała któregoś z przyjętych wcześniej kryteriów. Z wylosowanej próby wyeliminowano następujące ilości respondentów:

- 903 /tj. 43 %/ z uwagi na kryterium wieku,
- 1126 /53 %/ z uwagi na kryterium miejsca zamieszkania,
- 689 /33 %/ z uwagi na wcześniejszy rozwód jednego lub obojga małżonków,

Tabela 2.4

Rozkład związków małżeńskich według miesięcy

Lp.	miesiąc	Ilość zawartych związków				Odsetek mał- żeństw podda- nych ankie- towaniu 5 : 3
		ogółem	w % ^X	poddano ankietowa- niu	w % ^{XX}	
1	2	3	4	5	6	7
1.	styczeń	251	5,7	35	6,9	14,0
2	lutý	267	6,1	27	5,3	10,1
3	marzec	270	6,2	36	7,1	13,3
4	kwiecień	493	11,2	61	12,1	12,4
5	maj	210	4,8	19	3,8	9,0
6	czerwiec	568	13,0	43	8,5	7,6
7	lipiec	352	8,0	51	10,1	14,5
8	sierpień	408	9,3	64	12,7	15,7
9	wrzesień	536	12,2	71	14,1	13,2
10	październik	432	9,9	54	10,7	12,5
11	listopad	209	4,8	22	4,4	10,5
12	grudzień	387	8,8	22	4,4	5,7

^X za 100% przyjęto liczbę aktów zawartych związków małżeńskich /USC, Poznań 1984/ to znaczy 4383. Faktycznie zawarto jednak 4292 związki. Różnicę /91/ stanowią akty, które nie mogły być sporządzone z powodu nie złożenia oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński.

^{XX} za 100% przyjęto wielkość założonego panelu młodych małżeństw, to znaczy 505.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych USC w Poznaniu.

Tabela 2.5

Rozkład respondentów według dzielnic Poznania

Dzielnice	Małżeństwa		Odsetek małżeństw ankietowanych
	zawarte	ankietowane	
1	2	3	4
Grunwald	1198	118	9,8
Jeżyce	673	53	7,9
Nowe Miasto	860	102	11,9
Stare Miasto	959	144	15,0
Wilda	602	88	14,6

Źródło: Opracowanie własne przy wykorzystaniu: Stan i ruch ludności
w województwie poznańskim w 1984 roku, WUS w Poznaniu,
Poznań 1985, s.3

- 189 /8,8 %/ to wdowy lub wdowcy.¹

Warto dodać, że niektóre z małżeństw nie spełniały dwóch a nawet więcej przyjętych kryteriów. W momencie wylosowania małżeństwa, które nie spełniało kryterium, przyjmowano małżeństwo następne w kolejności. Zdając sobie sprawę z faktu, że nie wszyscy wylosowani wyrażą zgodę na udział w badaniach, wylosowana próba wynosiła 1271 gospodarstw. Z tej grupy utworzono panel gospodarstw domowych młodych małżeństw, obejmujący 500 podmiotów. Do badań przyjmowano kolejne gospodarstwa domowe, uszeregowane według dzielnic miasta Poznania w taki sposób, aby zachować wylosowaną strukturę przestrzenną. W trakcie prowadzenia badań okazało się, że 1,8 % małżeństw wyjechało z Poznania, albo nie można ustalić ich aktualnego adresu. W 22 przypadkach /1,7 %/ gospodarstwa odmówiły zgody na udział w badaniach. Natomiast 4 małżeństwa zostały rozwiązane przez rozwód. W tej sytuacji nie zostało wykorzystanych 560 wylosowanych adresów / ponad 44 %/.

Ocena reprezentatywności próby.

Dokonanie oceny reprezentatywności wylosowanej próby jest poważnie utrudnione z uwagi na brak danych o ilości i strukturze gospodarstw domowych młodych małżeństw spełniających wszystkie wymienione kryteria. Informacja statystyczna zawiera jedynie dane o liczbie zawieranych małżeństw w ogóle. Natomiast w badaniach przeprowadzanych wcześniej przyjmowano różne kryteria doboru.

¹Jako 100 % potraktowano liczby 2 146 małżeństw /połowa - co drugie - z 4292 małżeństw zawartych w 1984 r. w Poznaniu/.

Tabela 2.6

Struktura wieku respondentów w momencie zawarcia
związku małżeńskiego /w %/

Wiek	Mężczyźni	Kobiety
Ogółem	100,0	100,0
16	0,0	0,2
17	0,0	1,4
18	1,0	3,4
19	3,2	11,5
20	6,5	12,7
21	11,1	14,4
22	11,9	14,6
23	15,8	12,5
24	11,9	10,5
25	11,9	4,0
26	10,3	6,3
27	8,1	3,4
28	4,1	1,8
29	3,2	2,3
30	1,0	1,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie
badań panelowych

Tabela 2.6

Struktura wieku respondentów w momencie zawarcia
związku małżeńskiego /w %/

Wiek	Mężczyźni	Kobiety
Ogółem	100,0	100,0
16	0,0	0,2
17	0,0	1,4
18	1,0	3,4
19	3,2	11,5
20	6,5	12,7
21	11,1	14,4
22	11,9	14,6
23	15,8	12,5
24	11,9	10,5
25	11,9	4,0
26	10,3	6,3
27	8,1	3,4
28	4,1	1,8
29	3,2	2,3
30	1,0	1,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie
badań panelowych

Z tych powodów nie ma możliwości szczegółowego rozpatrzenia zagadnienia reprezentatywności wylosowanej próby. Warto jednak podkreślić, że badania próba gospodarstw domowych młodych małżeństw stanowi tak dużą część populacji generalnej, że gwarantuje to w zasadzie reprezentatywność badań. Ankietowaniem objęto bowiem ponad 11 % ogółu małżeństw zawartych w 1984 roku w mieście Poznaniu. Gdyby to odnieść do liczby małżeństw spełniających przyjęte kryteria, wówczas odsetek ten byłby znacznie /nawet kilkakrotnie/ wyższy.

Dodatkowym uzasadnieniem reprezentatywności próby są dane dotyczące rozkładu zawieranych małżeństw według miesięcy oraz według dzielnic miasta Poznania. Przedstawione materiały statystyczne wskazują, że nie ma w tym zakresie poważniejszych odchyleń w strukturach populacji generalnej oraz wylosowanej próby gospodarstw domowych młodych małżeństw.

Budowa kwestionariusza ankietowego.

Zgodnie z przyjętym celem badań, wylosowane gospodarstwa poddano ankietowaniu w oparciu o tematycznie opracowany kwestionariusz. Wcześniej, pytania zawarte w kwestionariuszu zostały sprawdzone w badaniu pilotażowym przeprowadzonym w grupie 25 małżeństw studenckich. Na tej podstawie opracowano ostateczną wersję kwestionariusza ankietowego, umownie nazwanego MM-1.

Każdy kwestionariusz opatrzony był jedynie numerem panelowym, co gwarantowało respondentom zachowanie anonimowości, zadeklarowanej w słowie wstępnym.

W kwestionariuszu wyodrębniono na początku pytania dotyczące badanej tematyki, to znaczy preferencji turystycznych. Zagadnieniom tym poświęcono 14 pytań, z czego 13 pytań miało charakter otwarty, a jedno - zamknięty. Celowo zdecydowano się na zamieszczenie pytań otwartych, aby uzyskać jak najbardziej szczegółowe informacje o respondentach. Zgodnie bowiem z przyjętymi założeniami metodycznymi, badanie nie miało charakteru jednorazowego, ale będzie powtarzane w kolejnych latach. Pytania te dotyczyły następujących problemów: długość urlopów, miejsce i forma spędzenia urlopu, możliwości finansowe związane z wypoczynkiem, formy turystyki uprawiane w dni wolne od pracy, posiadany sprzęt turystyczny oraz zamiary zakupu takiego sprzętu.

W końcowej części kwestionariusza zawarte zostały pytania dotyczące charakterystyki demograficznej, społecznej i ekonomicznej badanych małżeństw. Również i w tym przypadku sformułowano 15 pytań o charakterze otwartym oraz 1 zamknięte. Odpowiedzi udzielone przez respondentów na powyższe pytania stały się podstawą opracowania i poniższego prezentowania charakterystyki panelu gospodarstw domowych młodych małżeństw.

Charakterystyka demograficzna panelu.

Rozważania dotyczące cech demograficznych badanych gospodarstw poświęcone zostaną w pierwszej kolejności analizie wieku respondentów. Zebrane materiały statystyczne wskazują, że rozkład wieku mężczyzn różni się od rozkładu wieku kobiet. Zasadnicza różnica sprowadza się do faktu, że krzywa rozkładu dla mężczyzn przesunięta jest na osi wieku w prawo /względem początku układu współrzędnych/.

Tabela 2.7

Członkowie panelu według struktury wykształcenia

Mąż Żona	Wykształcenie									
	podstawowe		zasadnicze zawodowe		średnie i policealne		wyższe		ogółem	
	w liczbach bezwzgl.	%	w liczbach bezwzgl.	%	w liczbach bezwzgl.	%	w liczbach bezwzgl.	%	w liczbach bezwzgl.	%
Podstawowe	7	1,4	23	4,5	11	2,2	0	0,0	41	8,1
Zasadnicze zawodowe	9	1,8	71	14,1	25	4,9	0	0,0	105	20,8
Średnie i policealne	9	1,8	81	16,0	170	33,7	28	5,5	288	57,0
Wyższe	0	0,0	3	0,6	27	5,4	41	8,1	71	14,1
Ogółem	25	5,0	178,	35,2	233	46,1	69	13,7	505	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań panelowych.

Wynika to z prawidłowości, że występują różnice między wiekiem kobiet i mężczyzn zawierających związki małżeńskie. Najczęściej mężczyźni byli starsi od swoich partnerek. O ile w przypadku mężczyzn dominującym był wiek 23 lat, o tyle w grupie kobiet wynosił on 21-22 lata.

Obliczona średnia arytmetyczna wieku mężczyzn i kobiet w panelu gospodarstw domowych wynosiła odpowiednio 23,8 oraz 22 lata. Średnio zatem mężczyźni byli o 1,8 roku starsi od kobiet. w grupie zawartych małżeństw. Przytoczone dane różnią się od danych publikowanych dla całej populacji małżeństw, z powodu przyjęcia do panelu gospodarstw spełniających podane wcześniej kryteria. Na podkreślenie zasługuje fakt, że w Polsce średnia wieku zawieranych małżeństw jest nieco niższa niż w innych krajach europejskich.

Analiza relacji wieku małżonków w utworzonym panelu gospodarstw domowych młodych małżeństw potwierdza fakt, że mężczyźni zwykle są nieco starsi od kobiet. Taka zależność występowała wśród 66 % badanej zbiorowości. W 15 % przypadków żona była starsza od męża, natomiast w 19 % gospodarstw małżonkowie znajdowali się w równym wieku.

Poziom i struktura popytu zgłaszanego przez gospodarstwo domowe uzależnione są także od ilości posiadanych dzieci. Czynnikiem ten jest niewątpliwie bardzo istotny w przypadku omawiania popytu na dobra i usługi turystyczne. Ilość oraz wiek wychowywanych dzieci wpływają na mobilność członków gospodarstwa oraz na ich preferencje związane z formami i okresem wypoczynku.

W badanej grupie gospodarstw 62,2 % posiadało jedno dziecko, a 2,4 % posiadało dwoje dzieci. Natomiast 35,4 % nie posiadało

dzieci w czasie prowadzenia badania.

Każde z badanych gospodarstw, znajdując się w początkowej fazie swego istnienia, planuje określoną wielkość własnej rodziny, jako swego rodzaju model docelowy. Najczęściej respondenci planowali posiadanie dwojga dzieci /70,5%/, a 14,7 % - troje dzieci, podczas gdy 12,9 % - jedno dziecko. Warto przy tym podkreślić, że planowana ilość dzieci była ujemnie skorelowana z poziomem wykształcenia. Oznacza to, że w miarę wzrostu poziomu wykształcenia planowano mniejszą ilość dzieci w gospodarstwie domowym.

Charakterystyka społeczna panelu.

Ocena cech społecznych badanych gospodarstw domowych odnosić się będzie do analizy poziomu wykształcenia oraz struktury zawodowej. W przyjętej do badania próbie dominowały gospodarstwa domowe legitymujące się wykształceniem średnim oraz zasadniczym zawodowym, - stanowiły one około 80 % całej grupy. Najniższy był udział gospodarstw, w których małżonkowie ukończyli jedynie szkołę podstawową /około 7 %/ oraz posiadali wykształcenie wyższe /około 14 %/. W zdecydowanej większości partnerzy charakteryzowali się identycznym lub zbliżonym poziomem wykształcenia - odnotowano to w przypadku 57,3 % badanych. Natomiast w 17,1 % gospodarstw mąż legitymował się wyższym poziomem wykształcenia niż żona, a w 25,6 % przypadkach zaistniała sytuacja odwrotna /żona posiadała wyższe wykształcenie niż mąż/.

Analiza próby według zajmowanych zawodów wskazuje, że w badaniach dominowały osoby zatrudnione na stanowiskach robotniczych /29,3 % kobiet oraz 48,5 % mężczyzn/. Ponad 27 % kobiet oraz 5 % mężczyzn zaliczyło się do grupy pra-

Tabela 2.8

Struktura zawodowa członków panelu

Wyszczególnienie	inżynier technik	pracownik umysłowy	robotnik	rzemie- ślnik	wolne zawody	lekarz	nau- czyciel	uczy się	inne ^x	bez zawodu	brak danych
<u>Mąż</u> w liczbach bezwzględ- nych	122	26	245	23	6	11	11	39	11	2	9
odsetek	24,2	5,1	48,5	4,6	1,2	2,2	2,2	7,7	2,2	0,4	1,8
<u>Żona</u> w liczbach bezwzględ- nych	58	139	148	13	3	28	44	42	2	7	21
odsetek	11,5	27,5	29,3	2,6	0,6	5,5	8,7	8,3	0,4	1,4	4,2

x - Inne zawody to: milicjant, żołnierz

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań panelowych.

cowników umysłowych. Na podkreślenie zasługuje fakt, że około 8 % mężczyzn i kobiet tworzących wylosowane gospodarstwa domowe nie zakończyło jeszcze swojej edukacji. Jest to zrozumiałe z uwagi na młody wiek badanych. W dalszych badaniach zmieniać się będzie struktura społeczna panelu, stosownie do kończenia edukacji oraz pełnego angażowania się w życie gospodarcze kraju.

Charakterystyka ekonomiczna gospodarstw domowych.

Poziom dochodów gospodarstwa domowego jest podstawowym czynnikiem decydującym o rozmiarach oraz kierunkach wydatkowania posiadanych funduszy nabywczych. Nie ulega wątpliwości, że zmiana ta odgrywa podstawową rolę w kształtowaniu wydatków na dobra i usługi turystyczne. Dotychczasowe badania wskazują nawet na występowanie wysokiej elastyczności popytu turystycznego względem dochodów. Wydatki turystyczne przyrastają szybciej niż proporcjonalnie przy wzroście dochodów ponad pewne granice progowe, ale też spadają szybciej niż proporcjonalnie, jeśli obserwujemy poważniejsze zmniejszenie się dochodów.

Zanim przedstawione zostaną wyniki badań dotyczące poziomu i rozkładu dochodów warto zaznaczyć, że gospodarstwa domowe znajdujące się w pierwszym etapie swego cyklu rozwojowego nie osiągają z reguły zbyt wysokich dochodów. Jednakże często, z uwagi na małą liczebność rodziny oraz pomoc finansową rodziców - poziom dochodów przeliczony na 1 osobę jest wyższy niż w początkowej fazie drugiego etapu w cyklu tworzenia.

Tabela 2.9

Sytuacja materialna w ocenie gospodarstw domowych
młodych małżeństw

Lp.	Ocena	Odsetek
1.	Ogółem	100,0
2.	bardzo dobra	0,4
3.	raczej dobra	9,8
4.	średnia	62,3
5.	raczej zła	23,1
6.	bardzo zła	4,4

Źródło: Sytuacja materialna gospodarstw domowych w 1982 r.

GUS, Warszawa 1984, s.62

Tabela 2.10

Sposób i możliwości gospodarowania dochodem przez gospodarstwa
domowe młodych małżeństw

Lp.	Wyszczególnienie	Odsetek
	Ogółem	100,0
1.	starcza na wszystko bez specjalnego oszczędzania	1,3
2.	żyjemy oszczędnie i starcza na wszystko	18,4
3.	żyjemy bardzo oszczędnie, aby odłożyć na poważniejsze zakupy	44,4
4.	pieniędzy starcza tylko na najtańsze jedzenie i ubranie	29,6
5.	pieniędzy nie starcza nawet na najtańsze jedzenie i ubranie	6,3

Źródło: Sytuacja materialna gospodarstw domowych w 1982 r.

GUS, Warszawa 1984, s.87

Rozkład dochodów miesięcznych w panelu gospodarstw domowych młodych małżeństw miasta Poznania nie odbiegał swoim kształtem od rozkładu dochodów obserwowanego w innych badaniach, dotyczących także innych grup społeczno-ekonomicznych. Rozkład ten cechował się niewielką asymetrią prawostronną. Najwięcej było zatem gospodarstw, które uzyskiwały dochody skupione wokół średniej arytmetycznej, natomiast malał odsetek gospodarstw domowych posiadających dochody coraz wyższe. W przedziale miesięcznych dochodów między 15 a 20 tysięcy złotych na gospodarstwo znalazło się 29,7 % badanych. W skrajnym przedziale o dochodach najniższych / do 10 tysięcy / zaobserwowano 10,5 % gospodarstw. Natomiast dochody najwyższe, przekraczające 30 tysięcy złotych miesięcznie posiadało 9,1 % członków panelu.

Wartym odnotowania jest fakt, że zaobserwowano korelację dodatnią między poziomem wykształcenia a wysokością uzyskiwanych dochodów w badanej grupie gospodarstw domowych. Średnie dochody w rodzinach legitymujących się wykształceniem wyższym były większe niż w gospodarstwach o niższym poziomie wykształcenia jego członków.

Ponad połowa badanych gospodarstw domowych młodych małżeństw utrzymywała się z pracy obojga małżonków /56 % ogółu/. Niespełna trzecia część /29,5 %/ gospodarstw dysponowała dochodami dostarczonymi przez mężczyznę. W tych rodzinach kobieta przebywała zwykle na urlopie macierzyńskim i wychowawczym, przewidując powrót do pracy zawodowej w najbliższej przyszłości. Niewielki odsetek gospodarstw /6,5 %/ utrzymywał się z dochodów dostarczanych przez kobiety /dotyczyło to przypadków kontynuowania nauki lub odbywania służby wojskowej

Tabela 2.11

Wykształcenie głowy gospodarstwa, a łączny dochód gospodarstwa domowego

Lp.	Wykształcenie	ogółem	Dochód /w zł/						
			10000 i mniej	10001 - 15000	15001 - 20000	20001 - 25000	25001 - 30000	30001 i więcej	brak danych
w liczbach bezwzględnych									
Ogółem		505	53	92	150	82	80	46	2
1. Podstawowe		25	4	6	11	1	3	0	0
2. Zasadnicze zawodowe		177	13	21	62	30	32	18	1
3. Średnie i policealne		233	30	48	67	41	29	17	1
4. Wyższe		69	6	17	19	10	16	10	0
5. Brak danych		1	0	0	0	0	0	1	0
w odsetkach									
Ogółem		100,0	10,5	18,2	29,7	16,2	15,8	9,1	0,4
1. Podstawowe		100,0	16,0	24,0	44,0	4,0	12,0	0,0	0,0
2. Zawodowe zasadnicze		100,0	7,3	11,9	35,0	16,9	18,1	10,2	0,6
3. Średnie i policealne		100,0	12,9	20,6	28,8	17,6	12,4	7,3	0,4
4. Wyższe		100,0	8,7	24,6	14,5	14,5	23,2	14,5	0,0
5. Brak danych		100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0
w odsetkach									
Ogółem		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1. Podstawowe		5,0	7,5	6,5	7,3	1,2	3,8	0,0	0,0
2. Zasadnicze zawodowe		35,0	24,5	22,8	41,3	36,6	40,0	39,1	50,0
3. Średnie i policealne		46,1	56,6	52,2	44,7	50,0	36,3	37,0	50,0
4. Wyższe		13,7	11,3	18,5	6,7	12,2	20,0	21,7	0,0
5. Brak danych		0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,2	0,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań panelowych

przez mężczyzn/. Zbliżony odsetek - 6,3 % - stanowiły małżeństwa będące na całkowitym utrzymaniu rodziców /dotyczyło to w zasadniczej mierze małżeństw studenckich/.

Na podkreślenie zasługuje także fakt, że znaczna część badanych respondentów korzystała z pomocy ekonomicznej rodziców oraz krewnych. Pomoc ta miała nie tylko charakter finansowy, ale również rzeczowy. Wiele gospodarstw domowych pozostawało na częściowym utrzymaniu rodziców w zakresie wyżywienia a także wspomaganych było darowiznami dóbr nieżywnościowych. Można szacować, że około połowy gospodarstw domowych młodych małżeństw korzysta z różnorodnych form pomocy ekonomicznej, udzielanej przez gospodarstwa rodziców lub krewnych.

Ankietowane gospodarstwa domowe wypowiadały się także na temat zwiększania swoich dochodów w drodze podejmowania różnorodnych prac dodatkowych. Wśród respondentów objętych badaniami 35,8 % podało, że podejmuje dodatkowe prace w celu zwiększenia swoich dochodów, natomiast 60,2 % nie podejmuje takiego wysiłku. Powyższa struktura odpowiedzi nie wykazywała zmian w porównaniu z poziomem dochodów gospodarstwa. Zaobserwowano natomiast, że prace takie częściej podejmowali respondenci z wykształceniem wyższym niż osoby o niższym poziomie wykształcenia.

Zaprezentowane rozważania pozwoliły na dokonanie oceny przeprowadzonych badań oraz scharakteryzowanie wylosowanej próby gospodarstw domowych młodych małżeństw z punktu widzenia ich cech ekonomicznych, społecznych i demograficznych. Dalsza analiza, obejmująca szczegółowe wypowiedzi respondentów dotyczące badanej grupy zagadnień, opierać się będzie o przetworzone informacje pochodzące od scharakteryzowanej grupy gospodarstw domowych.

3. Rozdział II. Charakterystyka warunków mieszkaniowych.

Własne locum, obojętnie czy jest to mieszkanie spółdzielcze lokatorskie czy własnościowe, kwaterunkowe lub domek jednorodzinny, stanowi podstawę organizacyjno-bytową każdej rodziny zwłaszcza młodej. Jak żadne inne dobro, generuje ono popyt komplementarny tak w zakresie towarów jak i usług. Rodzina posiadająca mieszkanie, gdy jest ono nowe angażuje spore środki finansowe w celu nabycia wszystkich artykułów wyposażenia mieszkań, które w danym okresie stanowią model wyposażenia mieszkania. Z drugiej strony nowo oddawane do użytku mieszkania wymagają znacznego wkładu robocizny i różnych materiałów wykończeniowych. Działa tutaj niewątpliwie efekt naśladownictwa. W krajach zachodnich istnieje przemysł i handel nastawiony wyłącznie na zaspokajanie potrzeb w tym zakresie, a wielonakładowe magazyny ilustrowane propagują różne style "kultury mieszkaniowej" oraz sugerują możliwe przeróbki i udoskonalenia wykonywane najczęściej samodzielnie.

Działalność taka odbywa się prawie wyłącznie w czasie wolnym. Absorbuje przy tym nie tylko czas, ale także środki finansowe, co stanowi niewątpliwie zjawisko substytucyjne w stosunku do wczasów i innych "turystycznych" form spędzania wypoczynku.

Istniejąca w Polsce sytuacja mieszkaniowa jest jak wiadomo bardzo trudna. Oczekiwanie na przydział własnego mieszkania trwa do kilkunastu lat. Tak więc niewiele młodych małżeństw otrzymuje własne mieszkanie. Są to już na ogół gospodarstwa domowe z większym stażem.

Zgromadzone w badaniu dane empiryczne w pełni potwierdzają powyższe uwagi. Respondenci zapytani o to, czy posiadają własne mieszkanie, w blisko 80% odpowiedzieli negatywnie. Jedynie nieco ponad 20% zapytywanych potwierdziło, że takie mieszkanie posiada. Jest to bardzo mały odsetek. Świadczy to jednocześnie o skali problemu, który jak już wspomniano, odbija się nie tylko na rynku mieszkań, ale dotyczy szeregu innych rynków branżowych, m.in. rynku usług turystycznych.

W charakterystyczny sposób z faktem posiadania lub nieposiadania własnego mieszkania wiąże się dochód uzyskiwany przez młode małżeństwa. Obrazuje to tabela 3.1.

Tabela 3.1.

Posiadanie własnego mieszkania a wysokość uzyskiwanych
dochodów / %/

Posiadanie własnego mieszkania	Ogółem	Grupa dochodowa		
		naj-niższa	średnia	najwyższa
Tak	20,4	22,6	15,3	26,1
Nie	79,4	77,4	84,7	71,7
brak danych	0,2	0,0	0,0	2,2

Zródło: Przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

Z przytoczonych danych wynika, że najwyższy odsetek nieposiadających znajduje się w średniej grupie dochodowej, a najniższy w grupie o maksymalnych dochodach. O ile w tym ostatnim przypadku jest to stosunkowo łatwo wytłumaczalne, o tyle ciekawy jest fakt relatywnie wyższego odsetka gospodarstw posiadają-

cych mieszkanie wśród tych, którzy otrzymują najniższe dochody. Jest to być może rezultatem polityki przyspieszeń przydziałów przez zakłady pracy i organy administracji państwowej.

Inna zaskakująca relacja rysuje się między faktem posiadania mieszkania a wiekiem głowy gospodarstw. Blisko co czwarte gospodarstwo, którego głowa nie przekracza 22-go roku życia ma swoje mieszkanie. W odniesieniu do osób 30 letnich jest to blisko o 60% więcej. Wykształcenie głowy gospodarstwa, jakby nieco słabiej różnicuje to zjawisko, choć i w tym przypadku widać że w miarę wzrostu poziomu wykształcenie rośnie /choć niewiele/ odsetek posiadających własne mieszkanie. Znacznie silniej natomiast wpływa na fakt dysponowania własnym mieszkaniem zawód głowy gospodarstwa. Obrazuje to tabela 3.2.

Tabela 3.2.

Posiadanie własnego mieszkania a zawód głowy gospodarstwa /%/

Posiadanie własnego mieszkania	Zawód				
	nauczyciel	Rzemieśl- nik	Lekarz	uczący się	inżynier technik
Tak	36,4	30,4	27,3	26,6	16,4
Nie	63,6	69,6	72,7	74,4	83,6
brak danych	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Zródło: Przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

W powyższej tabeli przedstawiono wartości skrajne. Widać wyraźnie że w stosunkowo najkorzystniejszej sytuacji są nauczyciele, najmniej stosunkowo mieszkań posiadają inżynierowie i technicy.

Kolejne pytanie ankiety skierowane do większości respondentów, dotyczyło przewidywanego przez nich okresu otrzymania własnego mieszkania. Przeszło 23% ankietowanych stwierdziło, że oczekują na nowe mieszkanie do 1990 roku, ale blisko co piąty respondent oczekuje na mieszkanie w latach 1991-1995. Obliczony został przeciętny rok otrzymania mieszkania. Jest to rok 1993. Oznacza to, że przeciętne oczekujące na mieszkanie gospodarstwo domowe spodziewa się je otrzymać za około 6-7 lat. Jest to ważna wskazówka która sugeruje, że przez najbliższych kilka lat popyt związany z posiadaniem nowego mieszkania nie będzie kolidował m.in. z popytem turystycznym. Jest przy tym rzeczą charakterystyczną, że w miarę wzrostu dochodów wyraźnemu skróceniu ulega przewidywany czas oczekiwania na mieszkanie. Obrazuje to tabela 3.3.

Tabela 3.3.

Przewidywany rok otrzymania mieszkania a dochód gospodarstwa

/%/

Rok otrzymania	dochód					
	do 10000	10000-15000	15000-20000	20001-25000	25001-30000	ponad 30001
do 1990	13,2	17,4	27,3	18,3	21,3	45,7
1991 - 1995	30,2	26,1	16,7	24,4	13,8	8,7
1996 - 2000	5,7	10,9	13,3	9,8	10,0	4,3
2000 i powyżej	1,9	3,3	4,7	3,7	3,8	2,2
wcale	20,8	17,4	18,0	17,1	27,5	8,2

Zródło: Przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

Trudno z kolei jednoznacznie zinterpretować dość spory odsetek tych gospodarstwa, które nie przewidują otrzymania nowego mieszkania. Można jedynie przypuszczać iż zamierzają one podając budowę własnego domu jednorodzinnego, bądź licząc na otrzymanie mieszkania obecnie zajmowanego przez np. rodziców lub innych krewnych.

Wiek głowy gospodarstwa nie stanowi czynnika różnicującego okres otrzymania własnego mieszkania, natomiast poziom wykształcenia w bardzo niewielkim stopniu okres ten różnicuje. Osoby legitymujące się wyższym wykształceniem nieco szybciej spodziewają się uzyskać przydział mieszkania niż te, które posiadają wykształcenie podstawowe lub średnie.

Również wykonywany zawód wiąże się z okresem oczekiwania na mieszkanie. Nauczyciele i inżynierowie to dwie grupy zawodowe, które najszybciej spodziewają się przydziałów. Stosunkowo najpóźniej wejdą w posiadanie mieszkania pracownicy umysłowi i uczący się.

W związku z tak zarysowanymi możliwościami otrzymania mieszkania przez młode gospodarstwa biorące udział w badaniu, interesującym było dowiedzieć się o obecne warunki mieszkaniowe respondentów. Problemu tego dotyczyły dwa kolejne pytania ankiety. Pierwsze z nich poświęcone było stwierdzeniu, gdzie zamieszkuje respondent. Strukturę otrzymanych odpowiedzi przedstawia tabela 3.4.

Tabela 3,4.

Rodzaj zajmowanego mieszkania

Wyszczególnienie	%
Pokój przy rodzicach	68,3
Pokój mieszkanie sublokatorskie	5,0
Mieszkanie spółdzielcze	8,3
Mieszkanie własnościowe	4,0
Dom jednorodzinny	2,2
Mieszkanie kwaterunkowe	5,3
Inne	2,4
Mieszkają osobno	1,4
Brak danych	3,2

Zródło: Przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

Jak wynika z powyższego zestawienia, blisko 70% młodych małżeństw korzysta z możliwości zamieszkiwania u rodziców często we wspólnym pokoju.

Własne mieszkanie " w bloku " posiada nieco ponad 12%, a własny dom jednorodzinny zaledwie 2,2% zapytywanych. Jest to zrozumiałe jeżeli wziąć pod uwagę znaczne koszty budowy domu oraz niski poziom dochodów młodych małżeństw. Co ciekawe, dochody młodych małżeństw nie wpływają w widoczny sposób na rodzaj zajmowanego mieszkania. Nie wpływa na to również wiek głowy gospodarstwa. Pewien, choć niezbyt silny wpływ wykazuje natomiast poziom wykształcenia głowy gospodarstwa. Te młode małżeństwa, których głowa legitymuje się wykształceniem wyższym

dwukrotnie częściej niż pozostałe zamieszkują w pomieszczeniach sublokatorskich, a rzadziej u rodziców. Nie ma natomiast już widocznych różnic w strukturze zamieszkania w pozostałych rodzajach mieszkań.

Wykonywany zawód także wpływa na miejsce zamieszkania. I tak zauważa się, że przy rodzicach najczęściej zamieszkują inżynierowie i technicy oraz robotnicy /po ok. 70%/. Najrzadziej natomiast rzemieślnicy /52,2% oraz pracownicy umysłowi /53,8%/. Posiadaczami mieszkań własnościowych są najczęściej nauczyciele, a domów jednorodzinnych lekarze.

Oprócz tego gdzie mieszka młode małżeństwo, niezwykle istotnym zagadnieniem jest także wielkość /powierzchnia/ zajmowanego lokalu. Jak wynika ze zgromadzonych informacji, średnia powierzchnia zajmowanego przez respondentów mieszkania wynosiła $22,3\text{m}^2$ a więc odpowiadała mniej więcej powierzchni jednego, więcej niż średniego pokoju w nowym budownictwie. Zważywszy stwierdzony poprzednio fakt zamieszkiwania blisko 70% gospodarstw na pokoju u rodziców, otrzymujemy syntetyczny obraz przeciętnych warunków mieszkaniowych młodych gospodarstw domowych. Zaobserwować przy tym można, że w miarę wzrostu dochodów rośnie średnia zajmowana powierzchnia. O ile bowiem w najniższych grupach dochodowych nie przekracza ona 19m^2 to w grupie najwyższej wynosi ok. 24m^2 . Stwierdza się także iż gospodarstwa najmłodsze nieco częściej zamieszkują w pomieszczeniach najmniejszych. Nie widać natomiast istotnych związków między zajmowaną powierzchnią a poziomem wykształcenia. Związki istnieją natomiast pomiędzy wielkością mieszkania a wykonywanym zawodem.

W najmniejszych pokojach stosunkowo często zamieszkują nauczyciele, natomiast największe mieszkania zajmują relatywnie najczęściej lekarze i personel medyczny.

Przy okazji omawiania spraw związanych z miejscem zamieszkania pojawił się w polu zainteresowania zespołu badawczego problem korzystania przez młode małżeństwa z kredytu MM /dla młodych małżeństw/. Według uzyskanych od respondentów informacji, zaledwie niecałe 11% skorzystało z tej formy kredytowania. Blisko 89% poinformowało, że z kredytu MM nie skorzystali. Jest to logiczne jeżeli weźmie się pod uwagę, że kredyt ten, nieco drogi przeznaczony jest na zagospodarowanie nowego mieszkania. Ponieważ większość respondentów go nie posiada nie więcej dziwnego, że nie korzysta z tej formy kredytowania. Zauważa się przy tym malejące korzystanie z kredytu w miarę wzrostu dochodów. W skrajnych grupach dochodowych różnica sięga ponad 40%. Stosunkowo najczęściej korzystają z tej formy kredytowania gospodarstwa ze środkowej grupy wiekowej / wiek głowy 23-26 lat/. Dwukrotnie częściej niż osoby z wykształceniem podstawowym biorą kredyt małżeństwa posiadające /głowa/ wykształcenie wyższe. Dość silnie omawiane zjawisko różnicuje także zawód głowy gospodarstwa.

Wśród gospodarstw inżynierów, robotników, rzemieślników, lekarzy około 90% nie wzięło kredytu MM. Z kolei co czwarte gospodarstwo nauczycielskie i pracowników umysłowych było kredytobiorcą.

Jak wynika z powyższych rozważań, fakt nieposiadania mieszkania nie jest istotnym czynnikiem kształtującym u znacznej większości konsumentów określony model zachowania się na rynku, w tym na rynku turystycznym.

Rozdział trzeci. Preferencje urlopowe gospodarstw domowych młodych małżeństw.

Pierwszy rozdział opracowania poświęcony jest problemom związanym z wypoczynkiem urlopowym. Punktem wyjścia jest analiza długości urlopów w zależności od czynników demograficznych społecznych i ekonomicznych. Te same czynniki wyodrębniają się przy rozpatrywaniu prawidłowości rządzących wyborem kierunków geograficznych wyjazdów urlopowych w 1985 r. oraz wyborem form i terminów realizacji wypoczynku urlopowego. Ostatni fragment tego rozdziału zawiera krótką ocenę poziomu zaspokojenia potrzeb w zakresie wypoczynku urlopowego gospodarstw domowych młodych małżeństw, która może być wykorzystania przy prognozowaniu popytu na niektóre usługi turystyczne.

W aneksie zamieszczone zostały wykresy prezentujące graficznie opisane tutaj zależności i prawidłowości.

Długość urlopu.

Wśród badanych gospodarstw dominującą formę urlopu, z jakiej korzystały kobiety, był urlop wychowawczy, który zanotowano w 168 przypadkach. Dominował on w grupach gospodarstw o dochodzie 15 - 20 tys. złotych miesięcznie oraz sąsiednich grupach dochodowych i częstość korzystania z niego malała w miarę rozpatrywania ^{skrajnych} grup zamożności. Nie zanotowano przypadków korzystania z urlopów wychowawczych przez mężczyzn.

Spośród różnych długości urlopu wypoczynkowego kobiet najczęściej wymienione były: 20 dni oraz 26 dni i więcej - odpowiednio 20% i 19% odpowiedzi, zaś najrzadziej dowolna długość urlopu - 0,8% odpowiedzi oraz 14 dni - 2,8% odpowiedzi.

Zauważyć należy, że 4% respondentów podało zerową ilość dni urlopu, a aż 14,3 % kobiet odpowiedziało, że urlop im nie przysługuje /tabela 4.1/.

W przypadku mężczyzn najczęściej wymieniano dowolną długość urlopu oraz 26 dni i więcej - odpowiednio 39,4 % oraz 25,5 % odpowiedzi. Stosunkowo często respondenci informowali o tym, że urlop im nie przysługuje - 15,6 % lub że ilość dni urlopu jest zerowa - 5,1 % odpowiedzi.

Najrzadziej wymieniany był urlop 14-dniowy. Takiej odpowiedzi udzieliło tylko 2,8 % respondentów /tabela 4.1/

W grupie gospodarstw o najniższych dochodach /t. 10 tys. zł i mniej/ najwyższy był odsetek odpowiedzi informujących, że członkom gospodarstwa urlop nie przysługuje. W przypadku kobiet wynosił on 30,2 %, a w odniesieniu do mężczyzn aż 73,6 %. Fakt nie przysługiwania urlopu oraz relatywnie niskie dochody związane były najprawdopodobniej z krótkim stażem pracy zawodowej osób znajdujących się w tych grupach. W miarę przechodzenia do wyższych grup dochodowych w przypadku kobiet dominował urlop 20- oraz 26-dniowy i dłuższy, a w odniesieniu do mężczyzn 26-dniowy i dłuższy /tabela 4.2/.

W analizie zależności między wiekiem głowy gospodarstwa domowego a długością urlopu wypoczynkowego przyjęto w praktyce trzy przedziały wiekowe tj. 19-22 lata, 23-26 lat oraz 27-30 lat. W odniesieniu do kobiet zaobserwowano, że wraz z wzrastającym wiekiem głowy gospodarstwa domowego malał odsetek korzystających z urlopu wychowawczego /tabela 4.3/.

Tabela 4.1.

Struktura długości urlopu wśród członków
gospodarstw domowych objętych badaniami w 1985 r.

Długość urlopu	K	M
Ogółem	100,0	100,0
0 dni	4,0	5,1
14 dni	2,8	2,8
17 dni	5,5	5,5
20 dni	20,0	25,5
26 dni i więcej	19,0	39,4
dowolna długość urlopu	0,8	5,7
urlop nie przysługuje	14,3	15,6
urlop wychowawczy	33,3	0,0
brak danych	0,4	0,2

Źródło: przeliczenia własne na podstawie
badań ankietowych.

Tabela 4.2

Struktura długości urlopu według grup dochodowych i płci
wśród członków gospodarstw domowych objętych badaniami
w 1985 roku

Długość urlopu		Dochód gospodarstwa w złotych						brak danych
		10000 i mniej	10001 -15000	15001 -20000	20001 -25000	25001 -30000	30001 i więcej	
Ogółem	M	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	K	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 dni	M	3,8	4,3	6,0	3,7	7,5	4,3	0,0
	K	3,8	2,2	4,0	7,3	5,0	0,0	0,0
14 dni	M	1,9	3,3	4,0	2,4	2,5	0,0	0,0
	K	3,8	4,3	2,0	2,4	1,3	4,3	0,0
17 dni	M	3,8	6,5	9,3	4,9	2,5	0,0	0,0
	K	3,8	1,1	4,7	11,0	7,5	6,5	0,0
20 dni	M	5,7	23,9	30,0	31,7	30,0	17,4	50,0
	K	11,3	19,6	16,0	20,7	33,8	19,6	0,0
26 dni i więcej	M	11,3	30,4	41,3	46,3	47,5	56,5	50,0
	K	5,7	12,0	13,3	20,7	30,0	43,5	50,0
dowolna	M	0,0	4,3	2,7	7,3	8,8	17,4	0,0
	K	1,9	0,0	0,0	0,0	2,5	2,2	0,0
nie przysługuje	M	73,6	26,1	6,7	3,7	1,3	4,3	0,0
	K	30,2	22,8	15,3	7,3	1,3	10,9	0,0
urlop wychowawczy	M	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	K	39,6	37,0	44,7	29,3	18,8	13,0	50,0
brak danych	M	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	K	0,0	1,1	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0

Źródło: przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

Tabela 4.3

Struktura długości urlopu według wieku głowy gospodarstwa domowego i płci członków rodziny w roku 1985.

Długość urlopu		Wiek głowy gospodarstwa w latach			
		Ogółem	19-22	23-26	27-30
Ogółem	M	100,0	100,0	100,0	100,0
	K	100,0	100,0	100,0	100,0
0 dni	M	5,1	7,3	6,1	1,5
	K	4,0	7,3	4,2	0,8
14 dni	M	2,8	10,1	0,8	0,8
	K	2,8	4,6	3,0	0,8
17 dni	M	5,5	13,8	4,2	1,5
	K	5,5	6,4	6,8	2,3
20 dni	M	25,5	21,1	34,8	10,6
	K	20,0	14,7	23,9	16,7
26 dni i więcej	M	39,4	9,2	34,8	73,5
	K	19,0	7,3	13,3	40,2
dowolna	M	5,7	4,6	4,9	8,5
	K	0,8	0,0	1,1	0,8
nie przysługuje	M	15,6	33,9	14,4	3,0
	K	14,3	20,2	15,2	7,6
urlop wychowawczy	M	0,0	0,0	0,0	0,0
	K	33,3	39,4	32,2	30,3
brak danych	M	0,2	0,0	0,0	0,8
	K	0,4	0,0	0,4	0,8

Źródło: przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

Tabela 4.4

Struktura długości urlopu według wykształcenia głowy
gospodarstwa domowego w roku 1985

Długość urlopu		Wykształcenie głowy gospodarstwa					
		Ogółem	Podstawowe	Zasadnicze -zawodowe	Średnie	Policeal- ne	Wyższe
Ogółem	M	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	K	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 dni	M	5,1	0,8	5,6	3,0	0,0	10,1
	K	4,0	0,0	5,6	2,2	0,0	7,2
14 dni	M	2,8	16,0	3,4	1,7	0,0	0,0
	K	2,8	0,0	2,8	3,0	0,0	2,9
17 dni	M	5,5	24,0	9,6	2,2	0,0	0,0
	K	5,5	8,0	7,9	5,2	0,0	0,0
20 dni	M	25,5	8,0	37,9	21,6	100,0	11,6
	K	20,0	12,0	22,6	20,3	100,0	11,6
26 dni i więcej	M	39,4	24,0	28,8	42,4	0,0	63,8
	K	19,0	16,0	9,6	21,2	0,0	37,7
dowolna	M	5,7	4,0	4,5	6,9	0,0	5,8
	K	0,8	0,0	0,6	0,9	0,0	1,4
nie przysługuje	M	15,6	16,0	10,2	22,1	0,0	7,2
	K	14,3	16,0	7,9	16,5	0,0	23,2
urlop wychowawczy	M	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	K	33,3	48,0	42,4	30,7	0,0	19,5
brak danych	M	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	1,4
	K	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	1,4

Źródło: przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

W podobny sposób malał udział kobiet odpowiadających, że urlop im nie przysługuje lub podających w odpowiedzi zerową długość urlopu. Z wiekiem głowy gospodarstwa wyraźnie rosła liczba osób posiadających urlop 26-dniowy, i dłuższy. Dotyczyło to zarówno kobiet jak i mężczyzn. Określając związki między wykształceniem głowy gospodarstwa domowego a długością urlopu i jego formą stwierdzamy wyraźną, malejącą skłonność do korzystania przez kobiety z urlopu wychowawczego a miarę wzrostu poziomu wykształcenia głowy gospodarstwa. Wśród mężczyzn zauważa się wzrost odsetka osób korzystających z urlopów 26-dniowych i dłuższych w miarę przechodzenia do grup o wyższym stopniu wykształcenia. Zjawisko to ma swoje podłoże w obowiązujących przepisach prawa pracy i nie wymaga szerszego komentarza.

Następny czynnik, zawód, częściowo związany z wykształceniem potwierdza opisaną wyżej prawidłowość /tabela 4.5/. Długość urlopu wynosząca 26 dni i więcej dominowała w takich grupach zawodów, jak:

- nauczyciele,
- lekarze i personel medyczny,
- pracownicy inżynieryjno-techniczni,
- pracownicy umysłowi,
- robotnicy,
- milicjanci i żołnierze.

Nieco krótszy, bo dwudziestodniowy urlop najczęściej spotykany był w grupie rzemieślników, natomiast dowolną długość urlopu najczęściej wymieniali przedstawiciele wolnych zawodów. Z urlopów wychowawczych najczęściej korzystały żony robotników, żołnierzy i milicjantów, rzemieślników, przedstawicieli wolnych

Tabela 4.5

Struktura długości urlopu według zawodu głowy gospodarstwa domowego
w 1985 roku

Długość urlopu		Zawód głowy gospodarstwa domowego												
		Ogółem	Prac.inż., -techn.	Prac. umysłowi	Robot- nik	Rzemieśl- nik	Wolny zawód	Lekarz i personel medyczny	Nauczy- ciel	Uczy się	Inny zawód	Bez zawodu	Milicjant lub Żołnierz	Brak danych
Ogółem	M	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	K	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 dni	M	5,1	3,3	19,2	5,7	0,0	16,7	9,1	0,0	0,0	0,0	50,0	0,0	0,0
	K	4,0	1,6	3,8	4,5	4,3	0,0	9,1	9,1	2,6	0,0	0,0	0,0	22,2
14 dni	M	2,8	0,0	11,5	4,1	0,0	0,0	0,0	0,0	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0
	K	2,8	3,3	0,0	2,4	0,0	0,0	9,1	0,0	7,7	0,0	0,0	0,0	0,0
17 dni	M	5,5	0,8	0,0	9,8	8,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	11,1
	K	5,5	2,5	0,0	8,2	8,7	0,0	0,0	0,0	5,1	0,0	0,0	20,0	0,0
20 dni	M	25,5	27,9	11,5	30,6	47,8	0,0	18,2	9,1	0,0	33,3	0,0	0,0	11,1
	K	20,0	23,8	26,9	18,4	39,1	33,3	9,1	0,0	7,7	33,3	0,0	0,0	33,3
26 dni i więcej	M	39,4	58,2	42,3	33,9	21,7	16,7	72,7	90,9	10,3	16,7	50,0	80,0	0,0
	K	19,0	28,7	30,8	13,5	8,7	16,7	27,3	18,2	25,7	16,7	50,0	0,0	0,0
dowolna	M	5,7	4,1	0,0	7,3	4,3	66,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	11,1
	K	0,8	0,0	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0	9,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
nie przysłu- guje	M	15,6	5,7	11,5	8,6	17,4	0,0	0,0	0,0	87,2	50,0	0,0	20,0	66,7
	K	14,3	17,2	11,5	9,8	0,0	16,7	18,2	36,4	35,9	0,0	50,0	40,0	0,0
urlop wycho- wawczy	M	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	K	33,3	23,0	23,1	41,6	39,1	33,3	27,3	27,3	15,4	50,0	0,9	40,0	44,4
brak danych	M	0,2	0,0	3,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	K	0,4	0,0	3,8	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

zawodów. Z urlopów wychowawczych najczęściej korzystały żony robotników, żołnierzy i milicjantów, rzemieślników, przedstawicieli wolnych zawodów oraz lekarzy i personelu medycznego, zaś najrzadziej żony osób uczących się.

Terminy wykorzystania urlopów i sposób ich spędzania.

Respondenci objęci badaniami wskazywali, że najchętniej wykorzystywaliby swoje urlopy w:

- 1/ lipcu - 392 wskazania,
- 2/ sierpniu - 289 wskazań,
- 3/ czerwcu - 58 wskazań,
- 4/ lutym - 28 wskazań,
- 5/ wrześniu - 16 wskazań,
- 6/ styczniu - 11 wskazań.

Za najmniej odpowiednie do wykorzystania urlopu uważano listopad, kwiecień i maj.

Taka, tradycyjna w naszym kraju struktura upodobań wystąpiła we wszystkich prawie grupach zawodowych. Wyjątek stanowili przedstawiciele wolnych zawodów oraz tzw. pracownicy umysłowi i inżynierjno-techniczni, którzy wykazywali wyższe od przeciętnego zainteresowanie miesiącami zimowymi.

Wyraźną niechęć do wypoczynku w tych miesiącach reprezentowali nauczyciele, rzemieślnicy, lekarze i personel medyczny, a także żołnierze i milicjanci. Zjawisko to znajduje swoje częściowe wyjaśnienie w obowiązujących w niektórych zawodach ściśle określonych terminach wykorzystania urlopów.

Można także domniemywać, że taki układ preferencji spędzania urlopów w przekroju miesięcy związany jest z przyzwyczajeniami ukształtowanymi w okresie zdobywania wiedzy, kiedy najdłuższe wakacje przypadają właśnie na lipiec i sierpień.

Natomiast w gospodarstwach osób z wyższym wykształceniem częściej podawano miesiące zimowe, jako okres wykorzystania urlopu. potwierdza to powyższą hipotezę, bowiem studia wyższe niosą ze sobą szersze możliwości wyjazdów zimowych i związanej z tym turystyki oraz uprawiania sportów zimowych.

Im wyższy poziom wykształcenia reprezentowała głowa gospodarstwa domowego, tym silniej wzrastała skłonność do wykorzystania urlopu poza trzema miesiącami letnimi. Przejawiało się to we wzroście zainteresowania wypoczynkiem w zimie oraz większą chęcią przedłużania letniego sezonu wypoczynkowego na maj oraz wrzesień i październik /tabela 4.6/. Nie zauważono natomiast istotnego związku między wiekiem głowy gospodarstwa domowego a preferowanymi okresami wykorzystania urlopu. [Wśród respondentów o najniższych dochodach zauważa się większą skłonność do wykorzystywania urlopu w trzech miesiącach letnich, tj. czerwcu, lipcu i sierpniu oraz całkowity prawie brak zainteresowania miesiącami zimowymi. Można to wytłumaczyć tym, że urlop zimowy wiąże się z reguły z uprawianiem stosownych sportów, które w ostatnim okresie stały się dość kosztowne. Niechęć do wypoczynku w maju i we wrześniu związana jest z przekonaniem, że najlepiej wypoczywa się w pełni lata. Uwidacznia się tutaj również brak wpływu posezonowych obniżek cen na postępowanie tej grupy konsumentów. W miarę przechodzenia do wyższych grup dochodowych, wzrasta zainteresowanie spędzeniem urlopu w miesiącach zimowych, a także w maju oraz we wrześniu i w październiku /tabela 4.7/.

Tabela 4.6.

Preferowane miesiące wykorzystania urlopu według
wykształcenia i wieku głowy gospodarstwa domowego w 1985 r.

Miesiące	Ogółem	Wiek głowy gospodarstwa w latach			Wykształcenie głowy gospodarstwa				
		19-22	23 - 26	27-30	Podsta- wowe	Zasadn. zawodowe	Średnie	Police- alne	Wyższe
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
I	1,3	0,6	1,8	0,9	0,0	1,1	0,8	0,0	3,8
II	3,4	1,9	4,6	2,3	0,0	1,5	5,2	0,0	3,1
III	0,7	0,0	0,7	1,4	0,0	0,0	0,8	0,0	2,3
IV	0,1	0,6	0,0	0,0	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0
V	0,4	0,6	0,0	0,9	0,0	0,4	0,3	0,0	0,8
VI	7,1	8,1	6,6	7,3	15,8	5,7	7,3	0,0	6,9
VII	47,9	55,0	46,7	45,5	50,0	53,2	46,9	33,3	39,2
VIII	35,3	30,6	36,2	37,3	28,9	35,0	36,2	0,0	36,2
IX	1,9	0,6	2,1	2,7	0,0	1,1	1,3	33,3	5,4
X	0,6	0,6	0,5	0,9	0,0	0,8	0,3	33,4	0,8
XI	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
XII	0,5	0,6	0,5	0,5	2,6	0,8	0,3	0,0	0,0
Brak danych	0,7	0,6	0,5	1,4	0,0	0,4	0,8	0,0	1,5

Źródło: przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

Tabela 4.7

Preferowany okres wykorzystania urlopu według
dochodu gospodarstwa w 1985 r.

Miesiące	Dochód gospodarstwa w złotych						
	Ogółem	10000 i mniej	10001 -15000	15001 -20000	20001 -25000	25001 -30000	30001 i więcej
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
I	1,5	0,0	0,7	1,6	0,8	1,6	3,6
II	3,4	1,1	4,7	2,9	3,1	4,8	3,6
III	0,7	0,0	0,0	0,4	1,5	1,6	1,2
IV	0,1	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0
V	0,4	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	2,4
VI	7,1	11,2	6,7	7,0	5,3	6,4	6,0
VII	47,9	49,4	48,3	49,6	53,4	44,0	34,9
VIII	35,3	32,5	36,2	34,4	35,1	39,2	31,3
IX	1,9	2,2	2,0	2,0	0,8	0,8	4,8
X	0,6	0,0	0,7	0,8	0,0	0,0	2,4
XI	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
XII	0,5	0,0	0,0	0,8	0,0	0,8	1,2
Brak danych	0,7	3,4	0,0	0,4	0,0	0,8	1,2

Źródło: przeliczenia własne na podstawie
badań ankietowych

Zdecydowania większość gospodarstw domowych młodych małżeństw objętych badaniami wykazywała chęć wspólnego spędzania urlopu. Tendencja do oddzielnego wypoczynku urlopowego wzrastała z wiekiem głowy gospodarstwa domowego.

Podobne zjawisko zauważono również w tych grupach gospodarstw, w których głowa rodziny posiadała wykształcenie średnie lub wyższe /tabela 4.8/.

Grograficzne kierunki wyjazdów urlopowych.

W analizie preferowanych miejsc wypoczynku urlopowego wzięto pod uwagę trzy typowe dla Polski, ze względu na atrakcje turystyczne, kierunki wyjazdów:

- miejscowości nadmorskie,
- miejscowości położone nad jeziorami,
- miejscowości górskie.

Mając na uwadze typowe dla młodych rodzin trudności w odbywaniu dłuższych podróży oraz ograniczoną, w związku z posiadaniem małych dzieci, możliwość korzystania ze wspomnianych atrakcji turystycznych wprowadzono termin "urlop na działce /pod Poznaniem/", nie sugerując tym samym konieczności posiadania działki na własność. Pod tym określeniem należy rozumieć wypoczynek urlopowy w niewielkiej odległości od miejsca zamieszkania, w warunkach zbliżonych do domowych.

W odróżnieniu od tego termin "na wsi" oznacza dowolną miejscowość na terenie kraju nie posiadającą wymienionych dotychczas atrakcji i udogodnień.

Określenie "urlop za granicą" nie zawiera w sobie żadnych ograniczeń, co do celu wyjazdu, terminu i długości pobytu

Tabela 4.8

Sposób spędzania urlopu według wieku i wykształcenia
głowy gospodarstwa domowego w 1985 roku

Preferowany sposób spędzania urlopu	Ogółem	Wiek głowy gospodarstwa w latach			Wykształcenie głowy gospodarstwa				
		19-22	23-26	27-30	Podsta- wowe	Zasadn. zawodowe	Średnie	Police żalne	Wyższe
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Wspólne spędzanie całego urlopu	98,4	100,0	98,9	96,2	100,0	100,0	98,7	50,0	94,2
Oddzielne spędzanie całego urlopu	1,0	0,0	0,8	2,3	0,0	0,0	0,9	50,0	2,9
Część urlopu spędzona wspólnie, część osobno	0,2	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,4
Brak danych	0,4	0,0	0,0	1,5	0,0	0,0	0,4	0,0	1,4

Źródło: przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

oraz kierunku geograficznego, a także liczby tych wyjazdów w ciągu roku kalendarzowego.

Kierunki wyjazdów analizowano, podobnie jak w poprzednich fragmentach, w zależności od cech demograficznych i ekonomicznych gospodarstw domowych.

W gospodarstwach domowych, w których głowa gospodarstwa legitymowała się wykształceniem zawodowym lub podstawowym, zauważono większą niż przeciętną liczbę urlopów spędzonych w domu. Wśród pozostałych gospodarstw liczba ta malała w miarę wzrostu poziomu wykształcenia głowy rodziny. Jednocześnie silnie rosła liczba urlopów spędzanych nad morzem, w górach i nad jeziorami, a także ilość zagranicznych wyjazdów urlopowych. Zaobserwowano również pewną zależność miejsca wypoczynku urlopowego od wieku głowy rodziny wyrażającą się większą liczbą wyjazdów ^{zagranicznych} wraz z rosnącym wiekiem /tabela 4.9/.

W roku 1985 we wszystkich prawie badanych grupach zawodów dominował model spędzania urlopu w domu. Był on najbardziej powszechny w rodzinach robotniczych i rzemieślniczych, a także wśród pracowników umysłowych i pracowników inżynieryjno-technicznych oraz milicjantów i żołnierzy. Wyjątek od tej zasady reprezentowali przedstawiciele tzw. wolnych zawodów spędzający głównie urlopy nad morzem i nad jeziorami. Podobne zjawisko, lecz z mniejszym natężeniem wystąpiło wśród nauczycieli, lekarzy i personelu medycznego /tabela 4.10/.

Badając zależność między dochodami gospodarstwa domowego, a miejscem spędzania urlopu przez jego członków zauważamy, że granicą dochodów, po przekroczeniu której wzrasta ilość rodzin spędzających urlop poza domem, jest suma 20 tys. złotych. W przedziale 15-20 tysięcy złotych zainteresowanie spędzeniem

Tabela 4.9

Miejsce spędzania urlopu w 1985 roku w zależności
od wieku i wykształcenia głowy gospodarstwa domowego.

Miejsce wypoczynku	Ogółem	Wiek w latach			Wykształcenie				
		19-22	23-26	27-30	Podsta- wowe	Zasadn. zawodowe	Średnie	Police- alne	Wyższe
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
- nad morzem	13,7	12,8	14,8	12,1	4,0	11,3	16,0	0,0	15,9
- nad jezio- rem	10,9	11,0	9,8	12,9	0,0	11,3	12,1	0,0	10,1
- w górach	6,3	1,8	4,5	13,6	8,0	2,3	5,2	50,0	18,8
- na wsi	3,2	6,4	2,5	2,3	8,0	2,3	3,9	0,0	1,4
- w domu	59,2	60,6	61,4	53,8	80,0	68,4	54,5	50,0	43,5
- na działce /pod Pozna- niem/	2,0	3,7	1,5	1,5	0,0	1,1	3,5	0,0	0,0
- za granicą	3,6	2,8	3,4	4,5	0,0	0,6	3,9	0,0	11,6
- inne	3,4	0,9	4,5	3,0	0,0	2,8	3,9	0,0	4,3
- brak danych	0,4	0,0	0,4	0,8	0,0	0,6	0,4	0,0	1,4

Źródło: przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

Tabela 4.10

Miejsce spędzenia urlopu w 1985 roku według zawodu głowy gospodarstwa

Miejsce wypoczynku	Zawód głowy gospodarstwa domowego												
	Ogółem	Prac.inż.-techn.	Prac.umysłowi	Robotnik	Rzemieślnik	Wolny zawód	Lekarz i personel medyczny	Nauczyciel	Uczy się	Inne	Bez zawodu	Milicjant lub żołnierz	Brak danych
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
- nad morzem	13,7	17,2	15,4	9,4	17,4	50,0	18,2	27,3	15,4	0,0	50,0	20,0	11,1
- nad jeziorem	10,9	8,2	7,7	11,0	17,4	33,3	9,1	18,2	12,8	33,3	9,0	0,0	0,0
- w górach	6,3	10,7	0,0	3,7	0,0	0,0	27,3	18,2	7,7	16,7	0,0	0,0	11,1
- na wsi	3,2	1,6	7,7	2,9	4,3	0,0	0,0	0,0	5,1	0,0	50,0	20,0	0,0
- w domu	59,2	51,6	57,7	67,8	56,5	16,7	36,4	36,4	51,3	50,0	0,0	80,0	66,7
- na działce /pod Poznaniem/	2,0	3,3	0,0	1,6	0,0	0,0	0,0	0,0	5,1	0,0	0,0	0,0	0,0
- za granicą	3,6	4,1	0,0	2,0	0,0	0,0	18,2	18,2	10,3	0,0	0,0	0,0	0,0
± inne	3,4	4,9	11,5	1,6	4,3	0,0	0,0	0,0	5,1	0,0	0,0	0,0	11,1
- brak danych	0,6	0,8	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

urlopu nad jeziorami przekracza wartości przeciętne /może to być w naszych warunkach jedno z tańszych miejsc wypoczynku poza domem/. W następnych przedziałach dochodowych silnie wzrasta ilość rodzin spędzających urlop w górach i nad morzem. Odmienne kształtują się zależności dotyczące wypoczynku za granicą. Najwyższy odsetek respondentów przebywających tam na urloпах pochodzi ze skrajnych przedziałów dochodowych /tabela 4.11/.

Formy realizacji wypoczynku urlopowego.

Przez formę realizacji wypoczynku urlopowego będzie rozumieć konkretny sposób zachowania się członków gospodarstwa domowego w czasie urlopu np. przeznaczenie czasu wolnego, stosunek do oferty turystycznej. W tym rozumieniu termin "wczasy pracownicze" oznacza przyjęcie oferty zakładu pracy, przy minimalnej swobodzie wyboru osoby korzystającej z niej. W praktyce bowiem, oferta wczasowa zakładów pracy jest mało urozmaicona w czasie, a terminy wykorzystania urlopów często dostosowywane są do wolnych miejsc na turnusach wczasowych. "Wyjazd prywatny" związany jest ze swobodą w zakresie terminu i długości oraz miejsca wypoczynku urlopowego, a także z wyborem formy aktywności turystycznej. "Wypoczynek na działce" oznacza warunki silnie zbliżone do domowych oraz minimalny zakres korzystania z usług turystycznych. Nie wyklucza on realizacji niektórych indywidualnych zainteresowań takich, jak wędkarstwo, poznawanie przyrody itp. "Wyjazd do krewnych" to forma wypoczynku, która wiąże się z dążeniem do minimalizacji kosztów wypoczynku, oraz często, ze słabo rozwiniętymi zainteresowaniami turystycznymi.

Tabela 4.11

Miejsce spędzenia urlopu w 1985 roku według
dochodów gospodarstw

Miejsce wypoczynku	Ogółem	Dochód gospodarstwa w złotych					
		10000 i mniej	10001 -15000	15001 -20000	20001 - 25000	25001 -30000	30000 i więcej
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
- nad morzem	13,7	5,7	13,0	12,7	12,2	23,8	10,9
- nad jeziorem	10,9	5,7	9,8	12,0	11,0	13,8	10,9
- w górach	6,3	7,5	5,4	2,7	7,3	7,5	15,2
- na wsi	3,2	1,9	3,3	3,3	6,1	1,3	2,2
- w domu	59,2	71,7	62,0	64,7	54,9	43,8	56,5
- na działce /pod Poznaniem/	2,0	3,8	3,3	1,3	2,4	1,3	0,0
- za granicą	3,6	5,7	5,4	0,7	1,2	7,5	4,3
- inne	3,4	1,9	1,1	4,0	7,3	2,5	2,2
- brak danych	0,6	0,0	1,1	0,7	0,0	1,3	0,0

Źródło: przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

"Praca w domu" pokrywa się z użytym wcześniej określeniem "urlop w domu", o ile celem pozostania w domu jest wykonanie określonych prac domowych, których wykonanie w innym terminie byłoby niemożliwe. Motywem zasadniczym jest tu określony sposób zagospodarowania czasu wolnego, a nie np. brak środków na wyjazd. Cechą takiego sposobu spędzania urlopu jest jego nie-trwałość w czasie. Ustąpi on miejsca innym formom wypoczynku z chwilą, gdy określone prace, np. remont mieszkania, zostaną wykonane. Pozwoli to na poznanie, na ile prace takie są konkurencyjne w stosunku do wyjazdów turystycznych.

Głównym celem pozostawania w domu w czasie urlopu w 1985 roku było wykonywanie niezbędnych prac.¹ Było to zjawisko częste zwłaszcza wśród gospodarstw, których głową były osoby młodsze /wiek w przedziałach 19-22 i 23-26 lat/ oraz osoby o wykształceniu podstawowym i zawodowym.

Gospodarstwa domowe skupione w pozostałych grupach /27-30 lat/ oraz wykształcenie średnie i wyższe/ relatywnie częściej korzystały z czasów pracowniczych oraz prywatnych wyjazdów urlopowych /tabela 4.12/.

Zauważono również malejącą częstość wyjazdów urlopowych do krewnych w grupie o wykształceniu wyższym.

W przekroju grup zawodowych zauważono, że występuje brak konkurencji między czasami pracowniczymi i wyjazdami prywatnymi /tabela 4.13/.

Konkurencja taka istnieje natomiast między różnymi formami wypoczynku a pracą w domu. W gospodarstwach robotniczych, charakteryzujących się najwyższym odsetkiem urlopów przeznaczonych na pracę w domu odnotowuje się jednocześnie niższy od przeciętnej udział w każdej z pozostałych form realizacji urlopu.

¹ Por. tabela 4.11 i 4.12.

Tabela 4.12.

Forma realizacji wypoczynku urlopowego w 1985 roku
w zależności od wieku i wykształcenia głowy gospodarstwa
domowego

Sposób realizacji wypoczynku	Ogółem	Wiek w latach			Wykształcenie				
		19-22	23-26	27-30	Podsta- wowe	Zasadn. zawodowe	Średnie	Police- alne	Wyższe
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
- wczasy pracow- nicze	15,0	13,8	15,5	15,2	4,0	14,1	16,0	50,0	17,4
- wyjazd prywatny	18,0	13,8	17,0	23,5	4,0	11,9	19,5	0,0	34,8
- wypoczynek na działce	2,6	2,8	3,0	1,5	0,0	1,7	3,9	0,0	1,4
- praca w domu	58,0	60,6	60,2	51,5	80,0	67,8	53,2	50,0	40,6
- wyjazd do krew- nych	5,7	6,4	4,5	7,6	8,0	4,5	6,9	0,0	4,3
- inne	1,2	0,0	1,1	2,3	0,0	0,6	0,9	0,0	4,3
- brak danych	0,6	2,8	0,0	0,0	4,0	0,6	0,4	0,0	0,0

Źródło: przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

Tabela 4.13.

Forma realizacji wypoczynku urlopowego w 1985 roku w zależności od zawodu
głowy gospodarstwa domowego

Forma realizacji wypoczynku	Zawód głowy gospodarstwa domowego												
	Ogółem	Prac.inż. -techn.	Prac. umysłowi	Robot- nik	Rzemieśl- nik	Wolny zawód	Lekarz i personel medyczny	Naucz- ciel	Uczy się	Inne	Bez zawodu	Milicjant i żołnierz	Brak danych
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-wczasy pracownicze	15,0	16,4	19,2	13,5	21,7	33,3	18,2	18,2	15,4	0,0	0,0	0,0	11,1
-wyjazd prywatny	18,0	23,0	7,7	12,7	17,4	16,7	45,5	45,5	25,6	33,3	50,0	0,0	22,2
-wypoczynek na działce	2,6	5,7	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0
-praca w domu	58,0	50,0	57,7	66,9	56,5	16,7	36,4	36,4	46,2	50,0	0,0	60,0	66,7
-wyjazd do krewnych	5,7	4,9	15,4	4,9	4,5	16,7	0,0	0,0	5,1	0,0	50,0	40,0	0,0
-inne	1,2	0,8	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	9,1	7,7	0,0	0,0	0,0	0,0
-brak danych	0,6	0,0	0,0	0,4	0,0	16,7	0,0	0,0	0,0	16,7	0,0	0,0	0,0

Źródło: przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

Z czasów pracowniczych najchętniej korzystali przedstawiciele wolnych zawodów, rzemieślnicy, lekarze, nauczyciele i pracownicy umysłowi. Wyjazdy prywatne preferowane były wśród nauczycieli i lekarzy, osób uczących się i pracowników inżynieryjno-technicznych. W wyjazdach do krewnych uczestniczyli najchętniej pracownicy umysłowi i przedstawiciele wolnych zawodów.

Pracami domowymi w czasie urlopu najczęściej zajmowali się członkowie gospodarstw domowych o niższych dochodach.

W wyższych grupach dochodowych zauważono wyraźny wzrost liczby korzystających zarówno z czasów pracowniczych, jak i wyjazdów prywatnych oraz wyjazdów do krewnych /tabela 4.14/.

Potrzeby w zakresie wypoczynku urlopowego i stopień ich zaspokojenia.

W ankiecie, w oparciu o którą uzyskano materiał statystyczny, znalazły się pytania dotyczące zamierzeń urlopowych na następny rok. Biorąc pod uwagę fakt, że badanie przeprowadzono tuż po zakończeniu sezonu urlopowego, na wiele miesięcy przed następnym sezonem, uzyskane odpowiedzi należy traktować nie jako plany urlopowe lecz jako wyraz potrzeb w zakresie wypoczynku. Za takim potraktowaniem tych wyników badań przemawia również fakt, że jako zamierzenia potencjalnych konsumentów są one mniej wartościowe, natomiast potraktowane jako miernik poziomu potrzeb mogą one pozwolić na ocenę stopnia ich zaspokojenia. Jeżeli przyjmiemy, że odsetek gospodarstw, których członkowie zamierzają spędzić urlop, np. nad morzem jest miernikiem potrzeb w tym zakresie $/W_p/$, odsetek gospodarstw, których członkowie spędzili urlop nad morzem jest miernikiem potrzeb zaspokojonych $/W_z/$, to

Tabela 4.14

Forma realizacji wypoczynku urlopowego w 1985 roku
w zależności od dochodu gospodarstwa
domowego

Forma wypoczynku	Ogółem	Dochód gospodarstwa w złotych					
		10000 i mniej	10001 -15000	15001 -20000	20001 -25000	25001 -30000	30001 i więcej
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
- wczasy pracownicze	15,0	11,3	14,1	13,3	17,1	22,5	10,9
- wyjazd prywatny	18,0	15,1	16,3	13,3	18,5	27,5	23,9
- wypoczynek na działce	2,6	3,8	3,3	2,0	3,7	1,3	2,2
- praca w domu	58,0	71,7	58,7	64,7	53,7	41,3	56,5
- wyjazd do krewnych	5,7	1,9	3,3	6,0	8,5	6,3	6,5
- inne	1,2	0,0	3,3	0,7	0,0	1,3	2,2
- brak danych	0,6	0,0	2,2	0,7	0,0	0,0	0,0

Źródło: przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

różnica

$$Wz - Wp = WD$$

będzie informowała o dystansie między potrzebami a poziomem ich zaspokojenia. Tak skonstruowany wskaźnik dystansu ma nieokreślony przedział zmienności /od Wp do Wz /, a jego optymalna wartość wynosi 0 i oznacza ona pełne zaspokojenie potrzeb określonego rodzaju. Sytuację $WD < 0$ interpretujemy jako zbyt niski poziom zaspokojenia potrzeb, zaś $WD > 0$ oznacza, zbyt wysoki poziom zaspokojenia potrzeb, tzn. w konkretnym przypadku należy się liczyć ze spadkiem zainteresowania konkretną formą wypoczynku. w najbliższej przyszłości. Metoda ta jest pewnym uproszczeniem rzeczywistości, ale jej poważną zaletą jest możliwość pomiaru skali zjawiska.

Z danych zawartych w tabeli 4.15. wynika, że wiele gospodarstw domowych wyraża chęć rezygnacji z wypoczynku w domu przy czym jest to najbardziej widoczne w przypadku gospodarstw, których głoszą są osoby młodsze lub posiadające wykształcenie podstawowe lub zawodowe. Silne jest natomiast zainteresowanie tych samych grup gospodarstw wypoczynkiem nad morzem. Dość istotny jest również wzrost zainteresowania górami oraz wypoczynkiem za granicą. To zjawisko nie występuje jedynie w grupie gospodarstw z wyższym wykształceniem.

W przekroju zawodowym, szczególnie silny jest spadek zainteresowania wypoczynkiem w domu wśród robotników i osób uczących się /tabela 4.16/. Wypoczynkiem nad morzem najbardziej zainteresowani są lekarze i personel medyczny, przedstawiciele wolnych zawodów i pracownicy umysłowi. Z wypoczynkiem nad jeziorami pragną zrezygnować nauczyciele, rzemieślnicy i przedstawiciele wolnych zawodów, natomiast zainteresowani

Tabela 4.15

Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie miejsca wypoczynku urlopowego
w przekroju wieku i wykształcenia głowy gospodarstwa domowego

Miejsce wypoczynku urlopowego	Ogółem	Wiek w latach			Wykształcenie				
		19-22	23-26	27-30	Podstawowe	Zasadn. zawodowe	Średnie	Policeal- ne	Wyższe
- nad morzem	-21,2	-21,1	-22,7	-18,2	-28,0	-20,3	-22,5	0,0	-17,4
- nad jeziorem	+ 1,0	- 2,8	+ 3,0	0,0	-24,0	+ 4,0	+ 1,7	0,0	0,0
- w górach	- 3,4	-8,3	- 5,3	+ 4,5	- 4,0	- 6,2	- 3,5	+50,0	+ 2,9
- na wsi	+ 2,6	+ 6,4	+ 1,5	+ 0,5	+ 8,0	+ 2,3	+ 2,6	0,0	+ 1,4
- w domu	+35,4	+35,8	+38,7	+28,8	+64,0	+43,0	+30,7	0,0	+23,2
- na działce/pod Poznaniem/	+ 0,4	+ 0,9	+ 0,4	0,0	0,0	0,0	+ 1,3	0,0	- 1,4
- za granicą	- 1,5	0,0	- 2,7	- 1,0	- 4,0	- 4,5	- 0,9	-50,0	+ 5,8
- inne	+ 2,6	0,0	+ 3,4	+ 3,0	0,0	+1,7	+ 3,0	0,0	+ 4,3

Źródło: przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

Tabela 4.16

Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie miejsca wypoczynku urlopowego w przekroju
zawodowym

Miejsce wypoczynku	Ogółem	Zawód głowy gospodarstwa domowego											Brak danych
		Prac.inż. -techn.	Prac. umysłowa	Robot- nik	Rzemieś- nik	Wolny zawód	Lekarz i personel medyczny	Nauczy- ciel	Uczy się	Inny zawód	Bez zawodu	Milicjant i żołnierz	
- nad morzem	-21,2	-16,4	-34,6	-26,5	-13,0	-33,3	-36,3	-9,1	-12,8	-16,7	0,0	-20,0	0,0
- nad jeziorem	+ 1,0	- 2,5	- 3,8	+ 1,6	+17,4	+16,6	0,0	+18,2	- 2,6	+16,6	0,0	-20,0	-11,1
- w górach	- 3,4	+ 4,1	- 7,7	- 4,5	- 8,7	-33,3	+18,2	- 9,1	-15,4	0,0	0,0	-20,0	+11,1
- na wsi	+ 2,6	0,0	+ 7,7	+ 2,5	+ 4,3	0,0	0,0	0,0	+ 5,1	0,0	+50,0	+20,0	0,0
- w domu	+35,4	+27,8	+26,9	+43,9	- 2,6	+16,7	+27,3	+18,2	+38,5	+16,7	0,0	+60,0	+11,1
- na działce /pod Poznaniem/	+ 0,4	+ 1,7	- 3,8	+ 0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	+ 2,5	0,0	-50,0	0,0	0,0
- za granicą	- 1,5	- 1,6	0,0	-2,9	- 4,3	0,0	0,0	+ 9,1	- 2,5	0,0	0,0	0,0	0,0
- inne	+ 2,6	+ 4,1	+11,5	+ 0,8	+ 4,3	0,0	0,0	0,0	+ 5,1	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

są nimi pracownicy umysłowi, inżynieryjno-techniczni i osoby uczące się. Dążenie do spędzania urlopu w górach jest najsilniejsze wśród przedstawicieli wolnych zawodów i osób uczących się, natomiast pragną z niego zrezygnować lekarze i personel medyczny. Powszechna jest chęć rezygnacji z urlopu na wsi, oraz - dosyć częsta - z urlopu na działce.

Chęć rezygnacji z wypoczynku w domu maleje w miarę przechodzenia do wyższych grup dochodowych. Jednocześnie w grupach tych obserwuje się lepsze niż przeciętna zaspokojenie potrzeb w zakresie wypoczynku w pozostałych omawianych tutaj miejscach. Wyjątkiem jest spędzanie urlopu za granicą, którego chęć jest najsilniej podkreślana w grupie o najwyższych dochodach.

Najsłabiej zaspokojone są potrzeby w zakresie spędzania urlopu w formie wczasów pracowniczych. Formą tą są zainteresowane wszystkie badane gospodarstwa z tym, że najmniej gospodarstwa osób z wyższym wykształceniem. Preferencje związane z wyjazdami prywatnymi maleją wraz ze wzrostem wieku oraz poziomowi wykształcenia głowy gospodarstwa domowego.

Wyraźne są zamiary rezygnacji z pozostałych form spędzania urlopu, a zwłaszcza z pracy w domu. Dotyczy to szczególnie gospodarstw, których głową są osoby z wykształceniem podstawowym i zawodowym. Analogiczne są zamierzenia w stosunku do wyjazdów do krewnych /tabela 4.18/.

Wczasy pracownicze cieszą się rosnącym zainteresowaniem wśród lekarzy i personelu medycznego, pracowników umysłowych i robotników /tabela 4.19/. Odwrotną tendencję zauważa się wśród nauczycieli, którzy są bardziej zainteresowani wyjazdami prywatnymi. Podobne zainteresowania są cechą osób uczących się i przedstawicieli wolnych zawodów.

Tabela 4.17

Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie miejsca spędzenia
urlopu w przekroju grup dochodowych

Miejsce wypoczynku urlopowego	Ogółem	Dochód gospodarstwa w złotych					
		10000 i mniej	10001 -15000	15001 -20000	20001 -25000	25001 -30000	30001 i więcej
- nad morzem	-21,2	-24,5	-28,3	-32,0	-21,9	0,0	-2,1
- na jeziorze	+ 1,0	- 5,6	- 5,4	+ 2,7	+ 2,5	+8,8	0,0
- w górach	- 3,4	- 3,8	- 1,1	- 5,3	- 3,7	-3,8	0,0
- na wsi	+ 2,6	0,0	+ 3,3	+ 2,6	+ 6,1	0,0	+2,2
- w domu	+35,4	+43,4	+39,2	+46,7	+32,9	+15,0	+21,5
- na działce /pod Poznaniem/	+ 0,4	+ 1,9	+ 2,2	0,0	0,0	- 1,2	0,0
- za granicą	- 1,5	0,0	- 1,1	-2,6	+1,2	+ 1,2	-10,9
- inne	+ 2,6	+1,9	+ 1,1	+3,3	+6,1	0,0	+ 2,2

Źródło: przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

Tabela 4.18

Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie form realizacji
wypoczynku urlopowego w przekroju wieku i wykształcenia
głowy gospodarstwa domowego

Forma realizacji urlopu	Ogółem	Wiek w latach			Wykształcenie				
		19-22	23-26	27-30	Podsta- wowe	Zasadn. zawodowe	Średnie	Police- alne	Wyższe
- wczasy pracowni- cze	-20,4	-24,7	-18,2	-21,2	-32,0	-23,2	-20,8	50,0	-10,1
- wyjazdy prywatne	- 5,8	- 6,4	-9,5	+ 2,3	-26,0	- 5,6	-4,3	0,0	- 4,3
- wypoczynek na działce	+ 0,4	+ 1,0	+0,3	0,0	0,0	- 0,6	+1,3	0,0	0,0
- praca w domu	+35,0	+36,7	+38,6	+26,5	+64,0	+42,9	+30,7	0,0	+20,3
- wyjazd do krew- nych	+ 3,3	+ 2,7	+ 3,7	+ 3,1	+ 4,0	+3,4	+ 3,4	0,0	+ 2,9
- inne	0,0	- 0,9	0,0	+ 0,8	- 4,0	0,0	+ 0,5	-50,0	+ 1,4

źródło: przekształcenia własne na podstawie badań ankietowych

Tabela 4.19

Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie formy realizacji wypoczynku urlopowego w przekroju zawodowym

Forma realizacji urlopu	Ogółem	Zawód głowy gospodarstwa domowego											Brak danych
		Prac.inż.- techm.	Prac. umysłowi	Robot- nik	Rzemieśl- nik	Wolny zawód	Lekarz i personel medyczny	Nauczy- ciel	Uczy się	Inny zawód	Bez zawodu	Milicjant lub żołnierz	
- wczasy pracownicze	-20,4	-18,0	-34,6	-24,9	-13,1	0,0	-36,3	+18,2	-2,5	-33,3	-50,0	-20,0	-11,1
- wyjazd prywatny	- 5,8	- 3,2	- 3,8	- 7,3	+ 8,7	-16,6	+18,2	-18,1	-10,6	0,0	+50,0	-20,0	+11,1
- wypoczynek na działce	+ 0,4	+ 2,4	- 3,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	+ 2,6	0,0	-50,0	0,0	0,0
- praca w domu	+35,0	+27,9	+30,8	+43,2	+21,7	+16,7	+27,3	+18,2	+33,4	+16,7	0,0	+40,0	+11,1
- wyjazd do krewnych	+ 3,3	+ 1,6	+15,4	+ 3,3	+ 4,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	+50,0	+20,0	0,0
- inne	0,0	- 0,8	- 3,8	0,0	0,0	0,0	0,0	+ 9,1	+ 2,6	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

Chęć rezygnacji z pracy w domu w czasie urlopu maleje w miarę przechodzenia do wyższych grup dochodowych, podobnie jak chęć spędzenia urlopu w formie prywatnych wyjazdów turystycznych /tabela 4.20/. To ostatnie zjawisko świadczy o wysokim stopniu zaspokojenia potrzeb w tym zakresie, w grupach gospodarstw o najwyższych dochodach. Zainteresowanie czasami pracowniczymi jest powszechne we wszystkich grupach dochodowych, chociaż relatywnie małe w przypadku dochodów najniższych.

Reasumując, w omawianej grupie gospodarstw domowych młodych małżeństw zaobserwowano duży odsetek kobiet korzystających z urlopów wychowawczych. Wśród kobiet nie korzystających z urlopów wychowawczych najwięcej osób korzystało z 20 i 26-dniowego urlopu wypoczynkowego. W grupie mężczyzn dominował urlop 26-dniowy i dłuższy. Stosunkowo często respondenci podawali w odpowiedzi zerową długość urlopu lub odpowiadali, że urlop im nie przysługuje. Dotyczyło to w szczególności osób młodych, o wykształceniu podstawowym lub zawodowym oraz o niskich dochodach. Wśród respondentów dominowała tendencja do wykorzystania urlopów w tradycyjnych miesiącach urlopowych, to znaczy w lipcu i sierpniu. Pewnym, niewielkim zainteresowaniem cieszyły się skrajne miesiące letniego sezonu wypoczynkowego, czyli czerwiec i wrzesień. Zdumiewająco mały odsetek respondentów opowiadał się za wypoczynkiem w sezonie zimowym, czyli w styczniu i w lutym.

Prawie wszyscy respondenci odpowiadali, że chcieliby spędzać urlop wspólnie z rodziną.

Ponad połowa ankietowanych spędziła w 1985 roku urlop w domu.

Tabela 4.20

Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie form realizacji
wypoczynku urlopowego w przekroju grup dochodowych

Formy realizacji urlopu	Ogółem	Dochód gospodarstwa w złotych					
		10000 i mniej	10001 -15000	15001 -20000	20001 -25000	25001 -30000	30001 i więcej
- wczasy pracownicze	-20,4	-13,2	-22,9	-20,0	-23,1	0,0	-21,7
- wyjazd prywatny	- 5,8	-15,1	-10,9	-8,0	- 2,4	+1,2	+ 4,3
- wypoczynek na działce	+ 0,4	+ 1,9	+ 2,2	0,0	+ 1,3	-1,2	- 2,1
- praca w domu	+35,0	+43,4	+37,0	+48,0	+31,7	+12,5	+23,9
- wyjazd do krewnych	+ 3,3	0,0	+ 2,2	+ 2,7	+ 8,5	+ 2,5	+ 4,3
- inne	0,0	0,0	0,0	- 0,6	0,0	1,3	0,0

Źródło: przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

Pozostali wypoczywali nad morzem, nad jeziorami, w górach oraz, niewielki procent, za granicą.

Wśród form spędzania urlopu najczęściej wymieniana była praca w domu, następnie prywatne wyjazdy turystyczne, wczasy pracownicze i wyjazdy do krewnych.

W niedalekiej przyszłości większość respondentów zamierza zrezygnować z wykonywania prac domowych w czasie urlopu. Większym zainteresowaniem cieszyć się będą - zgodnie z wypowiedziami - wczasy pracownicze. Wśród kierunków geograficznych przyszłych wyjazdów urlopowych najczęściej wymieniane były miejscowości położone nad morzem, w górach lub poza granicami kraju.

5. Rozdział IV. Ocena usług turystycznych w opinii młodych małżeństw.

Ankietowane młode małżeństwa zapytywane były między innymi jakie formy wypoczynku im najbardziej odpowiadają, oraz czy i w jakim zakresie uprawiają turystykę w wolne soboty i niedziele. Zapytywano także, czy korzystają z wypożyczalni sprzętu turystycznego.

Preferencje te uwarunkowane są całym szeregiem czynników zarówno o charakterze ekonomicznym jak i demograficzno-społecznym. Panujący wśród młodzieży styl spędzania czasu wolnego związany jest w ostatnich latach nierozzerwanie z różnymi formami turystyki. Wycieczki, rajdy, auto-stop i inne formy indywidualnej aktywności turystycznej stały się trwałym elementem życia. Z chwilą zawarcia małżeńskiego związku, formy te są nadal kultywowane, choć w wielu przypadkach z nieco mniejszą intensywnością, wynikającą m.in. z bardziej napiętego budżetu czasu, oraz ze zmniejszeniem się ilości czasu wolnego wskutek np. zakończenia nauki, podjęcia pracy zawodowej. Jeżeli młode małżeństwo posiada już dziecko, to i ono na tyle "zagospodarowuje" czas wolny rodziców, że na turystykę go coraz bardziej brak. Wielkie walory rekreacyjne turystyki sprawiają jednak, że gdy tylko nadarzy się okazja to osoby które raz już podjęły różne formy turystyki kontynuują je w miarę posiadanych możliwości.

Wśród czynników ekonomicznych warunkujących uprawianie turystyki, na pierwszym miejscu wymienić by trzeba ^{dochody} młode małżeństwa, co warto podkreślić, znajdują się w osobliwej sytuacji

dochodowej. Z jednej bowiem strony, z uwagi na bardzo krótki staż pracy znajdują się na najniższych szczeblach drabiny dochodowej, z drugiej natomiast, często korzystają z różnych form wsparcia ze strony rodziców, krewnych itp. Wsparcie to przybiera bądź to formę rzeczową w postaci np. kosztownych prezentów / lodówka, telewizor itp./ lub dostarczania artykułów spożywczych względnie może mieć charakter pieniężny, tj. gotówki wręczanej zainteresowanym regularnie / np. raz w miesiącu/ lub sporadycznie. Ponadto wielu młodych ludzi podejmuje dorywczo pracę zarobkową / np. studenci w spółdzielniach studenckich/, co także przynosi dodatkowe dochody często nie uwzględniane w informacji o dochodach. Innym czynnikiem ekonomicznym wpływającym na możliwości wydatkowania pewnych sum na turystykę jest zjawisko popytu odłożonego. Wskutek znanej sytuacji mieszkaniowej większość młodych małżeństw nie posiada własnego mieszkania, a realna perspektywa jego otrzymania jest dość odległa. Powstrzymują się zatem od nabywania mebli i innych dóbr trwałych nie wiedząc jeszcze jakim mieszkaniem będą dysponować i odkładają zamiary zakupu na lata późniejsze. Istniejąca siła nabywcza kierowana jest natomiast na bieżące potrzeby, w tym na turystykę.

Mając to na uwadze warto zatem nieco bliżej przypatrzeć się strukturze odpowiedzi na pytanie dotyczące opinii na temat kosztów związanych z uprawianiem turystyki zorganizowanej. Ogólne odczucie jest takie, iż są to formy turystyki drogie lub bardzo drogie. W ten sposób odpowiada blisko 80% ankietowanych, przy czym ogółem nieco ponad połowa jest zdania, że

to formy drogie, a ponad jedna czwarta, że są to formy bardzo drogie. Rozbieżności w grupach dochodowych są właściwie niewielkie i dotyczą raczej różnicy ocen ^{na temat} ~~nt.~~ czy są one drogie czy bardzo drogie. W grupie gospodarstw uzyskujących najniższe dochody jako bardzo drogie oceniło turystykę zorganizowaną ponad 30%, natomiast wśród gospodarstw o najwyższych dochodach 17,4%. Jako drogie, wśród najniżej zarabiających ocenia ok. 52% a wśród najwyżej - 58,7% zapytywanych.

Jako ogólnodostępne oceniło te formy turystyki zaledwie ogółem 13,7% przy czym w grupie o najniższych dochodach niecałe 6% a w najwyższej grupie dochodowej ok. 20% respondentów.

Jako tanie lub bardzo tanie oceniło koszt zorganizowanych form turystyki zaledwie ok. 2,5% respondentów i to najczęściej w grupach o wyższych dochodach.

Krytyczna jest także ocena stopnia zaspokajania potrzeb przez te formy turystyki. Tylko nieco ponad 3% zapytywanych stwierdza bardzo dobry poziom zaspokojenia potrzeb. W grupie o najwyższych dochodach odsetek ten dochodzi do 9%. Blisko połowa zapytywanych widzi, że ich potrzeby są zaspokajane dobrze. Trzeba przy tym stwierdzić, iż nie ma w tym przypadku istotnych różnic pomiędzy grupami dochodowymi. Blisko 40% ocenia stopień zaspokojenia potrzeb jako dostateczny. Ocenę niedostateczną wystawia jedynie 4% respondentów. W obu przypadkach ocena ta nie różnicuje się w zależności od uzyskiwanego dochodu.

Wiek głowy gospodarstwa domowego w wyraźny sposób nie różnicuje opinii na temat kosztów form zorganizowanych. Widać natomiast pewne różnice w opiniach na temat stopnia zaspokajania

potrzeb. I tak w miarę wzrostu wieku głowy gospodarstwa rośnie nieco odsetek oceniających poziom zaspokajanych potrzeb bardzo dobrze z 1,8 do 5,3%. Z kolei ponad połowa gospodarstw, których głowa liczy 19-22 lat ocenia je jako dobrze zaspokajane, a w przypadku gospodarstw, gdzie głowa ma ok. 30 lat jest to ok. 40%. Trudno natomiast jednoznacznie zinterpretować wpływ wykształcenia głowy gospodarstwa na ocenę zorganizowanych form turystyki.

Z jednej bowiem strony w miarę wzrostu poziomu wykształcenia, rośnie odsetek oceniających te formy turystyki jako bardzo drogie, co wytłumaczyć można późniejszym podejmowaniem pracy po zakończeniu dłuższej trwającej nauki, co nie sprzyja z pewnością korzystnej sytuacji dochodowej. Z drugiej strony jednak jako drogie, częściej oceniają te gospodarstwa, których głowy legitymują się niższym poziomem wykształcenia.

Bardziej wyraźny wpływ poziomu wykształcenia zarysowuje się przy ocenie jakościowej omawianej formy turystyki. Widać, że w miarę wzrostu poziomu wykształcenia rosną wymagania, poparte doświadczeniami. I tak jako dobrze zaspokajające potrzeby ocenia te formy turystyki ponad 54% osób z wykształceniem podstawowym i nieco ponad 36% z wyższym. Jako dostatecznie odpowiednio 31,6 % i 43,5%.

Jeżeli chodzi o wpływ wykonywanego zawodu na wyrażone opinie to jest on dość wyraźny, choć wiąże się niewątpliwie z innymi cechami takimi jak wykształcenie i dochód. I tak zorganizowane formy turystyki ocenili jako bardzo drogie w największym stopniu nauczyciele /54,5%/ oraz osoby uczące się /33,3%/. Stosun-

kowo najrzadziej ocena taka padła z ust rzemieślników i przedstawicieli wolnych zawodów /13,0 i 16,8%/. Co trzeci rzemieślnik ocenił je też jako ogólnodostępne. Żaden nauczyciel lub uczący się nie podzielił tej opinii.

Ocena jakościowa zorganizowanych form turystyki jest też zróżnicowana. Bardziej pozytywnie wyrażają się tutaj jedynie nauczyciele /9,1%/, oraz robotnicy i pracownicy umysłowi /4,9 i 3,8%/. Jako dobrze zaspokajające potrzeby ocenia je blisko 70% rzemieślników, ale jedynie 38% pracowników umysłowych. Ocena dostateczna najczęściej pojawia się w opiniach pracowników umysłowych, a stosunkowo najrzadziej nauczycieli - 9,1%. Opinie negatywne zgłaszane są najczęściej przez nauczycieli i uczących się /18 i 12%/. Również co dziesiąty lekarz jest zdania, że omawiane formy turystyki w niedostatecznym stopniu zaspokajają ich potrzeby.

Kolejne pytanie, wiążące się z poprzednim dotyczyło kwoty, jaką respondenci uwzględniając własną sytuację materialną, gotowi są wydać na urlop w 1986 roku, w przeliczeniu na 1 osobę. Uzyskane odpowiedzi są interesujące zarówno z uwagi na pewne konstatacje jakie się tutaj nasuwają, oraz z uwagi na możliwości merytorycznej oceny zebranego materiału. Ogółem respondenci skłonni byli wydać na dwutygodniowy pobyt na wczasach po ok. 7.350 zł / średnio/ na osobę. Biorąc pod uwagę średni koszt skierowania wynoszący w 1986 roku 16-18 tys. zł oznacza to niewielką możliwość korzystania ze zorganizowanych form turystyki urlopowej /wczasu/ przez młode małżeństwa. Trzeba przy tym także pamiętać, że na koszt urlopu składa się nie tylko koszt skierowań, lecz także kwoty wydawane na miejscu /bilety

wstępu, lody, napoje chłodzące, imprezy towarzyskie/ oraz koszty podróży, co stanowi także znaczną kwotę.

Mowa tu oczywiście o turystyce krajowej, gdyż koszty imprez organizowanych za granicą są na ogół wyższe lub znacznie wyższe. Nieco więcej niż 5% respondentów nie widzi wogóle możliwości przeznaczenie jakichkolwiek funduszy na ten cel. Z kolei blisko połowa zaliczających się do najwyższej grupy dochodowej gotowa jest przeznaczyć na wczasy ponad 12 tys. zł na 1 osobę w tej grupie skłonni są wydać średnio po ok. 9335 zł. W pierwszej grupie dochodowej wartość ta wynosi 5.733 zł, a jedynie co dziesiąte gospodarstwo stać na pełnopłatne wczasy. Jak wynika z uzyskanych odpowiedzi, wiek głowy gospodarstwa różnicuje możliwości wydatkowania pieniędzy na spędzanie urlopu. Im mniej lat ma głowa gospodarstwa, tym mniej środków przeznaczyć może gospodarstwo na ten cel.

Ponad 12.000 zł na wczasy przeznaczyć może niecałe 10% gospodarstw, których głowa liczy 19 - 22 lata, natomiast spośród tych, których wiek wynosi 27-30 lat ponad 21%. Kwotą 2000-5000 na osobę dysponuje ponad 40% gospodarstw najmłodszych i nieco ponad 16% najstarszych.

Również wykształcenie różnicuje finansowe możliwości korzystania z urlopu. W grupie gospodarstw o najniższym poziomie wykształcenia ponad jedna trzecia może wydatkować nie więcej niż 5000 zł. podczas gdy wśród tych których głowa posiada wykształcenie wyższe, co piąte może przeznaczyć ponad 12000 zł na wczasy na osobę. Odsetek nie mogących w ogóle pozwolić sobie na urlop w 1986 roku także najwyższy był wśród gospodarstw

o wykształceniu podstawowym /16%/ i był blisko dwukrotnie większy niż w grupie o wykształceniu wyższym.

Wykonywany zawód był także czynnikiem wpływającym na poziom ewentualnych wypadków związanych z urlopem. Zupełny brak funduszy na ten cel stosunkowo najczęściej deklarowali lekarze oraz rzemieślnicy po ok. 9% respondentów.

Do 5000 zł wydatkować mogli stosunkowo najczęściej lekarze i uczący się. Nie budzi to zdziwienia skoro weźmie się pod uwagę długość trwania studiów medycznych oraz niski poziom płac w służbie zdrowia. Z kolei realtywnie najwięcej środków na urlop przeznaczyć mogli rzemieślnicy i osoby wykonujące wolne zawody odpowiednio 26,1 i 33%.

Reasumując można więc stwierdzić, że młode małżeństwa na ogół nie były w stanie pozwolić sobie na pełnopłatne wczasy. Musiały raczej chcąc spędzić urlop preferować tańsze formy spędzania wczasów, a więc wczasy zakładowe, lub indywidualne organizowane formy wypoczynku /namioty, camping itp./. Nieco więcej na ten temat mówią odpowiedzi na następne pytania. Dotyczyło ono najbardziej preferowanych form turystyki którą chcialiby uprawiać respondenci. Sformułowano przy tym właściwie dwa pytania. Pierwsze dotyczyło turystyki urlopowej, a drugie sobotnio-niedzielnej.

Wśród rodzajów turystyki urlopowej preferowanej przez respondentów, wymieniono najczęściej:

pieszą	39,0%
zmotoryzowaną	24,4%
górką	11,5%

wczasy	9,9%
rowerową	9,3%
wodną	8,7%
"inne"	8,7%
pływanie	8,1%
"żadne"	5,3%
brak danych	2,4%

Jak wynika z powyższego zestawienia, dwa pierwsze rodzaje turystyki stanowią przedmiot zainteresowań blisko 65% respondentów. Interesujący z ekonomicznego punktu widzenia jest także fakt, iż blisko 40% ankietowanych młodych małżeństw chce uprawiać turystykę pieszą, charakteryzującą się stosunkowo niewielkim stopniem uzależnienia od dysponowania specjalistycznym, droгим sprzętem. Buty, plecak, namiot oraz podstawowy sprzęt biwakowy, są znacznie tańsze niż najtańszy jacht, sprzęt do nurkowania lub wyposażenie alpinistyczne, nie wspominając o cenie samochodu i przyczepy campingowej. Oznacza to możliwość doraźnego wręcz rozpoczęcia uprawiania tej formy turystyki /pieszej/ w przeciwieństwie do innych, bardziej wyszukanych form, uzależnionych, jak już powiedziano od dysponowania własnym lub wypożyczonym sprzętem.

Uzyskane odpowiedzi sugerują brak wyraźnego związku między dochodami a formą turystyki. Z uwagi na dość rozwiniętą w naszym kraju sieć klubów i wypożyczalni, dochody nie stanowią czynnika ograniczającego możliwość uprawiania różnych form turystyki.

Również wiek głowy gospodarstwa domowego nie wpływa w wyraźny sposób na preferencje w zakresie form uprawianej turystyki. Pewną zależność zaobserwować można jedynie w odniesieniu do pływania, aczkolwiek jest to bardziej wskazanie na sposób spędzania czasu wolnego niż na formę turystyki. W tym przypadku maleje, w miarę wzrostu wieku głowy gospodarstwa udział preferujących pływanie z 12,8% do 4,5%. W pozostałych rodzajach turystyki związków takich się nie zauważa.

Występują natomiast dość wyraźne różnice, gdy weźmiemy pod uwagę wykształcenie jako układ odniesienia. Można sformułować ogólną zależność w miarę wzrostu poziomu wykształcenia zwiększa się chęć uprawiania turystyki kwalifikowanej, specjalistycznej. Co piąte gospodarstwo z wykształceniem podstawowym preferuje wczasy. W pozostałych grupach udział ten spada do 7% /wykształcenie wyższe/. Z kolei udział gospodarstw preferujących turystykę wodną rośnie z 4% / wykształcenie podstawowe/ do ponad 10% / wykształcenie wyższe/. Jedynie zainteresowanie turystyką pieszą jest mniej więcej równomierne we wszystkich grupach wykształcenia.

Innym czynnikiem różnicującym preferencje w zakresie form turystyki jest wykonywany zawód. I tak można powiedzieć, że o ile turystykę pieszą preferują głównie inżynierowie, pracownicy umysłowi oraz nauczyciele, to głównymi zwolennikami turystyki rowerowej są nauczyciele. Z kolei turystykę zmotoryzowaną interesują się głównie rzemieślnicy, wolne zawody oraz uczący się. Lekarze i uczący się z kolei częściej preferują turystykę wodną. Blisko co drugi nauczyciel jest zwolennikiem

turystykę górską. Wczasy stanowią obiekt zainteresowania co czwartego pracownika umysłowego i co dziesiątego robotnika.

Obok turystyki urlopowej niezwykle istotne znaczenie dla organizmu człowieka ma sposób i forma spędzania wolnych sobót i niedziel. Pewien model tej turystyki przedstawia poniższe zestawienie:

spacery	60,6%
"Żadne formy turyst."	25,7
wyjazdy za miasto	11,5%
wyjazdy na działkę	6,5%
Inne	4,8%
wyjazdy do rodziny i znaj.	1,8%
gry sportowe	1,0%
brak danych	2,4%

Wynika z niego, że i w tym przypadku dominującą formą wypoczynku są spacery. Trzeba zauważyć, że ponad jedna czwarta respondentów nie wyraża ochoty na uprawianie żadnego rodzaju turystyki. Stanowi to razem ponad 86% całej badanej zbiorowości.

Podobnie jak wypadku turystyki urlopowej, nie widać wyraźnych związków pomiędzy dochodami a preferowanymi formami turystyki weekendowej. Brak też widocznych zależności pomiędzy wiekiem głowy gospodarstwa a formą turystyki. Wyjątek stanowi tutaj grupa respondentów, którzy nie uznają żadnych form turystyki. Wśród najmłodszych jest to co blisko co trzeci, a wśród starszych co czwarty respondent. Jeżeli chodzi o wpływ poziomu wykształcenia to zaobserwować go można jedynie w odniesieniu do wyjazdów za miasto, które są dwukrotnie częściej wymieniane

przez gospodarstwa z wykształceniem wyższym niż przez te, których głowa posiada wykształcenie podstawowe lub zawodowe. Mało czytelne są natomiast relacje między wykonywanym zawodem a rodzajem preferowanej turystyki weekendowej. Trudno tutaj o szersze uogólnienie.

W nawiązaniu do dwu poprzednich pytań ankiety zadano kolejne pytania o tym, czy respondenci korzystają z wypożyczalni sprzętu sportowego. Otrzymało odpowiedzi ogółem są następujące:

tak korzystają	9,9%
nie korzystają	85%
korzystają czasami	1,4%
brak danych	3,8%

Widać z tego wyraźnie, że większość respondentów nie korzysta z wypożyczalni. Jest to jednocześnie niezależne od poziomu uzyskiwanych dochodów. Również wiek głowy gospodarstwa nie różnicuje tego zjawiska. Podobnie brak związków między poziomem wykształcenia a skłonnością do korzystania z wypożyczalni. Pewne relacje widać dopiero przy uwzględnieniu wykonywanego zawodu. Stosunkowo największy odsetek korzystających stanowią nauczyciele i uczący się. Wynikać to może z faktu, iż sporo wypożyczalni mieści się właśnie w szkołach i uczelniach, co ułatwia korzystanie tym dwu grupom respondentów.

Korzystanie z wypożyczalni sprzętu sportowego jest w minimalnym stopniu rozpowszechnione wśród gospodarstw młodych małżeństw. Wypożyczania sprzętu mogłaby być bardzo przydatna dla tych gospodarstw, z uwagi na ich niskie dochody i małe

zasoby sprzętu. Wymagałoby to jednak rozszerzenia sieci punktów wypożyczenia sprzętu, dobrego ich zaopatrzenia w sprawne dobra i rozpowszechnienia tej formy w społeczeństwie.

6. Rozdział VI. Charakterystyka zasobów sprzętu turystycznego
w gospodarstwach domowych młodych małżeństw.

Jednym z podstawowych elementów, tworzących materialną podstawę aktywnych form spędzania czasu wolnego i będących wyznacznikiem preferencji turystycznych młodych małżeństw, jest zarówno posiadany przez nie sprzęt turystyczny, jak i zamiany jego zakupu. Sprzęt turystyczny obejmuje listę wielu różnorodnych artykułów nieżywnościowych, stanowiących wyposażenie sportowo-turystyczne jednostek z wyłączeniem odzieży i obuwia¹. Podstawową funkcją tych artykułów jest zagospodarowanie czasu wolnego. Tak rozumiany sprzęt turystyczny w większości należy do grupy dóbr trwałego użytku które zaspokajają potrzeby związane z rozrywką i wypoczynkiem. Artykuły te odznaczają się takimi cechami jak: możliwość wielokrotnego uczestniczenia w aktach konsumpcji /zazwyczaj dłużej niż jeden rok/ oraz stosunkowo wysoką cenę jednostkową². Potrzeby zaspokojenia przez sprzęt turystyczny nie należą do podstawowych potrzeb życiowych, w związku z czym popyt na nie pojawia się dopiero od pewnego poziomu dochodów gospodarstwa, w ramach istniejącego funduszu swobodnej decyzji. Wysoka cena jednostkowa artykułów turystycznych i związana z tym konieczność wydatkowania jednorazowo większej sumy pieniędzy muszą bądź do uprzedniego zgromadzenia oszczędności, bądź też do zaciągnięcia kredytu. Uzyskanie kredytu ma szczególne znacze-

¹ D. Sackiewicz, Popyt na sprzęt turystyczny i sportowy w roku 1990, IHWiU, Warszawa, 1976. s. 5.

² T. Pałaszewska-Reindl, Konsumpcja dóbr trwałego użytku w Polsce, PWE, Warszawa 1966, s. 13

nie w początkowych fazach życia rodziny. Młode gospodarstwa mają wówczas możliwość wcześniejszej, niż by na to pozwalały dochody bieżące, konsumpcji określonych dóbr. Możliwość korzystania z kredytu przez ludzi młodych, nisko uposażonych, oczekujących w przyszłości wyższych dochodów, przyczynia się do zwiększenia zasobów dóbr trwałych w ich gospodarstwach. Przyznawany od paru lat młodym małżeństwom kredyt, ma charakter kredytu celowego, bezgotówkowego i udzielany jest na zakup konkretnych, wymienionych na liście dóbr. Lista ta, jak dotąd nie obejmuje sprzętu turystycznego, co niewątpliwie przyczyniło się do niewielkiego poziomu wyposażenia gospodarstw młodych małżeństw w tego rodzaju artykuły.

Ogół sprzętu turystycznego, w który - jak wykazały badania ankietowe - wyposażone są młode małżeństwa, podzielić można na następujące grupy dóbr:¹

- 1/ turystyczny sprzęt campingowy - namioty, materace turystyczne, meble campingowe, śpiwory, plecaki, kochery, turystyczne butle gazowe,
- 2/ indywidualne środki komunikacji - rowery, przyczepy campingowe,
- 3/ sprzęt wodny - żaglówki, pontony / kajaki/,
- 4/ sprzęt do uprawiania turystyki i sportów zimowych - narty, łyżwy, sanki,
- 5/ pozostały sprzęt sportowo-rekreacyjny - wrotki, badmington, rakiety tenisowe i inny.

¹ S. Bosiacki, Zapotrzebowanie na towary związane z turystyką i wypoczynkiem w wybranych krajach RWPG, IHWiU, Warszawa, 1979, s. 7.

Analiza zasobów sprzętu turystycznego i zamiarów jego zakupu w gospodarstwach młodych małżeństw, przedstawiona zostanie według wyżej wymienionej klasyfikacji, z uwzględnieniem głównych czynników determinujących stan posiadania i zainteresowaniem zakupem dóbr turystycznych. Czynniki te podzielić można na: ekonomiczne, do których należą dochody gospodarstwa jako całości, oraz pozaekonomiczne. Spośród tych ostatnich wyróżniamy czynniki demograficzne, obejmujące wiek głowy gospodarstwa domowego oraz społeczne, do których zaliczyć można wykształcenie i zawód głowy gospodarstwa.

W świetle przeprowadzonych badań ankietowych, wyposażenie gospodarstw domowych młodych małżeństw w sprzęt turystyczny kształtuje się na dość niskim poziomie. Co trzecie badane gospodarstwo nie posiadało jakiegokolwiek artykułu zaliczonego do grupy dóbr turystycznych. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać z jednej strony - w niskim uposażeniu gospodarstw domowych młodych małżeństw, a z drugiej - w braku możliwości finansowania zakupów sprzętu turystycznego z otrzymanego kredytu. Stosunkowo najwyższe są zasoby rowerów oraz materacy i spiworów. Dobra te, będące substytutami droższych artykułów, obok funkcji czysto rekreacyjnych pełnią w gospodarstwie role bardziej praktyczne, nie związane wcale z turystyką. Stan ich posiadania kształtuje się na poziomie 30-32 sztuk na 100 gospodarstw /tabela 6.1./. Najniższe w badaniach gospodarstw^{ach} młodych małżeństw są zasoby przyczep campingowych, żaglówek i wrotek /1 sztuka na 100 gospodarstw/. O ile tak niski stan posiadania dwóch pierwszych artykułów związany jest z bardzo wysoką ich ceną jednostkową, o tyle

istniejące zasoby wrotek są efektem zakupów dokonanych we wczesnym okresie młodzieńczym, a ewentualny popyt pojawi się dopiero po latach, wraz z dorastaniem dzieci.

Zainteresowanie zakupem poszczególnych dóbr jest również niewielkie. Na pytanie o zamiary zakupu sprzętu turystycznego do końca roku aż 84 na 100 gospodarstw odpowiedziało negatywnie /tabela 6.2./ Relatywnie największy odsetek badanych zamierza kupić namiot / co 17 gospodarstwo/ oraz spiwór / co 25 gospodarstwo/. Są to artykuły niezbędne w przypadku turystyki indywidualnej, niezorganizowanej, co może świadczyć o pewnym zainteresowaniu młodych małżeństw właśnie taką formą spędzania wolnego czasu. Poza tym respondenci wykazali całkowity brak zainteresowania zakupem takich dóbr, jak: żeglówka, badmington, kocher, piłka, sanki i wrotki.

Przystępując do omawiania podstawowych czynników wpływających na kształtowanie się zasobów poszczególnych artykułów turystycznych, zacząć należy od najważniejszego, jakim jest dochód. Analizy prowadzone będą w odniesieniu do przeciętnego miesięcznego dochodu gospodarstwa.

Grupą dóbr, w które najlepiej są wyposażone gospodarstwa młodych małżeństw, jest turystyczny sprzęt campingowy. Zasoby sprzętu należące do tej grupy zmieniają się wraz ze wzrostem dochodów, przyczym zależność ta jest złożona. Począwszy od najniższej grupy dochodowej wielkość wskaźnika wyposażenia gospodarstw maleje aż do osiągnięcia wartości minimalnej /progowej/, od której następuje gwałtowny wzrost zasobów. Maksymalny poziom osiągają w grupie gospodarstw najlepiej uposażonych. Wyjątek stanowią

Tabela 6.1.

Zasoby sprzętu turystycznego w gospodarstwach młodych małżeństw
wg dochodu / w sztukach na 100 gospodarstw/

Posiadany sprzęt turystyczny	Dochód gospodarstwa w zł						
	Ogółem	10000 i mniej	10001- 15000	15001- 20000	20001- 25000	25001- 30000	30001 i wię- cje
Turystyczny sprzęt campingowy							
namiot	23,8	26,4	22,8	20,7	18,3	28,8	34,8
materace	31,5	30,2	20,7	31,3	31,7	33,8	50,0
spiwór	30,9	32,1	33,7	24,0	25,6	38,8	43,5
plecak	23,2	26,4	27,2	22,0	19,5	22,5	21,7
butla gazowa	13,3	13,2	10,9	11,3	13,4	17,5	17,4
meble turystyczne	3,6	0,0	4,3	3,3	2,4	1,3	13,0
kocher	2,0	1,9	2,2	2,0	2,4	1,3	2,2
Indywidualne środki komunikacji:							
rower	32,5	39,6	31,5	35,3	29,3	32,5	23,9
przyczepa camp.	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,2
Sprzęt wodny:							
żaglówka	1,0	1,9	2,2	1,3	0,0	0,0	0,0
ponton/kajak/	3,0	0,0	2,2	3,3	1,2	5,0	6,5
Sprzęt do uprawiania sportów zimowych							
łyżwy	5,1	7,5	4,3	4,7	7,3	1,3	8,7
narty	9,5	9,4	15,2	7,3	8,5	7,5	10,9
sanki	2,4	3,8	1,1	2,7	4,9	0,0	2,2
Pozostały sprzęt:							
rakiety tenisowe	2,8	0,0	4,3	0,7	2,4	3,8	8,7
badmington	2,4	3,8	2,2	1,3	1,2	1,3	8,7
wrotki	1,2	3,8	2,2	0,7	1,2	0,0	0,0
piłki	4,0	1,9	4,3	4,0	3,7	3,8	6,5
inny	4,0	3,8	4,3	4,0	3,7	3,8	4,3
Żaden	30,5	30,2	31,5	28,7	32,9	35,0	21,7

Zródło: Przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

Tabela 62

Zamiany zakupu sprzętu turystycznego /do końca 1985 r."/
przez gospodarstwa MM / w sztukach na 100 gospodarstw /

Przewidywane zakupy sprzętu turystycznego	Dochód gospodarstwa / w zł/						
	Ogółem	10000 i mniej	10001- 15000	15001- 20000	20001- 25000	25001- 30000	30001- i wię- cej
Turystyczny sprzęt							
campingowy	5,9	1,9	4,3	8,7	4,9	10,0	0,0
namioty							
materac	1,2	0,0	1,1	0,7	3,7	1,3	0,0
spiwór	3,6	3,8	1,1	3,3	7,3	3,8	2,2
plecak	1,0	1,9	2,2	0,0	1,2	1,3	0,0
butla gazowa	0,4	0,0	1,1	0,0	1,2	0,0	0,0
meble turystyczne	0,4	0,0	1,1	0,0	0,0	1,3	0,0
kocher	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Indywidualne środki komuni- kacji							
rower	3,4	0,0	3,3	2,7	7,3	2,5	4,3
przyczepa camp.	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sprzęt wodny:							
żaglówka	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ponton/kajak/	0,2	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Sprzęt do upra- wiania sportów zimowych							
łyżwy	0,4	0,0	1,1	0,7	0,0	0,0	0,0
narty	1,8	0,0	2,2	0,7	2,4	1,3	6,5
sanki	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pozostały sprzęt							
rakiety tenisowe	0,6	0,0	1,1	0,0	1,2	0,0	2,2
badmington	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
wrotki	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
piłki	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
inny	0,2	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Żaden	83,6	88,6	81,5	84,7	80,5	82,5	84,8

Zródło: Przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

zasoby plecaków /niskie w najbardziej zamożnych gospodarstwach/ oraz kocherów/ nie wykazujące zależności od dochodów i kształtujące się raczej na stałym poziomie/. Najwyższe różnice w zakresie wyposażenia gospodarstw o dochodach niskich i wysokich zaobserwować można w przypadku mebli turystycznych i materacy.

Zainteresowanie zakupem sprzętu campingowego również wykazuje pewną zależność od dochodów. Generalnie jest ona najmniejsza w najlepiej wyposażonych gospodarstwach, a najwyższe w gospodarstwach średniozamożnych /Tabela 6.2/. Wśród tych ostatnich, największym zainteresowaniem cieszą się namioty i spiwory, które uniezależniają potencjalnego turystę od istniejącej bazy noclegowej.

Wśród grupy dóbr zaspokajających potrzeby związane z indywidualną komunikacją zauważyć można dwie różne tendencje: zwiększania i zmniejszania się zasobów sprzętu turystycznego w miarę wzrostu dochodów. Pierwsza z nich dotyczy przyczep campingowych, druga natomiast rowerów. Przyczyn takiego kształtowania się zasobów przyczep campingowych należy szukać w komplementarności tych artykułów w stosunku do samochodu, oraz ich wysokiej cenie. Rowery natomiast, są substytutem samochodu, a ich stosunkowo niska cena / w porównaniu z samochodem/sprawia, że są dostępne nawet dla najniżej uposażonych gospodarstw. W tej właśnie grupie zasoby rowerów są najwyższe i kształtują się na poziomie 40 sztuk na 100 gospodarstw. O ile rowery są jednym z artykułów, w które gospodarstwa domowe są najlepiej zaopatrzone, o tyle zasoby przyczep campingowych należą do najniższych.

Znaczne różnice można zauważyć również w zainteresowaniu gospodarstw domowych zakupem tego rodzaju sprzętu. W przypadku roweru żadnego zamiaru zakupu nie wykazały jedynie gospodarstwa o najniższych dochodach. Chęć zakupu przyczepy campingowej zgłosiły gospodarstwa, których miesięczny dochód oscyluje w granicach 25-30 tys.

Kolejną grupę artykułów turystycznych stanowi sprzęt wodny: żaglówka i ponton /kajak/. Wyposażenie gospodarstw domowych w te dobra kształtuje się na bardzo niskim poziomie. Sprzęt ten, związany jest z uprawianiem turystyki kwalifikowanej, wymagającej sprawności fizycznej i uprawnień, w związku z czym zarówno jego zasoby w gospodarstwach, jak i zamiary zakupu zależą bardziej od wyżej wymienionych elementów, niż od miesięcznych dochodów.

Spośród sprzętu do uprawiania sportów zimowych gospodarstwa domowe młodych małżeństw są najlepiej wyposażone w narty /najwyższy wskaźnik wyposażenia/. Jest to wynikiem dużego zainteresowania tą dyscypliną sportów zimowych. Najwyższe zasoby nart znajdują się zarówno w gospodarstwach należących do grupy nisko uposażonych, jak i w rodzinach najzamożniejszych, przy czym w tych pierwszych wskaźnik wyposażenia jest 1,5 krotnie wyższy niż w ostatnich. Podobnie jak w całej poprzednio analizowanej grupie dóbr, trudno tu mówić o bezpośredniej zależności między zasobami nart a dochodami. Również w tym przypadku elementem pierwotnym popytu są w znacznie większym stopniu techniczne umiejętności jazdy na nartach niż dochody. Na zakup nart decydują się osoby systematycznie uprawiające

tego rodzaju sport. Największe zainteresowanie zakupem nart wykazują zarówno gospodarstwa najwyżej uposażone, jak i te w których miesięczny dochód mieści się w granicach 20-25 tysięcy.

W grupie pozostałego sprzętu sportowo-rekreacyjnego artykułem związanym z najbardziej chyba elitarnym /spośród wymienionych/ sportem, są rakiety tenisowe. Ich zasoby kształtują się na poziomie od 0 do 9 sztuk na 100 gospodarstw, przy czym największe są w najzamożniejszych gospodarstwach, a brak ich w rodzinach najniżej uposażonych. O ile posiadanie nart świadczy niewątpliwie o systematycznym uprawianiu tego sportu, o tyle posiadanie rakiet tenisowych może być wynikiem efektu pokazowego. Zainteresowanie zakupem sprzętu tej grupy wykazują gospodarstwa jedynie w odniesieniu do rakiet tenisowych.

Kolejnym czynnikiem wpływającym na stan posiadania i zmiary zakupu sprzętu turystycznego jest wiek głowy gospodarstwa domowego. Najlepiej wyposażone we wszelkiego rodzaju sprzęt turystyczny są gospodarstwa w których wiek męża kształtuje się w granicach 23-26 lat / tabela 6.3./.

Wśród turystycznego sprzętu campingowego dodatnią zależność między zasobami a wiekiem, zauważyć można w przypadku śpiworów, materacy i butli gazowych. Wyposażenie w tego rodzaju sprzęt jest najniższe w gospodarstwach najmłodszych i wzrasta wraz z wiekiem męża. Odwrotna zależność występuje w przypadku namiotów i plecaków.

Największe zainteresowania zakupem tego rodzaju sprzętu wykazują małżeństwa, w których mąż znajduje się w dwóch górnych granicach wiekowych /tabela 6.4./.

Tabela 6.3.

Zasoby sprzętu turystycznego w gospodarstwach domowych młodych małżeństw wg wieku głowy gospodarstwa domowego

/ w sztukach na 100 gospodarstw/

Sprzęt turystyczny	Wiek głowy gospodarstwa		
	19-22	23-26	27-30
Turystyczny sprzęt campingowy			
namiot	26,6	22,7	23,5
materac	27,5	33,0	31,8
Spiwor	26,6	30,3	35,6
plecak	24,8	24,6	18,9
butle gazowe	11,9	12,1	16,7
meble turystyczne	5,5	1,9	5,3
kocher	1,8	2,3	1,5
Indywidualne środki komunikacji			
rower	36,7	33,0	28,0
przyczepa camp.	0	0	0
Sprzęt wodny:			
żaglówka	0,9	1,5	0
ponton/kajak/	1,8	3,8	2,3
Sprzęt do uprawiania sportów zimowych			
łyżwy	4,6	6,1	3,8
narty	3,7	12,1	9,1
sanki	2,8	2,3	2,3
Pozostały sprzęt			
rakiety techniczne	3,7	2,3	3,0
badmington	4,6	1,9	1,5
wrotki	2,8	1,1	0
piłki	3,7	3,0	6,1
inny	3,7	3,8	4,5
Żaden	33,0	26,5	36,4

Zródło: Przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

Tabela 6.4.

Zamiany zakupu sprzętu turystycznego / do końca 1985 r. /
przez gospodarstwa domowe młodych małżeństw wg wieku głowy
gospodarstwa domowego /w sztukach na 100 gospodarstw/

Sprzęt turystyczny	Wiek głowy gospodarstwa /mąż/		
	19-22	23-26	27-30
Turystyczny sprzęt campingowy			
namiot	3,7	6,4	6,8
materac	0,9	1,1	1,5
spiwór	3,7	4,2	2,3
plecak	0	1,9	0
butla gazowa	0	0,4	0,8
meble turystyczne	0,9	0,4	0
kocher	0	0	0
Indywidualne środki komunikacji			
rower	2,8	1,9	6,8
przyczepa campingowa	0	0	0,8
Sprzęt wodny:			
żaglówka	0	0	0
ponton /kajak/	0,9	0	0
Sprzęt do uprawiania sportów zimowych:			
łyżwy	0	0,4	0,8
narty	0	2,7	1,5
sanki	0	0	0
Pozostały sprzęt:			
rakiety tenisowe	0	0,4	1,5
badmington	0	0	0
wrotki	0	0	0
piłki	0	0	0
inny	0	0,4	0
Żaden	88,1	84,1	78,8

Zródło: Przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

Zasoby artykułów związanych z indywidualną komunikacją, a więc rowerów i przyczep campingowych, cechują się zarówno dodatnią, jak i ujemną zależnością w odniesieniu do wieku. Ta pierwsza zależność dotyczy zasobów przyczep campingowych, druga zaś - rowerów. Wraz ze wzrostem wieku głowy gospodarstwa, mamy więc do czynienia ze zjawiskiem substytucji dodatniej. Jej przyczyn należy szukać, z jednej strony w dodatniej korelacji między dochodami a czasem trwania gospodarstwa domowego, z drugiej natomiast - w rosnącej wraz z wiekiem potrzebie wygody. Największe zainteresowanie zakupem rowerów i przyczep campingowych wykazały gospodarstwa w których wiek męża kształtuje się na poziomie 27-30 lat.

Sprzęt wodny należy do grupy dóbr, w które najlepiej są wyposażone gospodarstwa średniej grupy wiekowej. Zamiary zakupu zgłosiły, jedynie w odniesieniu do pontonu, rodziny najmłodsze.

W grupie pozostałego sprzętu sportowo-rekreacyjnego tendencją malejącą w stosunku do wieku głowy rodziny, charakteryzują się zasoby rakiet badmingtonowych i wrotek. Trudno natomiast o określenie ścisłej zależności między wiekiem a wyposażeniem gospodarstw domowych w rakiety tenisowe i piłki. Zainteresowanie zakupem zgłoszone zostały jedynie w odniesieniu do rakiet tenisowych, przez gospodarstwa dwóch starszych grup wiekowych.

Zasoby sprzętu turystycznego znajdują^{ce} się w gospodarstwach domowych młodych małżeństw są zróżnicowane w zależności od wykształcenia głowy tego gospodarstwa. Spośród wszystkich grup artykułów turystycznych naj^{wyższ}szą dodatnią korelację między zasobami i wykształceniem, zaobserwować można w grupie turystycznego sprzętu campingowego. W tego rodzaju

artykuły najlepiej są wyposażone gospodarstwa, w których mąż posiada wykształcenie wyższe / tabela 6.5/. Tłumaczyć to można dużym zainteresowaniem turystyką w czasie studiów i powielaniem tych zachowań w okresie późniejszym. Trudno natomiast wykazać zależność między zamiarem zakupu sprzętu campingowego jako całości, a wykształceniem. Zainteresowanie zakupem jest różne w przypadku różnych artykułów /tabela 6.6./. Największe, dotyczy /we wszystkich rodzajach gospodarstw/ namiotów i spiworów.

Spośród lądowych środków komunikacji wyraźną zależność od wykształcenia wykazują zasoby rowerów. Najwyższymi wskaźnikami wyposażenia w ten artykuł charakteryzują się młode małżeństwa, w których mąż posiada wykształcenie wyższe, najniższymi zaś rodziny z podstawowym wykształceniem. Zasoby przyczep campingowych kumulują się w gospodarstwach z wykształceniem średnim¹. Największe zainteresowanie zakupem przejawiają gospodarstwa, w których wyposażenie w określonego rodzaju sprzęt jest najniższe. W przypadku rowerów są to gospodarstwa o wykształceniu podstawowym.

Analiza stopnia wyposażenia gospodarstw domowych młodych małżeństw w sprzęt wodny wykazuje, że 80% zasobów posiadają małżeństwa z wykształceniem wyższym i średnim. Najwyższym wskaźnikiem wyposażenia w pontony charakteryzują się rodziny, w których mąż posiada wykształcenie wyższe. Zamiany zakupu tego artykułu, zgłosiły małżeństwa ze średnim wykształceniem. Brak natomiast

¹ W analizach, ze względu na niewielką liczbę gospodarstw z wykształceniem policealnym, traktuje się je łącznie z gospodarstwami o wykształceniu średnim.

Tabela 6.5.

Zasoby sprzętu turystycznego w gospodarstwach domowych młodych małżeństw wg wykształcenia głowy gospodarstwa

/w sztukach na 100 gospodarstw/

Sprzęt turystyczny	Wykształcenie głowy gospodarstwa				
	Podstawowe	Zasadnicze zawodowe	Średnie	Politechniczne	Wyższe
Turystyczny sprzęt campingowy					
namiot	24,0	20,3	22,9	0	36,2
materac	16,0	31,1	29,4	50	44,9
spiwor	8,0	24,3	31,6	0	55,1
plecak	28,0	16,9	23,4	0	36,2
butla gazowa	4,0	10,7	13,9	50	20,3
meble turyst.	4,0	2,3	3,9	50	4,3
kocher	0	0,6	3,0	0	2,9
Indywidualne środki komunikacji					
rower	28,9	29,9	31,2	0	44,9
przyczepa camp.	0	0	0,9	0	0
Sprzęt wodny					
zagłówka	0	0	1,7	0	1,4
ponton/kajak/	4,0	2,6	2,6	0	4,3
Sprzęt do uprawiania sportów zimowych					
łyżwy	8,0	2,8	6,1	0	7,2
narty	4,0	2,3	12,6	0	20,3
nanki	8,0	1,1	3,5	0	0
Pozostały sprzęt					
rakietki tenisowe	4,0	1,7	3,5	0	2,9
badmington	0	3,4	2,2	0	1,4
wrotki	4,0	1,7	0,9	0	0
piłki	4,0	4,5	3,9	0	2,9
inny	8,0	3,4	3,5	0	5,8
Żaden	40,0	35,6	31,6	50	10,1

Zródło: Przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

Tabela 6.6.

Zamiary zakupu sprzętu turystycznego w gospodarstwach domowych
młodych małżeństw wg wykształcenia głowy gospodarstwa

/w sztukach na 100 gospodarstw/

Sprzęt turystyczny	Wykształcenie głowy gospodarstwa /mąż/				
	Pod- stawowe	Zasad- nicze zawod.	średnie	Police- alne	Wyższe
Turystyczny sprzęt campingowy:					
namiat	8,0	7,9	3,9	5,0	5,8
materac	0	1,1	1,7	0	0
spiwór	8,0	4,0	3,5	0	1,4
plecak	0	0	2,2	0	0
butla gazowa	0	0,6	0	0	1,4
meble turystyczne	0	0,6	0,4	0	0
kocher	0	0	0	0	0
Indywidualne środki komunikacji					
rower	12,0	2,8	3,5	0	1,4
przyczepa campingowa	0	0	0	0	1,4
Sprzęt wodny					
żaglówka	0	0	0	0	0
ponton /kajak/	0	0	0,4	0	0
Sprzęt do uprawiania sportów zimowych					
łyżwy	0	0	0,9	0	0
narty	0	0	2,2	0	5,8
sanki	0	0	0	0	0
Pozostały sprzęt:					
rakietki tenisowe	0	0	1,3	0	0
badmington	0	0	0	0	0
wrotki	0	0	0	0	0
piłki	0	0	0	0	0
inny	0	0	0,4	0	0
Żaden	80,0	86,4	82,7	50,0	81,2

Zródło: przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

zainteresowania zakupem żagliówek.

Spośród grup gospodarstw o różnym poziomie wykształcenia, najniższymi zasobami sprzętu do uprawiania sportów zimowych, charakteryzują się małżeństwa z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Wskaźnik wyposażenia w tej grupie gospodarstw, w odniesieniu do badanych artykułów, w żadnym przypadku nie przekracza 3 sztuk na 100 gospodarstw. Największą dodatnią zależność zasobów od wykształcenia zaobserwować można w przypadku nart. Co piąte małżeństwo z wyższym wykształceniem jest właścicielem tego artykułu. Przeciwny kierunek wykazuje badana korelacja w odniesieniu do sanek. Najwyższe ich zasoby kumulują się w rodzinach w których mąż posiada wykształcenie podstawowe / co 13 gospodarstwo dysponuje sankami/, najniższe natomiast - a właściwie ich brak - w rodzinach z wykształceniem wyższym. Zamiany zakupu tego rodzaju sprzętu dotyczące przede wszystkim nart i zgłaszane są przez małżeństwa z wykształceniem wyższym.

W grupie pozostałego sprzętu sportowo-rekreacyjnego wyraźny spadek zasobów w miarę wzrostu wykształcenia zauważyć można w przypadku piłek i wrotek. Zasoby innych dóbr tej grupy nie wykazują zależności od wykształcenia głowy gospodarstwa domowego. Spośród grupy pozostałego sprzętu sportowo-rekreacyjnego największym zainteresowaniem zakupu cieszyły się rakiety tenisowe.

Ostatnim już czynnikiem, według którego analizowane zostały zasoby i zamiary zakupu sprzętu turystycznego, jest zawód głowy gospodarstwa¹.

¹ Z analizy wykluczone zostały gospodarstwa domowe milicjantów i osób bez zawodu, ze względu na zbyt ^{małą} trudną ilość tego rodzaju respondentów.

Zdecydowanie najlepiej wyposażone w sprzęt turystyczny są gospodarstwa domowe nauczycieli, lekarzy i studentów², najgorsze zaś - robotników i osób reprezentujących wolne zawody /tabela 6.7./. Zainteresowanie zakupem artykułów turystycznych w gospodarstwach młodych małżeństw nie idzie w parze z ich niskimi zasobami. Największą bowiem chęć zakupu wyrażają gospodarstwa nauczycieli i uczących się, a więc najlepiej wyposażone /tabela 6.8/.

Przyczyną takiego kształtowania się badanych wielkości ~~nie~~ jest niewątpliwie największą ilość czasu wolnego, łącząca się z najdłuższymi w porównaniu z innymi zawodami, wakacjami tych dwóch grup gospodarstw. To z kolei wywołuje duży popyt na sprzęt turystyczny.

Największymi zasobami wszystkich rodzajów turystycznego sprzętu campingowego z wyjątkiem mebli turystycznych, dysponują gospodarstwa nauczycieli, najniższymi zaś - rodziny robotników. Spośród ogółu artykułów turystycznych badanej grupy, najbardziej popularnymi dobrami, zarówno w gospodarstwach robotników, jak i nauczycieli, są materace i spiwoły. Zamiany zakupu sprzętu campingowego były zróżnicowane w różnych grupach zawodowych, w zależności od rodzaju artykułu. Żadnego zainteresowania zakupem nie wykazały gospodarstwa w których mężowie reprezentowali wolne zawody, bądź, ~~bez~~ byli lekarzami.

Kolejną grupą artykułów turystycznych stanowią indywidualne środki komunikacji. Podczas gdy rower jest bardzo popularnym artykułem posiadanym przez gospodarstwa domowe niezależnie od

¹ Stanowią oni zdecydowaną większość wśród grupy uczących się.

Tabela 6.7

Zasoby sprzętu turystycznego w gospodarstwach domowych młodych małżeństw wg zawodu głowy gospodarstwa / w sztukach na 100 gospodarstw/

Sprzętu turystyczny	Zawody głowy gospodarstwa										
	Inżynier technik	Pracow- nik umysłow- y	Robotnik	Rzemieśl- nik	Wolne zawody	Lekarz Perso- nel medyczn- y	Nauczyciel	Uczy- się	Inne	Milicjant żołnierz	bez zawodu
Turystyczny sprzęt campingowy											
namiot	28,7	15,4	21,2	26,1	33,3	36,4	36,4	25,6	16,7	0	0
materac	37,7	23,1	27,8	34,8	33,3	36,4	54,5	35,9	33,3	20,0	0
spiwór	41,0	38,5	22,4	39,1	16,7	54,5	63,6	41,0	16,7	0	50
plecak	27,0	30,8	17,1	21,7	33,3	9,1	45,5	35,9	33,3	20,0	50
butla gazowa	18,9	11,5	11,0	13,0	0	18,2	27,3	12,8	16,7	0	0
meble turystyczne	7,6	3,8	2,9	0	0	0	0	2,6	0	0	0
koczer	1,6	3,8	0,8	4,3	0	0	9,1	7,7	0	0	0
Indywidualne środki komunikacji											
rower	30,3	34,6	30,6	34,8	33,3	27,3	36,5	53,8	0	60,0	50
przyczepa campingowa	0	0	0,4	4,3	0	0	0	0	0	0	0
Sprzęt wodny:											
zaglówka	0,8	0	0,4	0	0	9,1	0	5,1	0	0	0
ponton /kajak/	2,5	0	3,3	0	33,3	0	0	2,6	0	0	50
Sprzęt do uprawiania sportów zimowych											
łyżwy	6,6	3,8	4,1	8,7	0	0	0	12,8	0	0	0
narty	10,7	3,8	4,5	8,7	16,7	18,2	9,1	38,5	16,7	0	0
sanki	2,5	0	2,0	4,3	0	0	0	5,1	16,7	0	0
Pozostały sprzęt:											
rakietki tenisowe	3,3	0	2,4	8,7	0	0	0	5,1	0	0	0
badmington	2,5	3,8	2,0	4,3	0	9,1	0	2,6	0	0	0
wrotki	0	0	4,2	0	0	0	0	5,1	0	20,0	0
piłki	2,5	0	4,9	0	0	18,2	9,1	2,6	16,7	0	0
inny	0,8	3,8	3,7	8,7	16,7	9,1	27,3	5,1	0	0	0
Ładunek	27,0	26,9	36,3	21,7	33,3	18,2	9,1	17,9	50,0	20,0	0

Zródło: Przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

Tabela 6.8.

Zamiany zakupu sprzętu turystycznego przez gospodarstwa domowe MM wg zawodu głowy
gospodarstwa domowego / w sztukach na 100 gospodarstw/

Sprzęt turystyczny	Zawód głowy gospodarstwa /mąż/										
	Inżynier technik	Pracow- nik umysłowy	Robot- nik	Rze- mieśl- nik	Wolny zawód	Lekarz Perso- nel me- dyczny	Nauczy- ciel	Uczy się	Inne	Bez zawodu	Milicjant żołnierz
Turystyczny sprzęt campingowy											
namiot	4,9	3,8	7,8	4,3	0	0	0	7,7	0	0	0
materac	0	3,8	1,6	4,3	0	0	0	0	0	0	0
spiwór	3,3	0	4,1	3,7	0	0	0	5,1	0	0	0
plecak	0,8	0	0,4	0	0	0	0	7,7	0	0	0
butla gazowa	0	0	0,4	0	0	0	9,1	0	0	0	0
meble turystyczne	0,8	0	0	4,3	0	0	0	0	0	0	0
kocher	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Indywidualne środki komunikacji:											
rower	4,1	0	4,9	0	0	0	0	0	0	0	0
przyczepa campingowa	0,8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sprzęt wodny:											
zagłówka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ponton /kajak/	0,8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sprzęt do uprawiania sportów zimowych											
łyżwy	0,8	0	0,4	0	0	0	0	0	0	0	0
narty	3,3	3,8	1,2	0	0	0	9,1	0	0	0	0
sanki	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pozostały sprzęt											
rakiety tenisowe	1,6	0	0	0	0	9,1	0	0	0	0	0
badmington	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
wrotki	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
piłki	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
inny	0	0	0	0	0	0	0	2,6	0	0	0
Łącznie	79,5	92,3	83,3	91,3	100	90,9	72,7	79,5	100	100	100

Zródło: Przeliczenia własne na podstawie badań ankietowych

zawodu, zasoby przyczep kumulują się w gospodarstwach rzemieślników i robotników. Zainteresowanie zakupem rowarów wykazały gospodarstwa domowe robotników oraz inżynierów i techników. Te ostatnie rodziny zgłosiły również chęć zakupu przyczepy campingowej.

Największymi zasobami sprzętu wodnego charakteryzują się gospodarstwa domowe lekarzy i personelu medycznego, a także osób reprezentujących wolne zawody. Co 11 gospodarstwo lekarzy posiadało żeglówkę, a co trzecie z grupy wolnych zawodów - ponton. Zamiany zakupu zgłaszane zostały jedynie przez rodziny inżynierów i techników.

Spośród artykułów służących do uprawiania sportów zimowych, największym zainteresowaniem cieszą się narty. Zdecydowanie najlepiej wyposażone w tego rodzaju sprzęt są gospodarstwa uczących się /39 sztuk na 100 gospodarstw/. Zasoby nart w rodzinach studenckich są dwukrotnie wyższe, niż w gospodarstwach lekarzy, które to gospodarstwa znajdują się na drugiej pozycji pod względem wyposażenia. Zainteresowanie zakupem nart wykazują gospodarstwa nauczycieli, pracowników umysłowych, robotników oraz inżynierów.

Największą różnorodnością posiadanych artykułów z grupy pozostałego sprzętu sportowo-rekreacyjnego charakteryzują się gospodarstwa robotników i uczących się. Zamiany zakupu dóbr należących do badanej grupy, zgłosiły gospodarstwa inżynierów i techników, lekarzy oraz uczących się.

Przedstawione w niniejszym rozdziale wyposażenie gospodarstw domowych młodych małżeństw w sprzęt turystyczny, jest wyrazem jednego ze sposobów realizacji ich potrzeb w zakresie wypoczynku.

7. Zakończenie

Przeprowadzone badania ankietowe w ^{du}dobrym panelu gospodarstw domowych młodych małżeństw wskazuje na istotne zróżnicowanie popytu na dobra i usługi turystyczne w stosunku do innych grup ludności. Ogólne rozpoznanie zasobów sprzętu turystycznego oraz częstotliwości korzystania z różnorodnych form turystyki wskazuje, że zainteresowanie tymi artykułami i usługami jest niewielkie w badanej grupie gospodarstw.

Istnieje cały szereg czynników, które determinują takie właśnie postępowanie respondentów. Do najważniejszych przyczyn tego stanu rzeczy zaliczyć należy powody ekonomiczne, związane przede wszystkim z poziomem uzyskiwanych dochodów i warunkami mieszkaniowymi. Zapewnienie choćby najbardziej skromnych warunków mieszkaniowych jest całkowicie podstawową potrzebą młodego gospodarstwa domowego. Rozwiązanie tego problemu związane jest z funkcjonowaniem całej gospodarki i trudno oczekiwać, aby nastąpiło to do końca tego wieku. Oznacza to, że niezbędne jest takie sterowanie dostępnością różnych form turystyki, aby gospodarstwa domowe młodych małżeństw mogły z nich korzystać w aktualnych warunkach społeczno-gospodarczych. Ważnym czynnikiem kształtującym popyt na badane dobra są dochody ludności. Wiadomo, że popyt za dobra i usługi turystyczne charakteryzuje się wysoką elastycznością dochodową. Nie tyle zatem dochody, które są niskie wśród młodych gospodarstw co dostępność tanich form turystyki, rozszerzanie wypożyczalni sprzętu a także kredytowanie zakupów sprzętu mogą przyczynić się do rozwoju turystyki wśród gospodarstw domowych młodych małżeństw.

Niepokojące jest niezwykle małe zainteresowanie badanych respondentów uprawianiem różnorodnych form turystyki. Jest to tym bardziej niekorzystne, że bezdyskusyjny jest wpływ turystyki na sprawność funkcjonowania organizmu pojedynczego człowieka i całego społeczeństwa. Tym bardziej ważne jest poszukiwanie środków i metod oddziaływania na gospodarstwa domowe młodych małżeństw w celu zwiększenia ich aktywności turystycznej.

Preferencje związane z uprawianiem turystyki różnicują się w zależności od niektórych cech społecznych /wykształcenie, zawód/. Niektóre grupy gospodarstw / studenci, osoby z wykształceniem wyższym/ w szerszym stopniu uprawiają turystykę niż pozostałe osoby. Można postawić tezę, że wynika to nie tylko z dochodów, które nie są tutaj zdecydowanie wyższe, a z doświadczeń, nawyków, przyzwyczajeń a także posiadanych możliwości. Wynika stąd, że w miarę wczesne oddziaływanie na przyzwyczajenia konsumentów przynosi oczekiwane efekty i w sposób właściwy kształtuje preferencje społeczeństwa.

Celem badań prowadzonych w I etapie było przede wszystkim założenie panelu gospodarstw domowych młodych małżeństw oraz uzyskanie wstępnego rozpoznania w zakresie preferencji związanych z turystyką. Przeprowadzone badania w oparciu o kwestionariusz ankietowy wzbudziły zainteresowanie respondentów, co pozwoliło na założenie reprezentatywnego panelu gospodarstw młodych małżeństw. Wykonane badania oraz przetworzone materiały źródłowe pozwoliły ponadto na sformułowanie wyrażonych powyżej wniosków. Pozostałe wnioski wynikające z tych badań mające

charakter bardziej szczegółowy, zostaną zawarte w końcowym, syntetycznym opracowaniu z całości badań.

Kolejny, drugi etap realizacji tematu związany będzie z pogłębieniem i rozszerzeniem problematyki. Pogłębienie badań dotyczyć będzie bardziej szczegółowego rozpoznania uwarunkowań popytu w odniesieniu do różnorodnych form i rodzajów turystyki. Natomiast rozszerzenie tematyki związane jest z charakterystyką posiadanych zasobów sprzętu turystycznego oraz badaniem zamierzeń nabycia dóbr turystycznych.

Bibliografia

1. Bosiacki S., Zapotrzebowanie na towary związane z turystyką i wypoczynkiem w wybranych krajach RWPG, IHWiU, Warszawa 1979.
2. Pałaszewska-Reindl T., Konsumpcja dóbr trwałego użytku w Polsce, PWE, Warszawa 1966.
3. Sackiewicz D., Popyt na sprzęt turystyczny i sportowy w roku 1990, IHWiU, Warszawa 1976.

Spis tabel	str.
2.1. Ludność Polski i małżeństwa nowo zawarte w latach 1975-1984	6
2.2. Ludność Poznania i małżeństwa nowo zawarte w latach 1975-1984	7
2.3. Małżeństwa zawarte w USC w Poznaniu w 1984 r. i wylosowane do próby generalnej	8
2.4. Rozkład związków małżeńskich według miesięcy ..	10
2.5. Rozkład respondentów według dzielnic Poznania .	11
2.6. Struktura wieku respondentów w momencie zawarcia związku małżeńskiego /w %/	13
2.7. Członkowie panelu według struktury wykształcenia	16
2.8. Struktura zawodowa członków panelu	19
2.9. Sytuacja materialna w ocenie gospodarstw domo- wych młodych małżeństw	21
2.10. Sposób i możliwości gospodarowania dochodem przez gospodarstwa domowe młodych małżeństw...	22
2.11. Wykształcenie głowy gospodarstwa, a łączny dochód gospodarstwa domowego	24
3.1.,. Posiadanie własnego mieszkania, a wysokość uzyskiwanych dochodów	27
3.2. Posiadanie własnego mieszkania, a zawód głowy gospodarstwa	28
3.3. Przewidywany rok otrzymania mieszkania, a do- chód gospodarstwa	29
3.4. Rodzaj zajmowanego mieszkania	31
4.1. Struktura długości urlopu wśród członków gospodarstw domowych objętych badaniami w 1985 r.	36

4.2. Struktura długości urlopu według grup dochodowych i płci wśród członków gospodarstw domowych objętych badaniami w 1985 roku	37
4.3. Struktura długości urlopu według wieku głowy gospodarstwa domowego i płci członków rodziny w 1985 roku	38
4.4. Struktura długości urlopu według wykształcenia głowy gospodarstwa domowego w 1985 roku	39
4.5. Struktura długości urlopu według zawodu głowy gospodarstwa domowego w 1985 roku	41
4.6. Preferowane miesiące wykorzystania urlopu według wykształcenia i wieku głowy gospodarstwa domowego w 1985 roku	44
4.7. Preferowany okres wykorzystania urlopu według dochodu gospodarstwa w 1985 roku	45
4.8. Sposób spędzania urlopu według wieku i wykształcenia głowy gospodarstwa domowego w 1985 roku	47
4.9. Miejsce spędzenia urlopu w 1985 roku w zależności od wieku i wykształcenia głowy gospodarstwa domowego	49
4.10. Miejsce spędzania urlopu w 1985 roku według zawodu głowy gospodarstwa	50
4.11. Miejsce spędzenia urlopu w 1985 roku według dochodów gospodarstw	52
4.12. Forma realizacji wypoczynku urlopowego w 1985 roku w zależności od wieku i wykształcenia głowy gospodarstwa domowego	54
4.13. Forma realizacji wypoczynku urlopowego w 1985 roku w zależności od zawodu głowy gospodarstwa domowego	55

4.14. Forma realizacji wypoczynku urlopowego w 1985 roku w zależności od dochodu gospo- darstwa domowego	57
4.15. Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie miejsca wypoczynku urlopowego w przekroju wieku i wykształcenia głowy gospodarstwa domowego	59
4.16. Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie miejsca wypoczynku urlopowego w przekroju zawodowym	60
4.17. Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie miejsca spędzenia urlopu w przekroju grup dochodowych	62
4.18. Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie form realizacji wypoczynku urlopowego w prze- kroju wieku i wykształcenia głowy gospo- darstwa domowego	63
4.19. Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie formy realizacji wypoczynku urlopowego w prze- kroju zawodowym	64
4.20. Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie form realizacji wypoczynku urlopowego w przekroju grup dochodowych	66
6.1. Zasoby sprzętu turystycznego w gospodarstwach młodych małżeństw /w sztukach na 100 gospo- darstw/	84
6.2. Zamiaty zakupu sprzętu turystycznego /do końca 1985 roku/przez gospodarstwa MM/w sztu- kach na 100 gospodarstw/	85

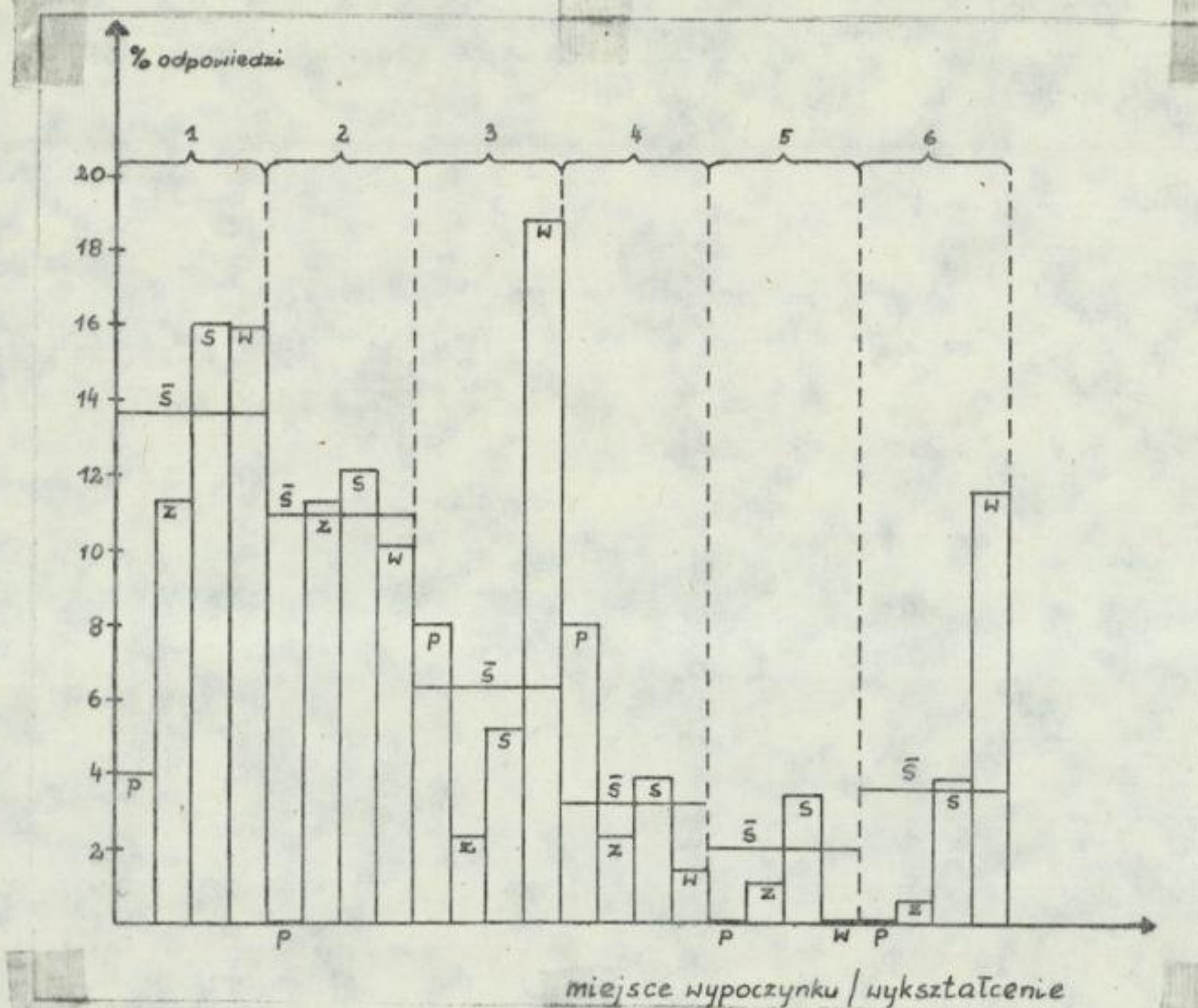
6.3. Zasoby sprzętu turystycznego w gospodarstwach domowych młodych małżeństw we wieku głowy gospodarstwa domowego	89
6.4. Zamiary zakupu sprzętu turystycznego /do końca 1985 roku/ przez gospodarstwa domowe młodych małżeństw we wieku głowy gospodarstwa domowego / w sztukach na 100 gospodarstw/	90
6.5. Zasoby sprzętu turystycznego w gospodarstwach domowych młodych małżeństw we wykształcenia głowy gospodarstwa /w sztukach na 100 gospodarstw/	93
6.6. Zamiary zakupu sprzętu turystycznego w gospodarstwach domowych młodych małżeństw wg wykształcenia głowy gospodarstwa /w sztukach na 100 gospodarstw/	94
6.7. Zasoby sprzętu turystycznego w gospodarstwach domowych młodych małżeństw wg zawodu głowy gospodarstwa /w sztukach na 100 gospodarstw/ ...	97
6.8. Zamiary zakupu sprzętu turystycznego przez gospodarstwa domowe MM wg zawodu głowy gospodarstwa domowego/ w sztukach na 100 gospodarstw/	98

Spis rysunków

1. Zależność między miejscem spędzenia urlopu wypoczynkowego i wykształceniem głowy gospodarstwa domowego.
2. Zależność między spędzeniem urlopu w domu, a cechami demograficznymi, społecznymi i ekonomicznymi gospodarstwa domowego.
3. Zależność między formą wypoczynku urlopowego i wiekiem głowy gospodarstwa domowego.
4. Zależność między formami spędzania urlopu wypoczynkowego i wykształceniem głowy gospodarstwa domowego.
5. Zależność między formą wypoczynku urlopowego a dochodem gospodarstwa domowego.
6. Zależność między przeznaczeniem urlopu na pracę w domu a cechami demograficznymi, społecznymi i ekonomicznymi gospodarstwa domowego.
7. Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie wypoczynku nad morzem w zależności od cech gospodarstwa domowego.
8. Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie wypoczynku w górach w zależności od cech gospodarstwa domowego.
9. Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie wypoczynku urlopowego nad jeziorem w zależności od cech gospodarstwa domowego.
10. Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie wypoczynku urlopowego w formie prywatnych wyjazdów turystycznych w zależności od cech gospodarstw domowych.
11. Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie wypoczynku urlopowego za granicą w zależności od cech gospodarstwa domowego.
12. Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie wykonywania prac domowych w czasie urlopu w zależności od cech gospodarstwa domowego.

A N E K S

Zależność między miejscem spędzenia urlopu wypoczynkowego i wykształceniem głowy gospodarstwa domowego.

Zródło: Opracowanie własne

Objaśnienia:

Miejsce wypoczynku urlopowego

1-nad morzem

2-nad jeziorem

3-w górach

4-na wsi

5-na działce pod Poznaniem

6-za granicą

$\bar{s}$ -średni poziom zjawiska

Wykształcenie

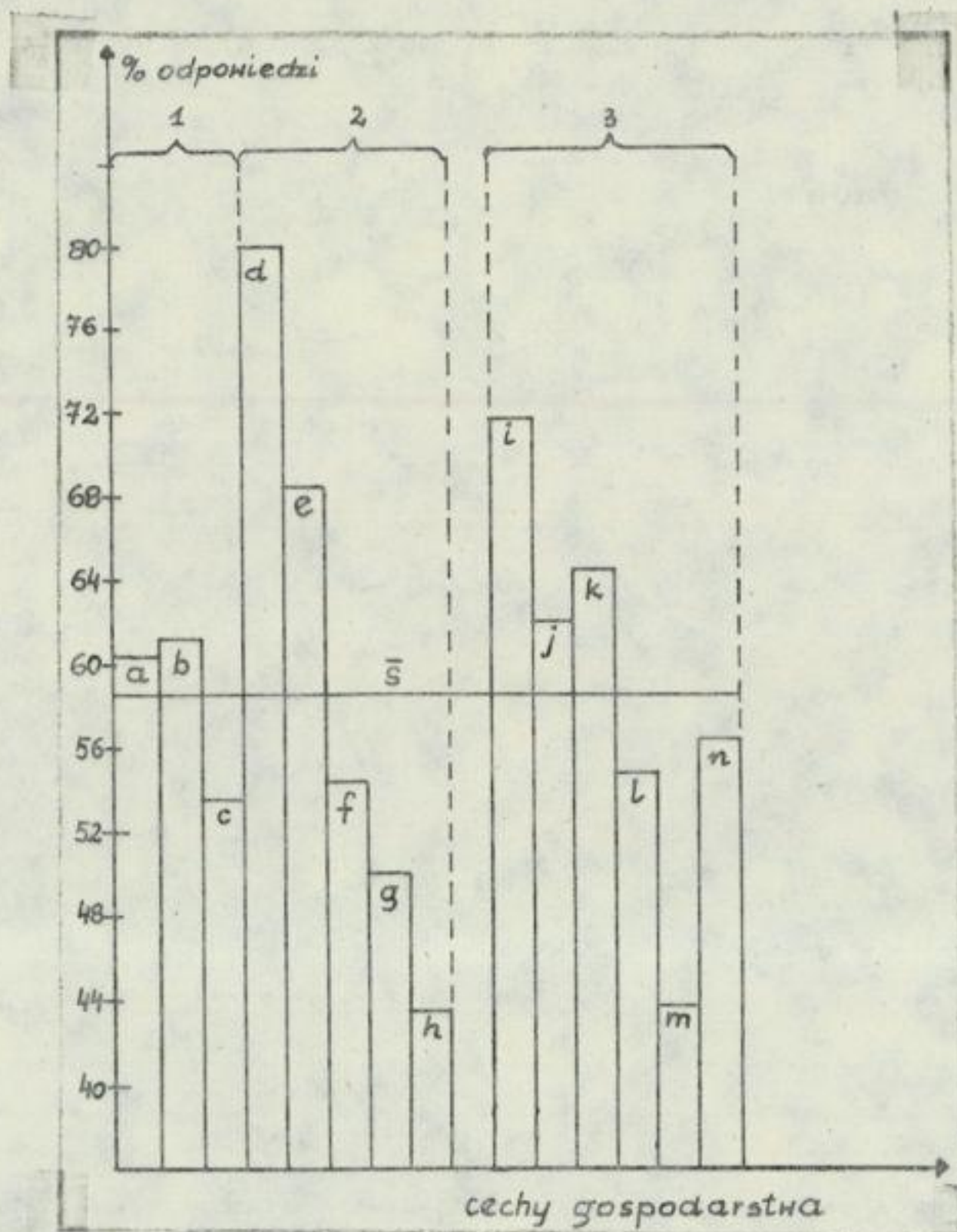
P-podstawowe

Z-zawodowe

S-średnie

W-wyższe

Zależność między spędzaniem urlopu w domu a cechami demograficznymi, społecznymi i ekonomicznymi gospodarstwa domowego.

Zródło: Opracowanie własne

Objaśnienia - cechy gospodarstwa:

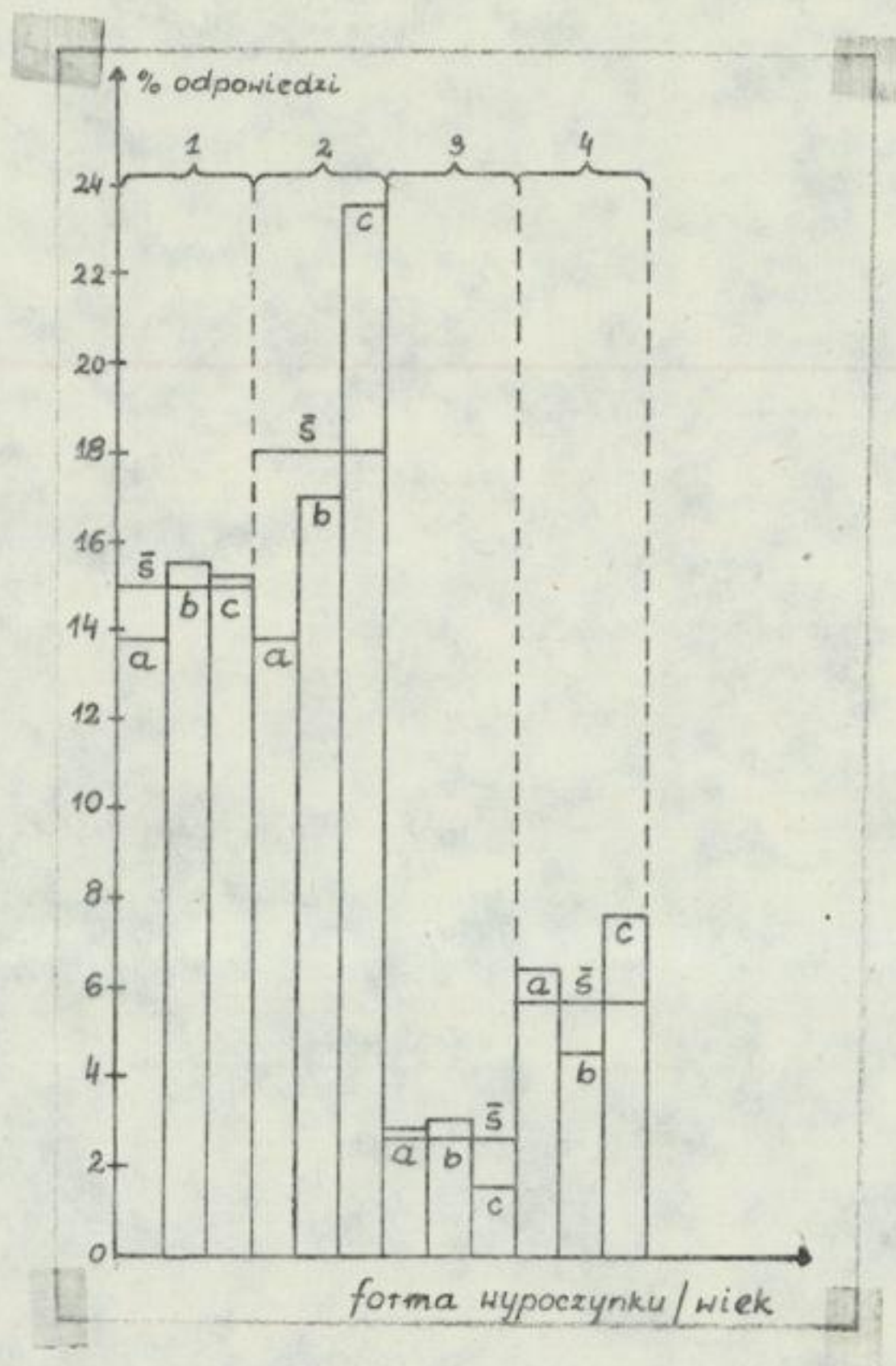
1 - wiek głowy gospodarstwa
a-19-22 lata
b-23-26 lat
c-27-30 lat

2 - wykształcenie głowy gospodarstwa
d-podstawowe
e-zawodowe
f-średnie
g-policalne
h-wyższe

3 - dochód gospodarstwa
i-10 000 zł i mniej
j-10 001-15 000 zł
k-15 001-20 000 zł
l-20 001-25 000 zł
m-25 001-30 000 zł
n-30 001 zł i więcej

$\bar{s}$ -średni poziom zjawiska

Zależność między formą wypoczynku urlopowego i wiekiem głowy gospodarstwa domowego.

Zródło: Opracowanie własne

Objaśnienia:

Forma wypoczynku urlopowego:

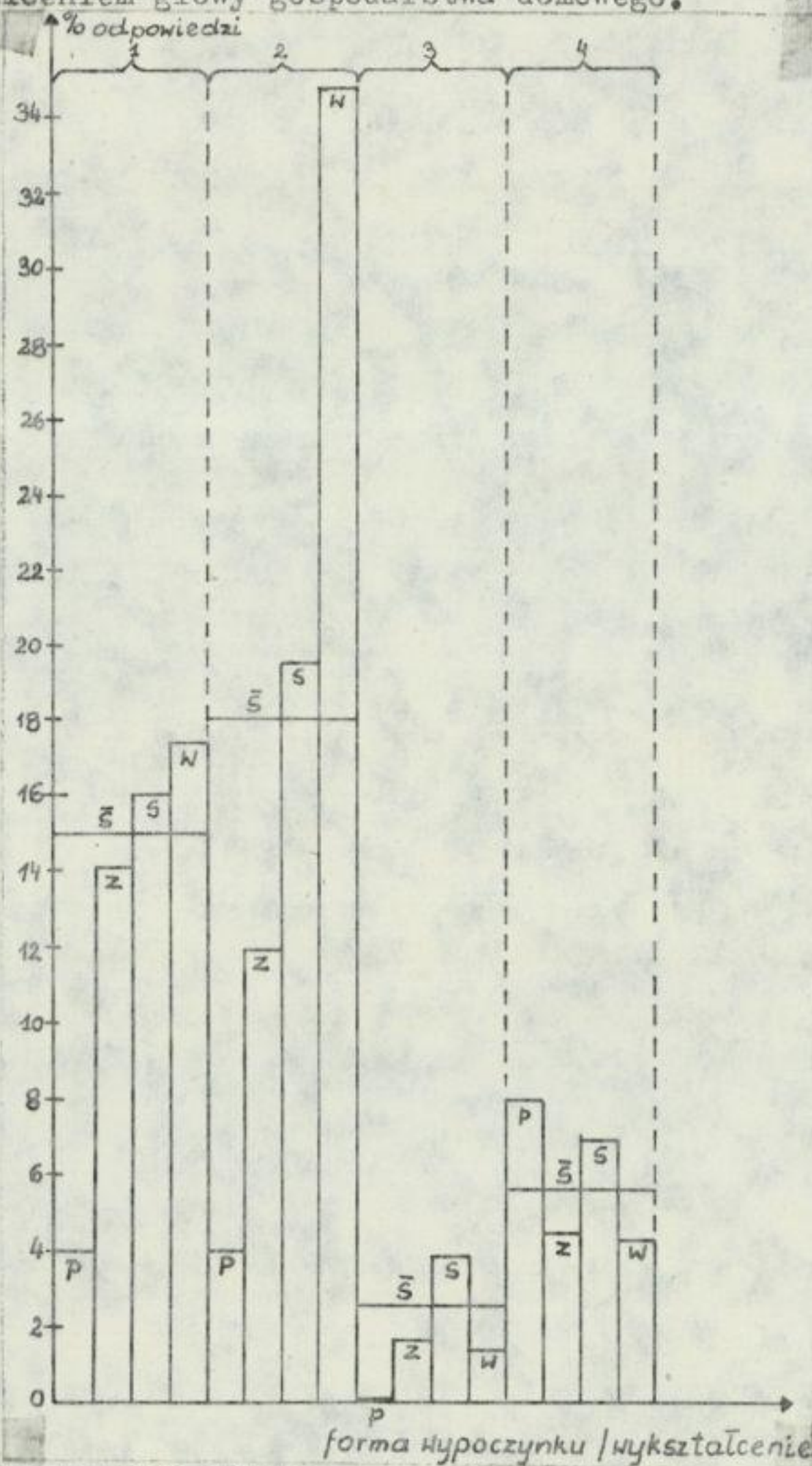
- 1-wczasy pracownicze
- 2-wyjazd prywatny
- 3-wypoczynek na działce
- 4-wyjazd do krewnych

Ś-średni poziom zjawiska

Wykształcenie:

- P-podstawowe
- Z-zawodowe
- S-średnie
- W-wyższe

Zależność między formami spędzania urlopu wypoczynkowego i wykształceniem głowy gospodarstwa domowego.

Zródło: Opracowanie własne

Objaśnienia:

Forma wypoczynku urlopowego:

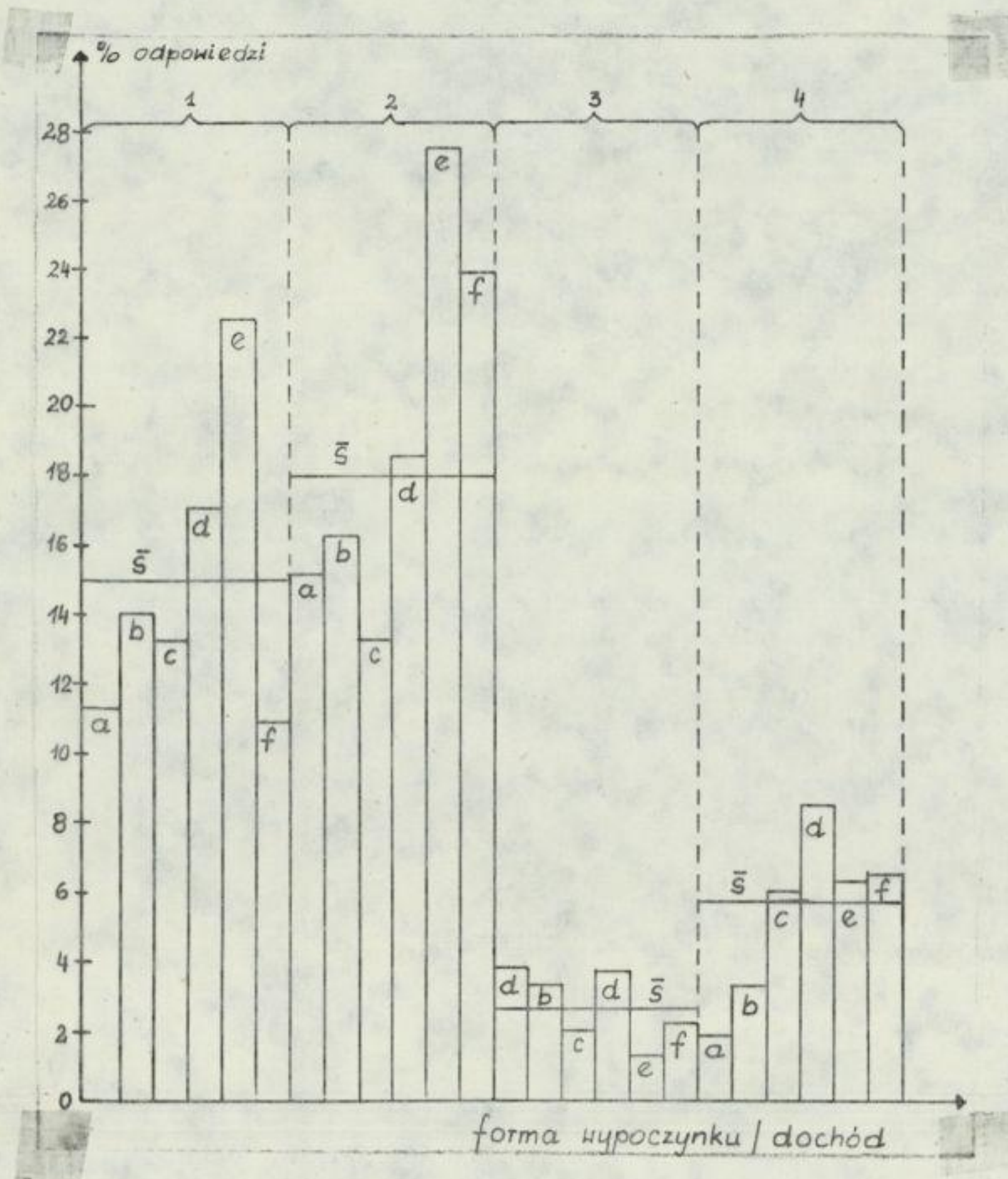
- 1-wczasy pracownicze
- 2-wyjazd prywatny
- 3-wypoczynek na działce
- 4-wyjazd do krewnych

$\bar{S}$ -średni poziom zjawiska

Wykształcenie:

- P-podstawowe
- Z-zawodowe
- S-średnie
- W-wyższe

Zależność między formą wypoczynku urlopowego a dochodem gospodarstwa domowego.

Zródło: Opracowanie własne

Objaśnienia:

Forma wypoczynku:

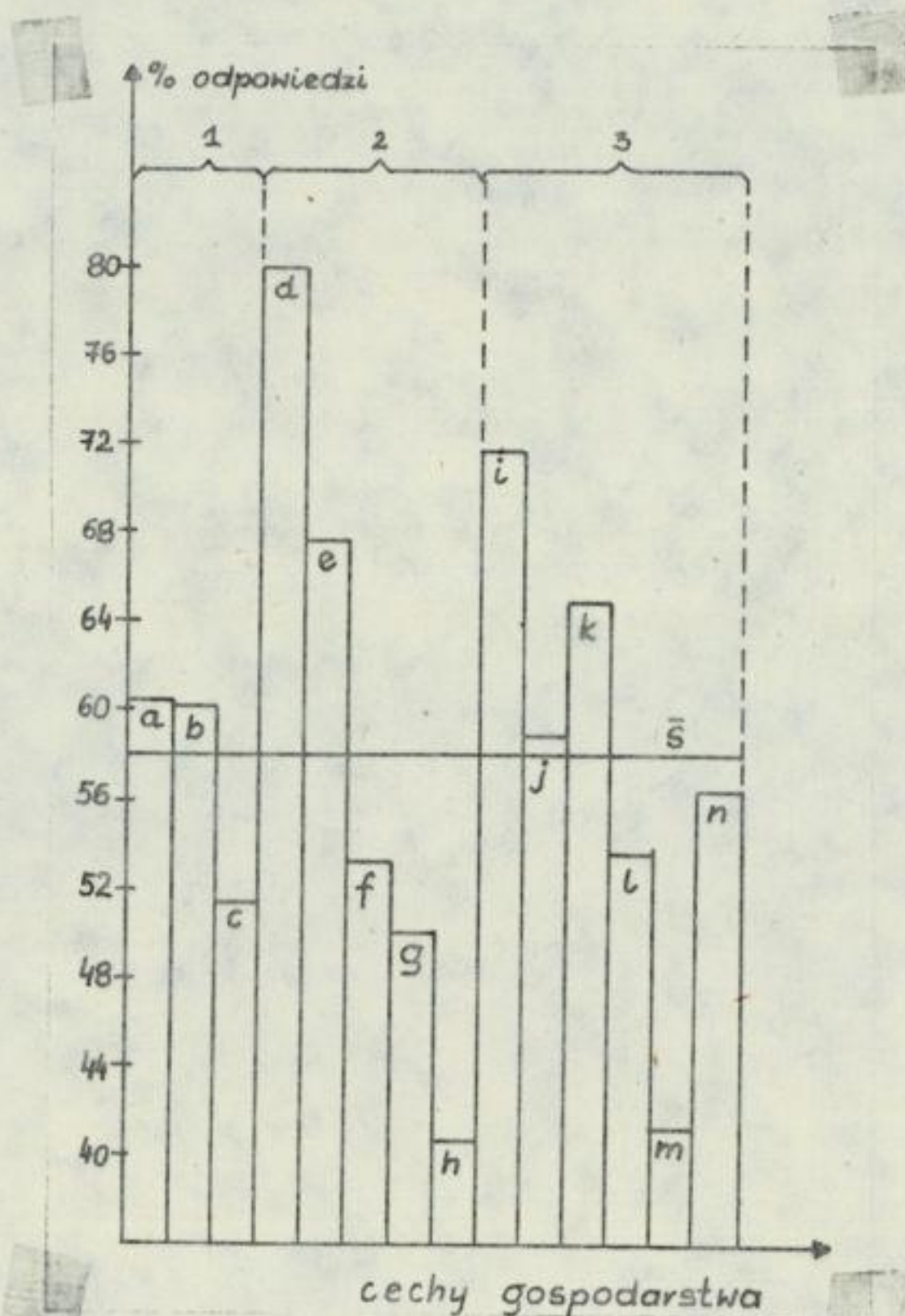
- 1-wczasy pracownicze
- 2-wyjazd prywatny
- 3-wypoczynek na działce
- 4-wyjazd do krewnych

Dochód gospodarstwa:

- a-10 000 zł i mniej
- b-10 001-15 000 zł
- c-15 001-20 000 zł
- d-20 001-25 000 zł
- e-25 001-30 000 zł
- f-30 001 zł i więcej

$\bar{s}$ -średni poziom zjawiska

Zależność między przeznaczaniem urlopu na pracę w domu a cechami demograficznymi, społecznymi i ekonomicznymi gospodarstwa domowego.

Zródło: Opracowanie własne

Objaśnienia = cechy gospodarstw:

1 - wiek głowy gospodarstwa

a-19-22 lata

b-23-26 lat

c-27-30 lat

3 - dochód gospodarstwa

i-10 000 zł i mniej

j-10 001-15 000 zł

k-15 001-20 000 zł

l-20 001-25 000 zł

m-25 001-30 000 zł

n-30 001 zł i więcej

2 - wykształcenie głowy gospodarstwa

d-podstawowe

e-zawodowe

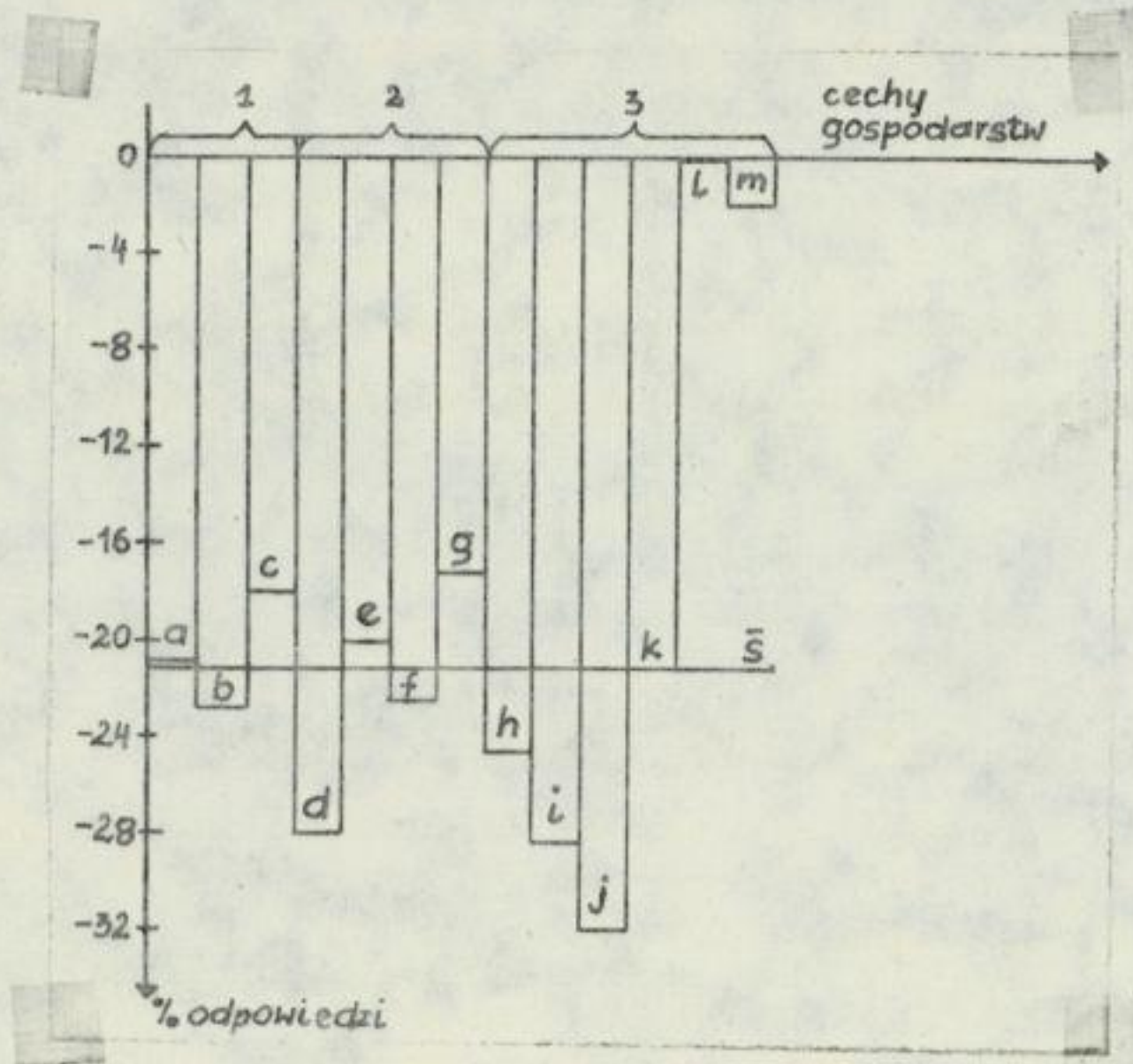
f-średnie

g-policjalne

h-wyższe

$\bar{s}$ -średni poziom zjawiska

Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie wypoczynku nad morzem
w zależności od cech gospodarstwa domowego.

Zródło: Opracowanie własne

Objaśnienia - cechy gospodarstwa:

1 - wiek głowy gospodarstwa

a-19-22 lata

b-23-26 lat

c-27-30 lat

3 - dochód gospodarstwa w zł

h-10 000 i mniej

i-10 001-15 000

j-15 001-20 000

k-20 001-25 000

l-25 001-30 000

m-30 001 i więcej

2 - wykształcenie głowy gospodarstwa

d-podstawowe

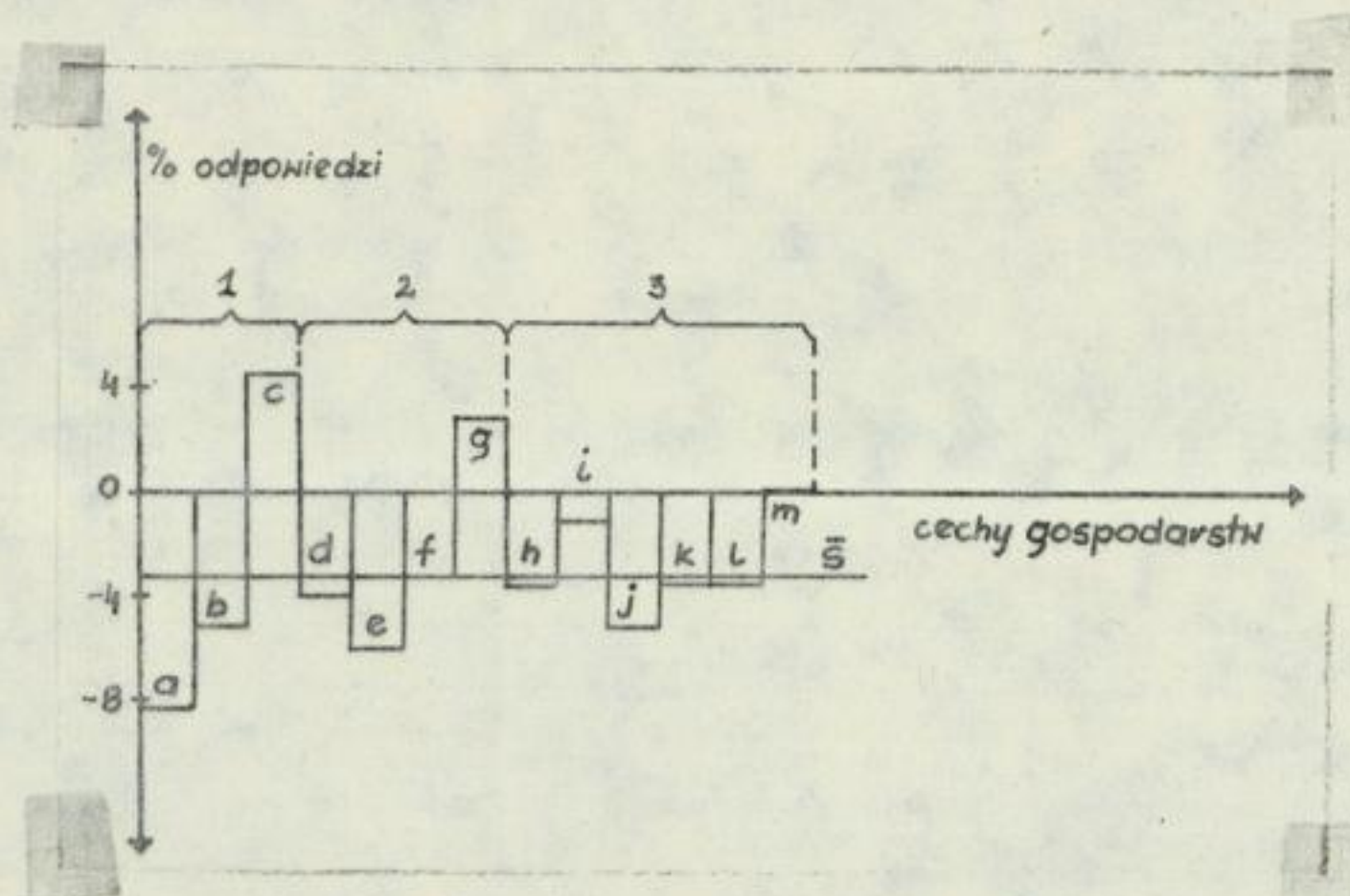
e-zawodowe

f-średnie

g-wyższe

Ś-średni poziom zjawiska

Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie wypoczynku w górach
w zależności od cech gospodarstwa domowego.

Zródło: Opracowanie własne

Objaśnienia - cechy gospodarstwa:

1 - wiek głowy gospodarstwa:

a-19-22 lata

b-23-26 lat

c-27-30 lat

2 - wykształcenie głowy gosp.:

d-podstawowe

e-zawodowe

f-średnie

g-wyższe

3 - dochód gospodarstwa w zł:

h-10 000 i mniej

i-10 001-15 000

j-15 001-20 000

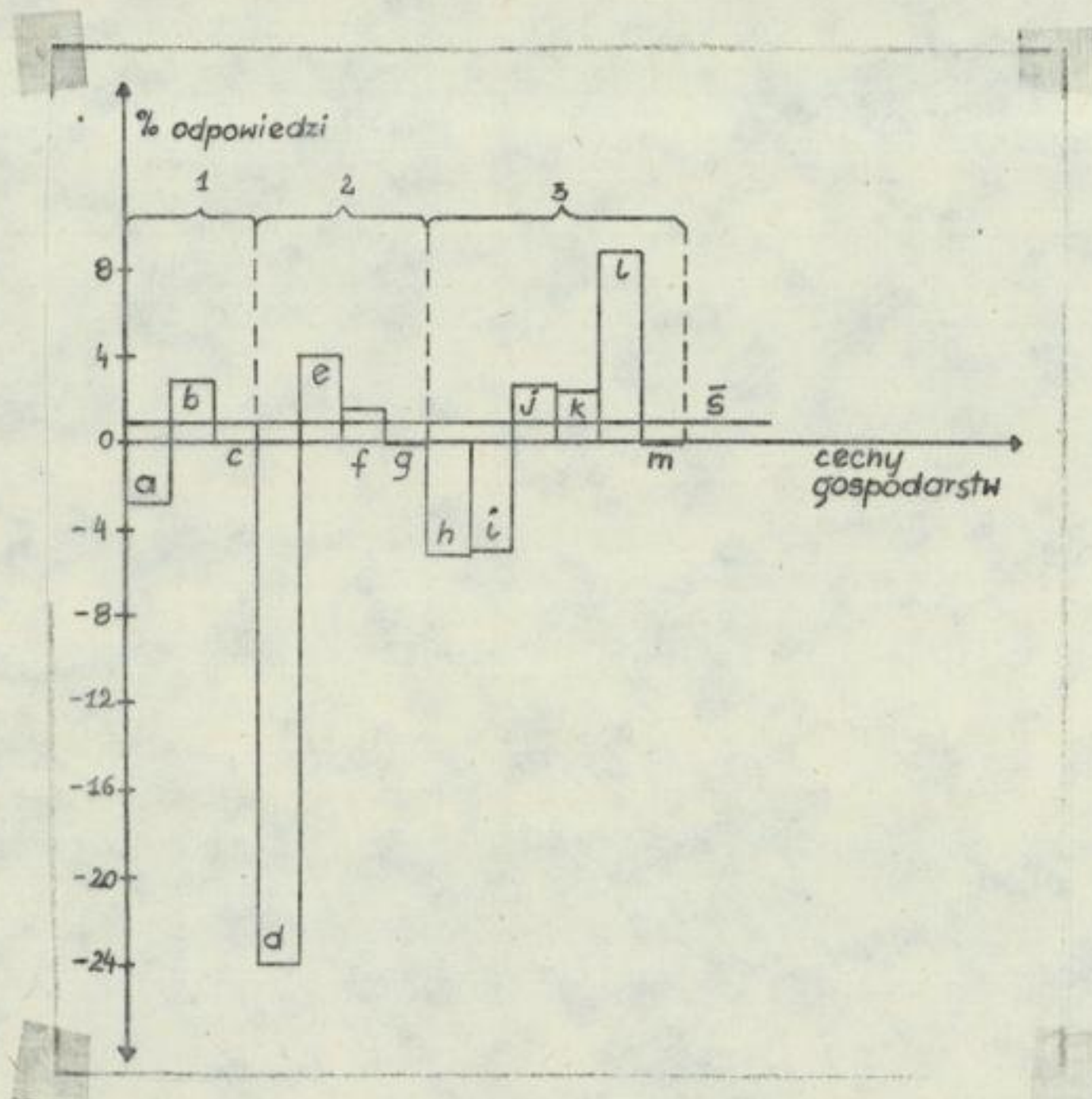
k-20 001-25 000

l-25 001-30 000

m-30 000 i więcej

Ś-średni poziom zjawiska

Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie wypoczynku urlopowego nad jeziorem w zależności od cech gospodarstwa domowego.

Zródło: Opracowanie własne

Objaśnienia - cechy gospodarstwa:

1 - wiek głowy gospodarstwa:

a-19-22 lata

b-23-26 lat

c-27-30 lat

2 - wykształcenie głowy gosp.:

d-podstawowe

e-zawodowe

f-średnie

g-wyższe

3 - dochód gospodarstwa w zł:

h-10 000 i mniej

i-10 001-15 000

j-15 001-20 000

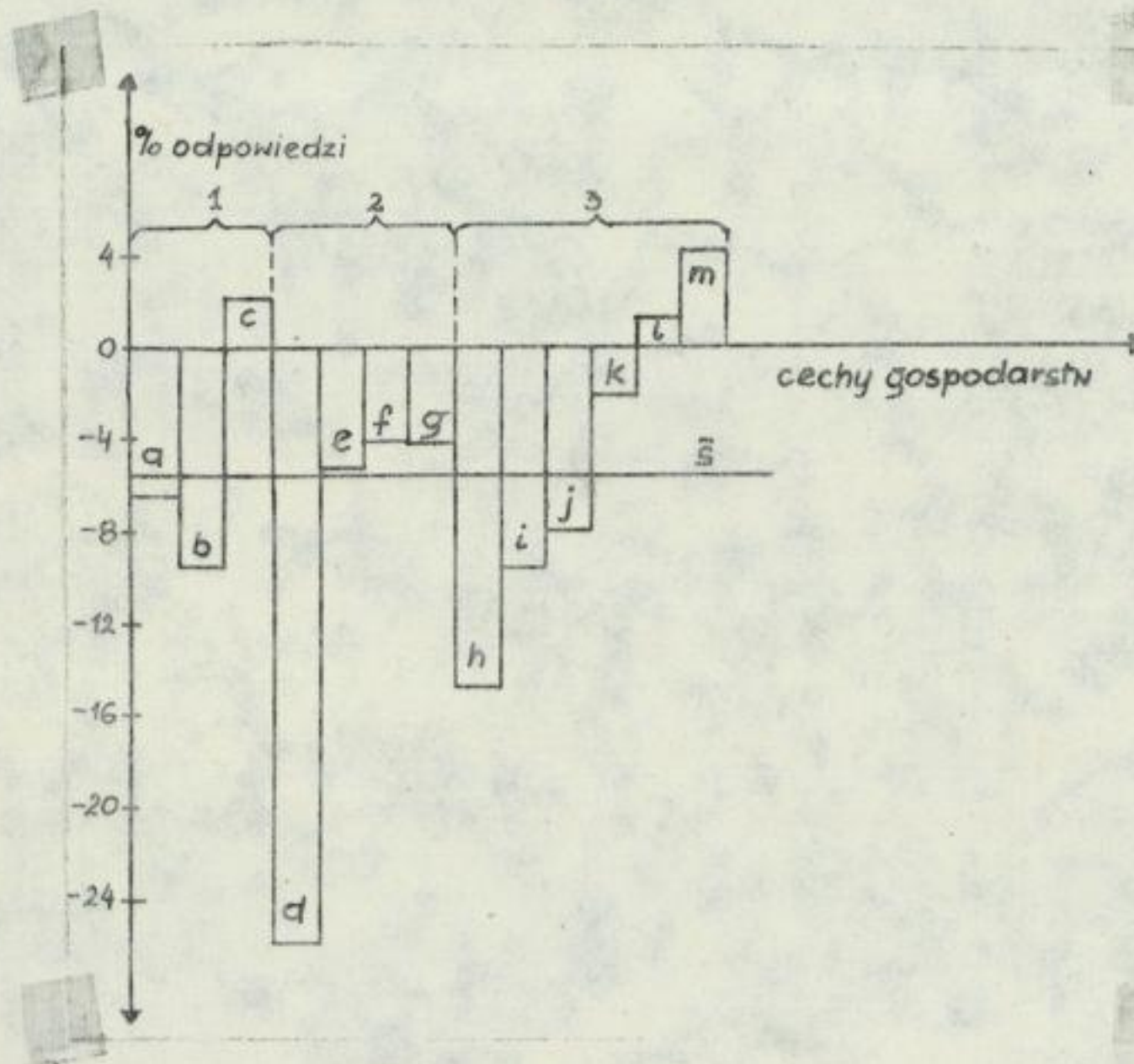
k-20 001-25 000

l-25 001-30 000

m-30 000 i więcej

$\bar{s}$ -średni poziom zjawiska

Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie wypoczynku urlopowego w formie prywatnych wyjazdów turystycznych w zależności od cech gospodarstw domowych.

Zródło: Opracowanie własne

Objaśnienia - cechy gospodarstwa:

1 - wiek głowy gospodarstwa: 2 - wykształcenie głowy gosp.:

a-19-22 lata

b-23-26 lat

c-27-30 lat

d-podstawowe

e-zawodowe

f-średnie

g-wyższe

3- dochód gospodarstwa w zł:

h-10 000 i mniej

i-10 001-15 000

j-15 001-20 000

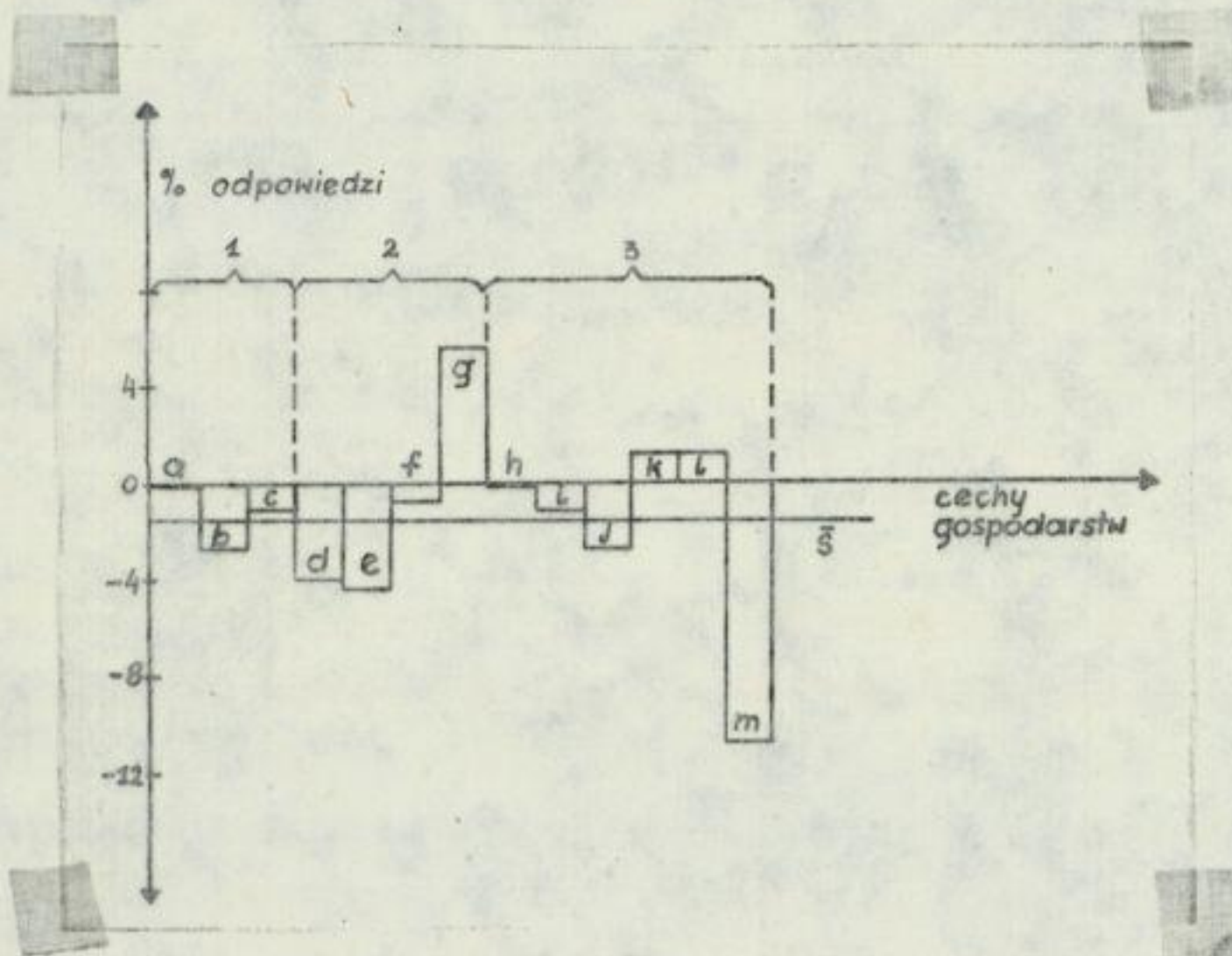
k-20 001-25 000

l-25 001-30 000

m-30 001 i więcej

s-średni poziom zjawiska

Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie wypoczynku urlopowego
za granicą w zależności od cech gospodarstwa domowego.

Zródło: Opracowanie własne

Objaśnienia - cechy gospodarstwa:

1 - wiek głowy gosp.:

a-19-22 lata
b-23-26 lat
c-27-30 lat

2 - wykształcenie głowy gosp.:

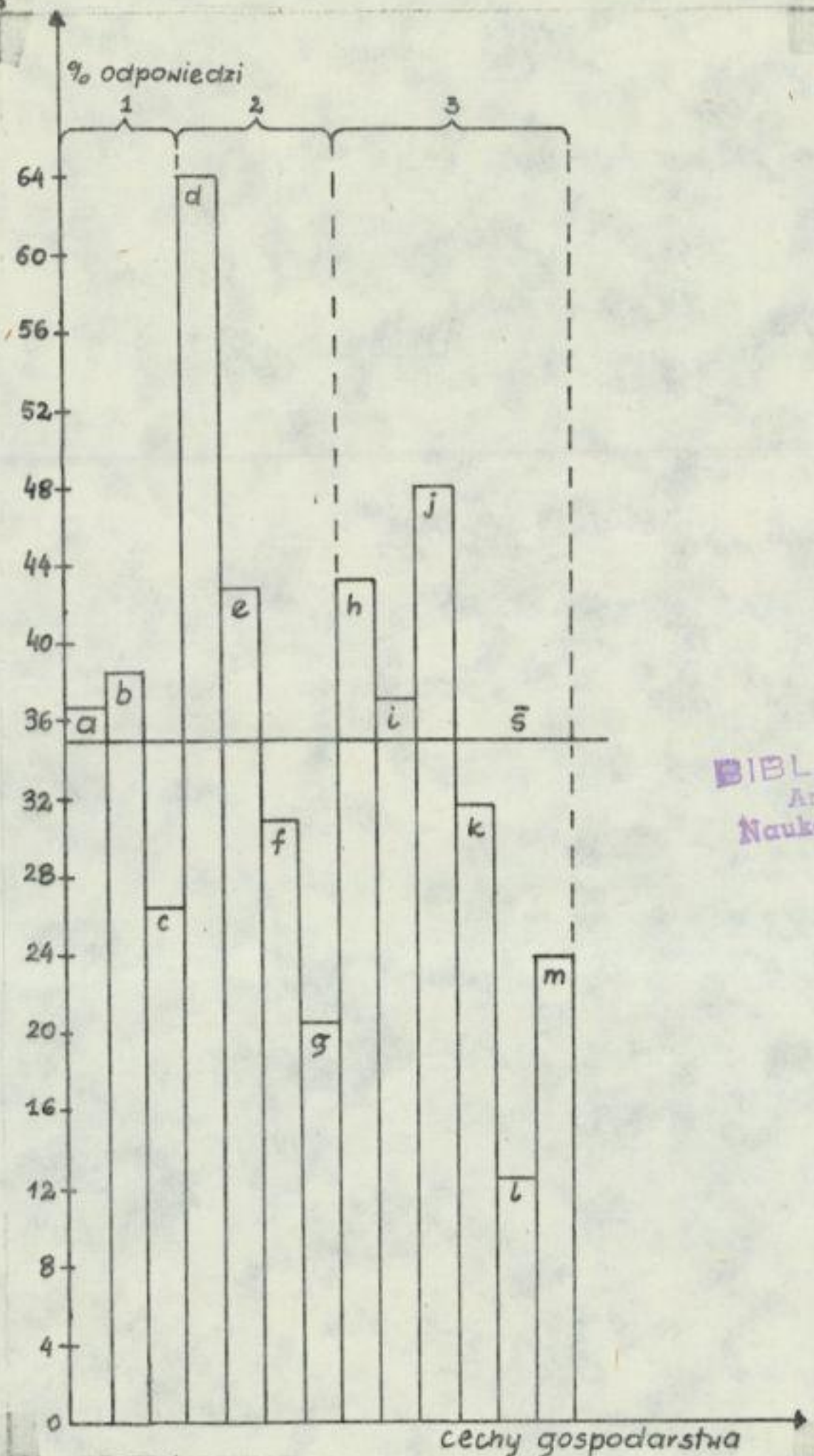
d-podstawowe
e-zawodowe
f-średnie
g-wyższe

3 - dochód gospodarstwa w zł:

h-10 000 i mniej
i-10 001-15 000
j-15 001-20 000
k-20 001-25 000
l-25 001-30 000
m-30 001 i więcej

$\bar{s}$ -średni poziom zjawiska

Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie wykonywania prac domowych w czasie urlopu w zależności od cech gospodarstwa domowego.

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

A-944 e I

Zródło: Opracowanie własne

Objaśnienia - cechy gospodarstwa:

1-wiek głowy gosp.:	2-wykształcenie głowy gosp.:	3-dochód gosp. w zł:
a-19-22 lata	d-podstawowe	h-10 000 i mniej
b-23-26 lat	e-zawodowe	i-10 001-15 000
c-27-30 lat	f-średnie	j-15 001-20 000
	g-wyższe	k-20 001-25 000
		l-25 001-30 000
		m-30 001 i więcej
s-średni poziom zjawiska		